

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ กับการมีส่วนร่วมของชุมชน

เสนอต่อ

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546

(ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550)

โดย

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ.2554

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วม
ของชุมชน

เสนอต่อ

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

โดย

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2554

โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

คณะที่ปรึกษา

ระพีพรรณ	คำหอม
ทิพาภรณ์	โพธิ์ถวิล
สุรางค์รัตน์	วศินารมณ
ประกายทิพย์	วงศ์หอม
โณมสุดา	สาระปัญญา

เดือน/ปี พฤษภาคม 2554

สนับสนุนโดย กองนิติการ
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
255 ถนนราชวิถี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 02-306 8690-3 <http://www.m-society.go.th>

จัดพิมพ์โดย คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2 ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทรศัพท์ 02-613 2517

พิมพ์ที่ บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด
219 ซอยเพชรเกษม 102/2 แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพฯ 10160
โทรศัพท์ 0-2809-2281-3 โทรสาร 0-2809-2284

คำนำ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีภารกิจสำคัญที่ต้องดูแลประชาชนให้ได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุภารกิจดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและกลไกต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายในชุมชนได้รับการปกป้อง คุ้มครอง และเข้าถึงสิทธิต่างๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ในการดำเนินงานโครงการ “ส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการ ภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน” เป็นความร่วมมือระหว่างกองนิติการ กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์กับคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ต้อง ศึกษาเพื่อตอบโจทย์การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายในภารกิจของกระทรวงฯ จำนวน 4 ฉบับ ประกอบด้วย พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 นอกจากนี้ยังต้อง ค้นหาปัญหา อุปสรรค ช่องทาง กลไกในการขยายโอกาส/การสื่อสารเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึง สิทธิและสวัสดิการ เพื่อนำผลที่ได้ไปเสนอแนะให้เกิดการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสม กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

การดำเนินงานครั้งนี้บรรลุเป้าหมายเป็นอย่างดีโดยความร่วมมือจากสำนักงานพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดและสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการในฐานะที่ เป็นผู้ประสานข้อมูลและการลงพื้นที่อย่างดียิ่ง องค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งอาสาสมัคร ตระกูล “อ” ที่ร่วมในเวทีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้สัมภาษณ์และการลงพื้นที่ ศึกษากรณีศึกษาในชุมชนที่ทำให้การดำเนินงานได้ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิที่มีคุณค่ายิ่ง ขอขอบคุณกลุ่มงานประชาสัมพันธ์ สำนักบริหารกลาง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ที่ร่วมลง พื้นที่ถ่ายทำวิดีโอทัศนวิสัยชีวิตกลุ่มเป้าหมายและขั้นตอน/กระบวนการดำเนินโครงการ ซึ่งคณะที่ ปรีกษาต้องขอขอบคุณไว้ในโอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการดำเนินงานตามโครงการ “ส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน” จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ สังคมไทยในวงกว้างต่อไป

คณะที่ปรึกษาโครงการ
พฤษภาคม 2554

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาเรื่อง “โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การศึกษาสภาพทั่วไปในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายของกระทรวง ฯ เช่น สิทธิเด็ก สิทธิผู้สูงอายุ สิทธิคนพิการและสวัสดิการสังคม 2) ช่องทาง กลไกในการขยายโอกาส/การสื่อสารให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ 3) การส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ 4) การจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย 4 กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก/เยาวชน คนพิการ และสวัสดิการสังคม 2) ส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายของกระทรวง ฯ 3) การคืนข้อมูลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (After Action Review – AAR) 4) จัดทำกรณีศึกษาจำนวน 4 ราย เพื่อนำเสนอประเด็นการเข้าถึงและเข้าไม่ถึงสิทธิของกลุ่มเป้าหมาย และ 5) การจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมกลไกในการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของประชาชน โดยการนำเสนอผลการศึกษาและรับฟังความเห็นเพื่อการพัฒนาช่องทาง/กลไกและการขยายโอกาสในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการที่เหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมาย การให้ความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ และการเสริมทักษะการสื่อสารด้านสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมาย พื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ที่ ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ ต.นกออ อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา ภาคกลาง ที่ ต.โพธิ์ทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี และภาคใต้ ที่ ต.ปากอ อ.สิงหนคร จ.สงขลา ประชากรที่ศึกษาประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกฎหมายคุ้มครองเด็ก กฎหมายส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กฎหมายผู้สูงอายุและกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

ผลการศึกษาที่ได้ตามวัตถุประสงค์

1. การศึกษาสภาพทั่วไปในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการเด็กคนพิการ ผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการสังคมตามกฎหมายในการกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สภาพทั่วไปของพื้นที่เป้าหมายใน 4 ภาคที่ศึกษา มีจุดเด่นของแต่ละพื้นที่แตกต่างกันทั้งในด้านทุนคนในชุมชน ทุนวัฒนธรรม และทุนทางสถาบันทางสังคมในชุมชน ซึ่งมีผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือผู้ยากลำบากในชุมชนโดยชุมชน มีข้อสังเกตว่า เพศหญิงมีบทบาทต่อการดูแลคนในครอบครัว กลไกที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการต่างๆ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขในหมู่บ้าน (อสม.) รวมทั้งพระและไต่ะอิมาม

ด้านการรับรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายในการกิจของกระทรวง ฯ
พบว่า กลไกภาครัฐโดยเฉพาะหน่วยงานส่วนกลางรับรู้สิทธิและสวัสดิการมากกว่าภาคท้องถิ่นและภาคประชาชน สิทธิและสวัสดิการที่รับรู้ในส่วนใหญ่เกี่ยวกับสิทธิที่เห็นเป็นรูปธรรมในรูปตัวเงิน โดยมีการรับรู้สิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุ คนพิการและเด็กมากกว่าสวัสดิการสังคม มีการเลือกใช้สิทธิและสวัสดิการภาครัฐที่ตรงกับความต้องการ กลุ่มเป้าหมายบางส่วนยังมีการรับรู้สิทธิและสวัสดิการที่คลาดเคลื่อนไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย ขาดการมีส่วนร่วมกับกลไกการเข้าถึงสิทธิและเป็นฝ่ายที่ “รอรับประโยชน์” จากการ “ให้” ของรัฐ

ด้านกลไกการขยายโอกาสเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายภาครัฐ พบว่า กลไกภาคท้องถิ่นและภาคประชาชน อยู่ใกล้ชิดและเข้าใจกลุ่มเป้าหมายมากกว่ากลไกอื่น ๆ กลับมีการรับรู้สิทธิและสวัสดิการน้อยกว่า กลไกภาครัฐของหน่วยงานส่วนกลางจึงทำหน้าที่การขยายโอกาสได้ไม่เต็มที่ ข้อเสนอแนะจากเวทีการสนทนากลุ่มต่อการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการประชาชนจะเกิดขึ้นได้หากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานในระดับจังหวัดมีการทำงานเชิงรุก มีการเชื่อมโยงข้อมูลและฐานข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสามารถนำข้อมูลมาใช้อย่างรวดเร็ว การเลือกใช้-ผลิตสื่อที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและประชาชนในแต่ละพื้นที่

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของภาครัฐ
พบว่า ประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมเวทีประชาคมเพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการนำไปสู่การทำแผนพัฒนาตำบล ส่วนใหญ่ชุมชนมีส่วนร่วมใน 3 ระดับ คือ ร่วมรับรู้ ร่วมเสนอโครงการ และร่วมดำเนินการ สำหรับสาระของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย ร่วมให้ข้อมูลข่าวสารสิทธิและสวัสดิการ ร่วมแจ้งเหตุ ร่วมคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชนในพื้นที่ ร่วมเฝ้าระวังและเตือนภัย และร่วมติดตามกำกับ อย่างไรก็ตามพบว่าชุมชนยังขาดการร่วมติดตามผลการดำเนินงานและการขยายผล ยังไม่สามารถดำเนินการได้ครบตามแนวคิดและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง การส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและกลไกในแต่ละระดับได้มีความรู้ในสิทธิและสวัสดิการของภาครัฐอย่างถูกต้อง ครบถ้วน จะทำให้กลไกดังกล่าวสามารถทำหน้าที่การสื่อสารไปยังประชาชนในชุมชนได้ อย่างไรก็ตามการส่งเสริมให้ตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายได้ใช้กลไกที่มีอยู่ การเข้าร่วมเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายจึงมีความสำคัญต่อการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ

2. ช่องทาง กลไกในการขยายโอกาส/การสื่อสารให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ

ช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วย ช่องทาง/กลไกบุคคลของภาครัฐและอาสาสมัครที่ถูกจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐและถือเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนงานในระดับชุมชนแทนเจ้าหน้าที่ในระดับอำเภอที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไม่ได้มีโครงสร้างการทำงานที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ช่องทางการสื่อสารที่สำคัญ ได้แก่

2.1) ช่องทางบุคคล ได้แก่ ผู้นำชุมชน โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และกรรมการหมู่บ้านที่นำเรื่องราวต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐมาสื่อสารกับคนในชุมชน อาสาสมัคร เป็นทั้งที่ปรึกษาและผู้สื่อสาร ผู้นำท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกเทศมนตรีต่างก็มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงานสวัสดิการสังคมและการให้ความช่วยเหลือประสานงานกับ พมจ. ผู้ดูแลเด็ก/คนพิการ/ผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด

2.2) ช่องทางองค์กร/หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ที่มีที่ทำการกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) เทศบาล หน่วยบริการต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งสถานีนามัย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สำหรับหน่วยงานเชิงพื้นที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ (สสว.) ศูนย์พัฒนาสังคมจังหวัด (ศพส.) และศูนย์ประชาบดี (1300) อาจต้องมีการลงพื้นที่ให้ประชาชนได้รู้จักมากขึ้น เพราะเป็นหน่วยงานที่ไม่ได้ตั้งอยู่ในระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน หอกระจายข่าวเป็นสื่อโสตที่ประชาชนคุ้นเคยและผู้นำท้องถิ่นนิยมใช้มากที่สุด วิถีชุมชนแม้จะเป็นที่นิยมแต่สาระเรื่องราวเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายยังมีไม่มากนัก วิธีการสื่อสารเพื่อการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการมี 2 แบบ คือ แบบราชการที่ใช้ในรูปแบบที่เป็นหนังสือราชการ การสื่อสารแบบสองทางในรูปแบบการประชุมพูดคุยชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติของกฎหมาย

3. การส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ

ผลการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายในภารกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 ให้กับกลุ่มเป้าหมาย พบว่ากลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการบางส่วนมีการรับรู้ในสิทธิและสวัสดิการที่ตนเองสามารถเข้าถึงสิทธิที่เป็นเรื่องเงินซึ่งตนเองได้รับเป็นประจำทุกเดือน แต่เรื่องอื่น ๆ เช่น การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ทุนประกอบอาชีพ ภายอุปการะ ทุนการศึกษา หรือการสงเคราะห์อื่น ๆ ยังไม่เคยรับรู้ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นบางแห่งและอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ก็ยังขาดความเข้าใจในขั้นตอนการทำให้กลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่มได้รับสิทธิอย่างครอบคลุม

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

การพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กับการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของประชาชน ดังนี้

1. **ควรมุ่งเน้นให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายมีโอกาสรับรู้สิทธิและสวัสดิการภาครัฐตามกฎหมายในภารกิจของกระทรวง ฯ จากสื่อต่างๆ ในหลายช่องทาง** สามารถเข้าถึงอย่างเป็นรูปธรรม จัดระบบและขั้นตอนอย่างง่าย สะดวก สอดคล้องกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท ควรส่งเสริมการให้ความรู้อย่างต่อเนื่องตามนโยบายผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม

2. **ควรปรับทัศนคติของคนในชุมชน/สังคมต่อ “สวัสดิการ” ภาครัฐ** เนื่องจากประชาชนยังเข้าใจว่า “สวัสดิการเป็นเรื่องการสงเคราะห์” ให้มีมุมมองเป็นเรื่องของ “สิทธิ” ที่ประชาชนมี ประชาชนเป็นเจ้าของควรที่จะเป็น “ผู้ครองสิทธิ” โดยชอบธรรมบนพื้นฐานที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งมีหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อรัฐด้วยเช่นกัน

3. **ควรส่งเสริมหน่วยงานของรัฐ เครือข่ายประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรภาคประชาชน** มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนเชิงบูรณาการเพื่อการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของประชาชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการใช้ช่องทางของกองทุนคุ้มครองเด็ก กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กองทุนผู้สูงอายุ และกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งภาคท้องถิ่นและภาคชุมชนยังมีความรู้ความเข้าใจต่อการเข้าถึงกองทุนแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน

4. **ควรพัฒนากลไกอาสาสมัครของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์** โดยการรวม อพม./อพมก./อพส.ให้เป็น “อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)” เพื่อทำบทบาทหน้าที่ดูแลทุกกลุ่มเป้าหมายในภารกิจของกระทรวง ควรกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงานของ อพม.ในรูป “ปฏิทินการทำงานเป็นรายเดือน” ที่ชัดเจน

5. **ระดับจังหวัด** สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.)

- ควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลายระดับตั้งแต่ระดับตำบล (ชุมชน) ระดับอำเภอและระดับจังหวัด เน้นทำงานเชิงรุก ประสานงาน**พร้อม**เชื่อมต่อการทำงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และระหว่างหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กับกระทรวงอื่น เชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างจังหวัด (สำนักงาน พมจ. และ/หรือหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และระดับท้องถิ่น ได้แก่ อบต. ผู้นำชุมชน/แกนนำ อาสาสมัครและกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น

- ควรเชื่อมประสานภาคธุรกิจ/องค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลประชาชนในพื้นที่

- ควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน พมจ.มีความรู้และเข้าใจในกฎหมายที่อยู่ในภารกิจของกระทรวง ฯ ทุกฉบับ โดยสามารถนำตัวกฎหมายไปใช้ให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อประชาชนในชุมชน

- ควรประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดให้มีหน่วยเคลื่อนที่ในการติดตาม ดูแลกลุ่มเป้าหมายเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

6. ระดับท้องถิ่น-ชุมชน ควรจัดเวทีให้ความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการในระดับจังหวัด ชุมชน ควรจ้างผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) เพื่อช่วยส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของภาครัฐในระดับท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์สิทธิและสวัสดิการผ่านกลไกทุกระดับอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ช่องทางสำคัญ คือ บุคคลที่ประชุมในเวทีต่าง ๆ บ้าน วัด มัสยิด โรงเรียน เป็นแหล่งสำคัญที่สามารถทำให้เกิดโอกาสได้เช่นกัน ไม่ควรเน้นสื่อประเภทใดประเภทหนึ่ง กรณีที่เป็นสาระหลัก ๆ ของกฎหมาย ควรแปลงให้เป็นภาษา “ชาวบ้าน”

7. ควรส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐในมิติชีวิตความเป็นมนุษย์ที่เน้นความเป็นองค์รวมของครอบครัว (ประกอบด้วยทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกเพศ ทุกวัย) มิใช่มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มเป้าหมายใดกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่เข้าถึงสิทธิเชิงปัจเจกบุคคล แต่ควรส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของบุคคลต่อการดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น เพิ่มมาตรการจูงใจกับชุมชนที่มีการดูแลคนในชุมชนผ่านการสนับสนุนในรูปของโครงการผ่านกองทุนทั้ง 4 กองทุน เป็นต้น เพิ่มมาตรการจูงใจให้บริษัทธุรกิจเอกชนได้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่อกลุ่มเป้าหมายในราคาที่เป็นธรรม เพื่อให้คนพิการ/ผู้สูงอายุ เข้าถึงอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น อุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ สื่อการศึกษาสำหรับคนพิการแต่ละประเภท ฯลฯ โดยรัฐอาจลดภาษีให้บริษัทหรือจัดเก็บภาษีในอัตราที่ต่ำกว่าบริษัททั่วไป

8. ควรปรับ/เพิ่มตัวเงินในสิทธิและสวัสดิการ “เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ” และ “เบี้ยยังชีพความพิการ” จาก 500 บาท เป็น 1,000 บาท เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยตามควรแก่อัตภาพ รัฐควรมีการบริหารจัดการโดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ/คนพิการได้หักเงินส่วนหนึ่งเข้าสู่ “ระบบการออมในกองทุนสวัสดิการชุมชน” ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแลกลุ่มเป้าหมายที่ยากลำบากในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น หักเดือนละ 30 บาทเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชนแต่สิทธิประโยชน์ของกองทุน ฯ จะดูแลคนในชุมชนตั้งแต่เกิด เจ็บ สูงอายุ พิการ และตาย หรือส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมสมทบเบี้ยยังชีพตามศักยภาพของท้องถิ่นที่จะดำเนินการได้โดยอาจจะต้องประสานเพื่อแก้ไขกฎหมายที่เอื้อต่อการทำงานของท้องถิ่น

9. ควรส่งเสริมบทบาทขององค์กรภาคีเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือ การประสาน การส่งต่อกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการได้อย่างเหมาะสม โดยการส่งเสริมให้ความรู้และจัดทำคู่มืออย่างง่ายที่ประกอบด้วยสาระสำคัญของสิทธิกระบวนการ หลักเกณฑ์การได้สิทธิตามกฎหมายที่กำหนด พร้อมทั้งคำถามที่พบบ่อย (Q & A) เพื่อปูพื้นฐานเบื้องต้นของให้ความรู้

10. สิทธิและสวัสดิการภาครัฐสำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม ควรมีการพัฒนา ดังนี้

10.1 เด็กและครอบครัว

- กรณีเด็กอยู่ในครอบครัวที่ยากจนและได้รับการศึกษาแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ครูควรมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการส่งต่อหรือประสานงานกับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เพื่อให้เด็กและครอบครัวได้รับสิทธิในการสงเคราะห์
- กรณีเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยง เช่น ได้รับการกระทำความรุนแรงจากครอบครัว ถูกทำร้ายร่างกาย ล่วงละเมิดทางเพศ ถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ทำงานเสี่ยง อันตรายต่อสุขภาพขัดขวางการศึกษาการโฆษณาเผยแพร่ที่น่าจะเสียหาย เป็นต้น ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง การแจ้งเหตุและการนำเด็กเข้าสู่กระบวนการของการคุ้มครองอย่างเร่งด่วน

10.2 ผู้สูงอายุ

- ท้องถิ่นควรปรับบทบาทในการทำงานเชิงรุกให้มากขึ้น เพื่อผู้สูงอายุจะได้รับการดูแล คุ้มครอง ปกป้องสิทธิ รวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลด้านการบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนและนอกชุมชนให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

10.3 คนพิการ

- หน่วยงานระดับท้องถิ่น-ระดับจังหวัดควรให้ความสำคัญกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการที่ต้องมาติดต่อด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังควรจัดการฝึกอบรมทักษะของผู้ดูแลคนพิการ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี
- ชุมชนควรมีบทบาทในการกระตุ้นให้คนพิการออกมาร่วมกิจกรรมทางสังคมในวันสำคัญต่างๆ ให้มากขึ้น

10.4 การจัดสวัสดิการสังคม

- ควรส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชน คนในชุมชนมีความรู้ต่อการขึ้นทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ การขึ้นทะเบียนองค์กรสวัสดิการชุมชน การเขียนโครงการเพื่อขอรับสนับสนุนจากกองทุนสวัสดิการสังคมในจังหวัด/ส่วนกลางทั้งในเชิง ประเด็นและเชิงพื้นที่ รวมถึงสร้างเครือข่ายสวัสดิการชุมชน เป็นต้น

11. ทิศทางการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการภาครัฐที่เร่งด่วน

- 11.1 ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารท้องถิ่น (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกเทศมนตรี/ปลัด อบต./ปลัดเทศบาล) หรือเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านสวัสดิการชุมชนได้มีความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการภาครัฐตามกฎหมายในการกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งมีความสามารถในการให้คำแนะนำในสิทธิและสวัสดิการของประชาชนที่เดือดร้อนการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการประชาชนได้ง่ายขึ้น

- 11.2 ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ให้มีบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ความรู้สิทธิและสวัสดิการภาครัฐแบบชาวบ้านที่ใช้รูปแบบ วิธีการสื่อสารแบบง่าย ๆ อย่างเป็นรูปธรรม

11.3 ควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อประชาชนจะได้รับประโยชน์สูงสุด

11.4 ควรพัฒนาระบบการให้บริการให้มีความรวดเร็ว ไม่ยุ่งยากซับซ้อน สามารถสิ้นสุดกระบวนการได้อย่างเบ็ดเสร็จ ควรเป็นระบบที่เอื้อต่อข้อจำกัดของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าไม่ถึงสิทธิด้วยตนเอง

11.5 เพิ่มช่องทางการขยายโอกาส จากเดิมที่มุ่งเน้นตัวบุคคล องค์กร เครือข่ายที่เกี่ยวข้องผ่านสื่อออนไลน์และควรประสานองค์กรด้านการเงินโดยเฉพาะธนาคารในท้องถิ่น กลุ่มสหกรณ์/กองทุนต่างๆ เพื่อกลุ่มเป้าหมายจะสามารถเข้าถึงสิทธิในลักษณะที่เป็น “ตัวเงิน” หรือ “เบี้ยยังชีพ” ได้ง่ายขึ้น

11.6 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรประชาสัมพันธ์สิทธิและสวัสดิการภาครัฐผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์โดยทำเป็น spot โฆษณา โดยผ่านช่องทางของความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของภาคธุรกิจ ซึ่งมีวิธีการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดี เช่น การส่งเสริมการประกวดโฆษณาด้านการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐต่อกลุ่มเป้าหมาย การส่งเสริมให้วิทยุชุมชนมีการนำสาระของสิทธิและสวัสดิการภาครัฐไปสื่อสารเผยแพร่กับชุมชน

Executive Summary

The study of “promotion of rights and government welfare and the participation of community” has the purpose to study about the following. 1) the general situations at level of area about the access to rights and welfare according to the Ministry’s laws i.e. children rights, the older persons’ right, the disabled’s rights, and social welfare. 2) the channel and mechanism to expand the chances communication to enable people to get access to their rights and welfare 3) to promote the people to get access to their rights and welfare 4) making a recommendation to develop the rights and welfare which are suitable for the target groups. The researcher has employed the methods of doing research as follows. 1) holding focused group for 4 target groups relevant with children/youth, disabled and social welfare 2) promote and educate about their rights and welfare according to Ministry’s laws 3) returning data to the stakeholders (After Action Review-AAR) 4) doing case study 4 cases to propose issues of access and non-access to target groups’ rights 5) holding a seminar of “Knowledge sharing” to promote the mechanism to enhance the opportunities to gain access to rights of welfare by presenting the results of study and hearing opinions for developing the channel/mechanism and enhance the opportunity to gain access to rights of welfare suitable for target groups. Educating the rights of social welfare according to the law that people should know and enhance the skill of communication on rights and welfare according to the law. The area of study consists of 4 regions, namely Nonghan Sub-district, Sansai District, Chiang Mai Province in the North, Nokok Sub-district, Pakthongchai District, Nakhonratchasima Province in the Northeast, Phonthong Sub-district, Phonthong District, Lopburi Province, in the Central and Pakro Sub-district, Singhanakorn District, Songkhla Province. The population for study consist of respondents about concerned information and stakeholders with the law of child protection, the law of promotion and development for disabled’s quality of life, the law of the older persons, the law of promotion of social welfare allocation.

Results of the study are stipulated by following purposes.

1. The study of general situations at local level about the access to child rights, disabled, the older persons and welfare allocation according to laws as duty of the Ministry of Social Development and Human Security.

The general situations of target areas in 4 regions which having different characteristics in terms of human resource in community, cultural capital and social institution in community, which affect the system of rendering assistance to persons in difficulties in community by community. There are also remarks that the women plays an important role in taking care of family members, the mechanism that enable the target groups have an access to various rights and welfare are village head, sub-district head, community leaders and public health volunteers in village (Or. Sor. Mor.) , including monks and Islamic priests.

Regarding the acknowledgement of rights and welfare according to the duty of the Ministry of Social Development and Human Security.

It is found that the government mechanism, especially the central agencies' acknowledgement is higher than the local agencies or public sector. Their rights and welfare that they acknowledge are mostly about the practical rights in terms of money. There is rather an acknowledgement about the rights of the older persons, disabled, and children than about social welfare. They chose to exert their rights and government welfare due to their needs. Some of certain target groups have acknowledgement about their rights and welfare different from the intention of the law, locking the participation with the mechanism for having access to rights and are the “recipients” from the government’s donation.

Regarding the mechanism to expand the chances of target groups of government to enable them to get access to rights and welfare

It is found that though the local and public mechanism are closer and understand the target groups more than other mechanism, they have lower acknowledgement about rights and welfare. Therefore, the government mechanism at the central region cannot expand the chances properly. The recommendations from the group dialogue to expand the chances to get access to their rights and welfare, will take place, if the government agencies, especially

the provincial agencies are proactive in their work by linking their data and data base about the target groups so that they can make use of the data immediately, the selection of media and production of media suitable for the target groups and people in each area.

Regarding the participation of community for the promotion of rights and government welfare

It is found that the people in community attach importance of participation in form of participation in the community stage to make a survey for problems and needs which will be useful for drawing the sub-district development plan. There are mostly 3 levels of participation, i.e. acknowledgement, project proposal, and co-implementation. Regarding the participation, it includes giving information about their rights and welfare, notifying the cases, co-protection of people's welfare in the area, monitoring and warning and co-supervision. However, it is also found that the community still lacks following up and monitoring the working performance and its extension of the results, and cannot properly accomplish the implementation due to their thoughts and the process of actual participation in community. By encouraging the community leaders and mechanism at each level to have acknowledgement about their rights and government welfare correctly and comprehensively will enable the said mechanism to convey the message to the people in community. However, encouraging the representatives of the target groups to make use of the existing mechanism and therefore the representatives of the target groups is very important in right protection of those target groups.

2. Channel mechanism to expand the chances

Channels of communication include the government officials' channel/ mechanism and volunteers, whom have been established by government agencies and regarded as tools to mobilize the work at community level instead of officials at district level, which the Ministry of Social Development and Human Security does not have the working structure that will have access to the target groups directly. The channels of communication are as follows

2.1) personal channel i.e. community leaders especially village head, sub-district head and village committees, who will convey the government information to people in community, volunteers who are both advisors and messengers. The local leaders, which including the Sub-district Administration chief/Mayor play an important role in supporting the social welfare work and providing an assistance by coordinating with the Provincial Social Development and Human Security. While the caretakers for children, disabled, older persons have important roles in communicating to promote the rights and welfare of the target groups.

2.2) Organization or government channel, especially the local administration at village level which having their office with sub-district head's or village head, the Sub-district Administration (Or. Bor. Tor), Members of the Sub-district Administration (Sor. Or. Bor. Tor), Municipality, various service agencies in community, including the Public Health Center, Sub-district Health Promotion Hospital. While the local agencies of the Ministry of Social Development and Human Security in the area are Technical Promotion and Support Office (Sor. Sor. Wor.), Provincial Social Development Center (Sor. Phor, Sor.) and Prachabodee Center (1300) may have to visit the areas to get more acquainted with residents. As the agencies do not locate in the district, sub-district, village, News Dissemination Tower is the media that the people are familiar and community leader prefer to utilize the most. Even the community broadcasting radio is popular, but the broadcasting content is rather less relevant with the target groups' rights and welfare. There are 2 methods of communication for gaining access, namely the official document, the two-way communication in form of meeting, the discussion to promote the understanding about the guidelines of the official regulation.

3. Promotion the public acknowledgement of the rights and welfare

The results of the Promotion the public acknowledgement of the rights and welfare according to the 4 laws as the duty of the Ministry of Social Development and Human Security, namely the Act of Child Protection B.E. 2546, the Act of the Older Persons B.E. 2546, the Act of Promotion and Development of the Disabled's Quality of Life B.E. 2007, and the Act of Promotion of Social

Welfare B.E. 2003 and the Additional Amendment B.E. 2007 to the target groups, it is found that the target groups who participated in acknowledging about rights and welfare that they are eligible to receive the allowance monthly, but for other matters, e.g. the suitable management of surrounding, capital for occupation, physical equipment's, have access to their rights, scholarship, or other assistances, which have not been acknowledged, that will affect the development of quality of life for 4 target groups. Moreover, certain local officials and volunteers of Social Development and Human Security Office (Or. Phor. Mor.) still lack understanding about the process of entitling 4 target groups to enjoy their rights comprehensively.

Recommendations for suitable development of rights and welfare of the target groups

The development of rights and welfare, which is suitable for the target groups, need to be compatible with the promotion of rights and welfare of the people as follows.

1. One should encourage the people, especially the target groups to acknowledge about the rights and government welfare due to the law as the duty of the Ministry of Social Development and Human Security's duty through various media by several channels that are orderly and by steps systemized, easy, convenient for an substantial access and in accordance with the nature of each target group. Should promote the continuous education due to the policy through the concerned mechanism both directly and indirectly

2. One should adjust the perception of people in the community /society about the government "welfare" because still believe that "welfare is a kind of an assistance". The perception the "rights " should be changed as the rights that the people have and are the owners and should own it with legitimacy on basis of having qualification according to the regulations, and have duty for the state as well.

3. One should encourage the government agency, public network, private development agency, agency for public interest, local administrations, community welfare organization, public organization to take

part in drawing a integrated master plan in order to have an access to rights and welfare of the people, especially promotion of the channels of Fund of Child Protection, Fund of Promotion and Development of the Disabled's Quality of Life, Fund of the Older Persons and Fund of Promotion of Social Welfare Allocation, which the local and community sectors still have understanding about the access to the each Fund which is different.

4. One should develop the mechanism of volunteers of the Ministry of Social Development and Human Security by merging the volunteers of the Ministry of Social Development and Human Security (Or. Phor. Mor.) / Or. Phor. Mor. Kor./ (Or. Phor. Sor.) as the “volunteers of the Ministry of Social Development and Human Security (Or. Phor. Mor.)” to function to take care of all target groups as duty of the Ministry of Social Development and Human Security, and should lay the strategy, the working map of the volunteers of the Ministry of Social Development and Human Security (Or. Phor. Mor.) in form of the “Monthly calendar of working”.

5. Provincial level : The Provincial Social Development and Human Security Office (Phor. Mor. Jor.)

- One should organize the stage of an educational exchanging at several levels from the level of sub-district (community), district and province by taking the proactive role of coordination in working with other agencies, both inside agencies affiliated with the Ministry of Social Development and Human Security and among the agencies affiliated with the Ministry of Social Development and Human Security with other ministries to coordinate for cooperation among provinces, (Provincial Social Development and Human Security Office (Phor. Mor. Jor.) and / or agencies affiliated with the Ministry of Social Development and Human Security and local level i.e. the local administration, community leaders, volunteers and target groups ,

- one should coordinate with private sectors/ private organizations to take part in taking care of local people

- one should promote the education for the officials of the Provincial Social Development and Human Security Office (Phor. Mor. Jor.) to

have better understanding about all existing laws as the duty of the Ministry of the Social Development and Human Security by making use of the laws for the benefits of the people in community.

- one should coordinate with local administration to arrange the mobile units to follow up, monitor, take care of the target groups periodically and continuously.

6. Local – community level

One should organize the stage to educate about the rights and welfare at level of province community by hiring the case manager to promote the rights and government welfare at local level and should publicize about the rights and welfare through mechanism at all levels continuously. The persons, meeting, house, temple, mosque, school, which are significant channels for the publicity. One should not emphasize on specific media. In case of significant matter of the law, it should be changed into the “common” language.

7. One should promote the rights and government welfare in terms of life of human being, that emphasizing the entity of family (including all target groups, all gender, and all age) by not emphasizing on any particular target groups to have access to rights individually, but should rather promote the rights and duty of taking care of their family members i.e. increasing the incentive measures for communities, where they take care of the people through the support in form of the projects through 4 funds etc. The incentive measures should be increased for the private companies in private sector to sell their products to target groups at fair price to enable the disabled, older persons to get access to necessary equipment, assisting equipment for the disabled, educational media for each kind of disability etc. The government could consider to reduce the tax for companies or collect the levy at lower level than other companies.

8. One should adjust/ increase the allowance in terms of rights and welfare as “allowance for the older persons” and “allowance for the disabled” from 500 Baht to 1,000 Baht to enable the target groups can sustain

their life duly. The government should manage by promoting the older persons/disabled to deduct their income into “the system of deposit for community welfare fund” that will encourage the community to participate in taking care of the target groups in a difficult situation in community continuously e.g, deducting 30 Baht per month from income into the fund for community welfare, which will take care of the people in community from their birth, illness, aging, crippled and death. or to promote the local administration to donate the allowance due to their capability by coordinating to amend the law that will support the working of local administration

9. One should promote the role of organization which are network members and agencies relevant with assistance, coordination, transmission of target groups to enable them to get access to their rights and welfare properly by promotion of education and producing easy manuals, which including the significant content of rights, process and regulations of obtaining rights according to the law, including the Q & A section for basic learning.

10. Rights and government welfare for each target group One should have development as follows.

10.1 children and family

- In case of children living in the poor family and having an education, but lacking a financial support. Teachers should play a very important role in transmission or coordination with volunteers of social development and human security (Or. Phor. Mor.) to enable children and family entitled to receive assistance.

- In case of children living in risky circumstances e.g. receiving domestic violence, getting injured, sexually violated, illegally exploited, working in danger to their health, impeded to receive education, inflicted if being publicized etc. , the community should contribute to watch out, monitor, notify, save and lead the mentioned children into the process of urgent protection.

10.2 the older persons

- the local administration should adjust the role to be more proactive to enable the older persons to be eligible to receive caring, protection,

including the linkage of data of service in community and outside community to make it always the updated data.

10.3 the disabled

- the local administration - the provincial administration should attach importance of facilitating, and arranging the suitable environment for the disabled, who need to contact by themselves. Moreover, one should educate and train to level up the skill of caretakers to enable the disabled to have a better quality of life.

- the community should play a role in urging the disabled to come out and more participate in the social activities on auspicious occasions

10.4 social welfare allocation

- One should promote the village committee, people in community to have knowledge for registration as the public interest organization, i.e. registration as the public interest organization, drafting the projects to receive the financial support from the fund of social welfare or the provincial fund of social welfare both in terms of issues, areas, including setting up the network of social welfare etc.

11. Trend of development of rights and urgent government welfare

11.1 One should promote the local executives (Chief of Sub-district Administration/Mayors of Municipality/ Head of Office of Sub-district Administration/Head of Office of Municipality) or officials working about the government social welfare according to the laws as the duty of the Ministry of Social Development and Human Security, including the capacity in counseling about rights and welfare to facilitate the people to have an easier access to rights and welfare.

11.2 One should promote and develop the potentials of volunteers of social development and human security (Or. Phor. Mor.) to play the role of communication, publicity about the knowledge of rights and government welfare in the simple way and tangible that the villagers can understand easily.

11.3 One should publicize to educate the concerned persons for the utmost benefits of the people

11.4 One should improve the system of service to be speed, simplified as one-stop service to facilitate and respond to the target groups' limitations that cannot get access by themselves

11.5 One should expand the channels to increase the chances from originally only the persons, concerned organization in the network through the on-line media and should coordinate with financial institutions, especially the local banks, co-operatives/ funds to enable the target groups to get an easier access to their rights in terms of “money” or “allowance”.

11.6 the Ministry of Social Development and Human Security should publicize about the rights and government welfare through television media, on-line media by the spot advertisement via the channels of corporate social responsibility (CSR) of the private sector, which having the good methods of get in touch with the target groups e.g. promotion of advertisement to promote the rights and government welfare to the target groups, encouraging the community radios to insemminate the information about rights and government welfare to the community

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปผู้บริหาร	ก - ข
Executive Summary	a - j
สารบัญ	ส - 1
สารบัญตาราง	ส - 4
สารบัญภาพ	ส - 5
 บทที่ 1	
โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
3. นิยามศัพท์	3
4. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	5
5. ขอบเขตการศึกษา	21
6. ขอบเขตการดำเนินงาน	22
 บทที่ 2	
ระเบียบวิธีการศึกษา	24
1. ระเบียบวิธีการศึกษา	24
วิธีการศึกษา	24
ประชากรที่ศึกษา	25
พื้นที่ศึกษา	25
การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	27
2. การวิเคราะห์ข้อมูล	32
3. การเสนอผลการศึกษา	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ	34
1. บริบทชุมชน	34
2. การรับรู้กฎหมายด้านเด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการสังคมของ ประชาชนในชุมชน	42
3. การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐตามกฎหมายในภารกิจกระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	50
4. การส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ	51
บทที่ 4 ช่องทาง กลไกในการขยายโอกาส การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ.....	53
1. ช่องทางการสื่อสารที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิและ สวัสดิการ	53
2. วิธีการสื่อสาร	58
3. กลไกการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ	62
4. ข้อเสนอจากเวทีสนทนากลุ่มต่อการขยายโอกาส	63
บทที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ	65
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสม	78
ส่วนที่ 1 สรุปผลการศึกษา	78
ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย	84
บรรณานุกรม	89

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก 90	90
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม	91
ภาคผนวก ข เครื่องมือชุดที่ 1 ประเด็นคำถามสำหรับกลุ่มเป้าหมาย	110
ภาคผนวก ค เครื่องมือชุดที่ 2 ประเด็นคำถามสำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน	113
ภาคผนวก ง เครื่องมือชุดที่ 3 ประเด็นคำถามสำหรับจัดทำกรณีศึกษา	114
ภาคผนวก จ ภาพประกอบการเก็บข้อมูลภาคสนาม	116

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	จำนวนผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย	25
3.1	จำนวนประชากร ปี 2553 จำแนกเพศและพื้นที่ศึกษา	37
4.1	สื่อบุคคล	55
4.2	เปรียบเทียบภาษาราชการและภาษาชาวบ้าน/ภาษาท้องถิ่น	60
4.3	สรุปภาพรวมวิธีการ/ช่องทางการสื่อสารเพื่อการเข้าถึงประชาชน	61
5.1	กลไกและบทบาทหน้าที่ของกลไกระดับจังหวัด ท้องถิ่นและท้องถิ่นที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ	69
5.2	กลไกและบทบาท/หน้าที่ของกลไกระดับบ้าน วัด/มัสยิดและโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ	73
5.3	กลไกและบทบาทหน้าที่ของกลไกระดับชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ	74
5.4	กลไกและบทบาทหน้าที่ของกลไกระดับเด็กและเยาวชน คนพิการและผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ.....	75

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	วันเวลาและพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม 4 ภาค	26
2.2	การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาของโครงการส่งเสริมสิทธิและ สวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	31
2.3	ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการ มีส่วนร่วมของชุมชน	33
3.1	ภาพทุนทางสังคมในชุมชน	40
4.1	ช่องทางบุคคลที่สื่อสารสิทธิและสวัสดิการของรัฐ	55
4.2	สื่อองค์กรที่มีบทบาทต่อการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของประชาชน.....	57
4.3	ช่องทางสื่อของชุมชน	58
6.1	กระบวนการ/ขั้นตอนการศึกษา	80

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม โดยดูแลให้มีการปฏิบัติการบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้องเป็นธรรมและทั่วถึง ส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชน และกำหนดให้มีการดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคมในการสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ยากไร้ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้ได้รับการดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ตระหนักถึงภารกิจในการพัฒนาสังคม สร้างความเป็นธรรม และความเสมอภาคในสังคม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีกฎหมายที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิให้แก่ประชาชน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและใช้เป็นกลไกในการป้องกันแก้ไขปัญาและพัฒนาสังคม และกฎหมายดังกล่าวมีทั้งการบังคับใช้กับคนทั่วไป และบังคับใช้เฉพาะกลุ่มเป้าหมาย อันได้แก่ เด็ก เยาวชน สตรี คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ครอบครัว องค์กรสาธารณประโยชน์และชุมชน เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2550 เป็นต้น

ในการนี้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจสำคัญที่ต้องดูแลประชาชนให้ได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิ สวัสดิการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสิทธิและสวัสดิการดังกล่าว รวมทั้งการพัฒนาช่องทาง กลไกในการขยายโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายให้เป็นไปอย่างทั่วถึง โดยอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและเครือข่ายการบังคับใช้กฎหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ในปี 2552 กองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษาเรื่อง **“โครงการติดตามการปฏิบัติงานเพื่อการคุ้มครองและพัฒนากลุ่มเป้าหมายตามกฎหมายในภารกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์”** ผลการศึกษา พบว่า จุดเด่นกฎหมาย 4 ฉบับ คือ การมีกลไกการขับเคลื่อนในระดับชาติ-จังหวัด ข้อควรพัฒนาปรับปรุง คือ ควรพัฒนากลไกการขับเคลื่อนระดับชาติ-จังหวัด-ท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ควรส่งเสริมความรู้

ความเข้าใจกับประชาชน/กลุ่มเป้าหมาย และปรับรูปแบบ วิธีการให้ความรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ควรจัดเวทีสัญจรในระดับภูมิภาค-จังหวัดหรือร่วมกับเครือข่าย เปิดช่องทางให้ถามตอบ โดยการสร้างแม่ข่ายให้คำปรึกษา ควรจัดให้มีการให้ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายทุกประเภท

และในปี 2553 กองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ขยายผล/แนวคิดการดำเนินงาน อันเป็นการต่อยอดโครงการในปีที่ผ่านมา จึงได้ร่วมกับคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำการศึกษาเรื่อง “โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน” เพื่อทราบช่องทาง กลไกการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของประชาชน รวมถึงข้อเสนอต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมาย อันจะนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุงช่องทาง กลไกให้มีประสิทธิผลต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายของกระทรวง เช่น สิทธิเด็ก สิทธิผู้สูงอายุ สิทธิคนพิการและสวัสดิการสังคม รวมทั้งสิทธิสวัสดิการอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม
2. เพื่อศึกษาช่องทาง กลไก ในการขยายโอกาส/การสื่อสารให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ
3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ
4. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิทธิสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3. นิยามศัพท์

1. การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายในการกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การรับรู้ ความรู้เกี่ยวกับโอกาสของประชาชนต่อการเข้าถึงบริการตามสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายในการกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 4 ฉบับ ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 3) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และ 4) พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 ซึ่งได้กำหนดสิทธิและสวัสดิการของแต่ละกลุ่มเป้าหมายไว้ ดังนี้

1.1 การเข้าถึงสิทธิสวัสดิการเด็ก หมายถึง การที่เด็กได้รับการคุ้มครองสิทธิ 4 ประการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ดังนี้

- สิทธิในชีวิตและการอยู่รอด ได้แก่ ด้านร่างกาย สุขภาพอนามัย การเจริญเติบโต การออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูอย่างเหมาะสม การพักผ่อนและนันทนาการ การจดทะเบียนการเกิด เป็นต้น

- สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง ได้แก่ สิทธิและผลประโยชน์พื้นฐาน พ้นจากความรุนแรง ถูกทำร้าย ล่วงเกินทางเพศ ถูกทอดทิ้ง ถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ทำงานเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพขัดขวางการศึกษา การโฆษณาเผยแพร่ที่น่าจะเสียหาย เป็นต้น

- สิทธิในการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาด้านสติปัญญา ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านความรักความเข้าใจ เป็นต้น

- สิทธิในการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในความคิดเห็นเหมาะสมตามวัย การเข้าถึงบริการของรัฐ เป็นต้น

1.2 การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการคนพิการ หมายถึง สิทธิและสวัสดิการคนพิการตามมาตรา 20 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้แก่

- การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการและสื่อส่งเสริมพัฒนาการ

- การศึกษาตามกฎหมายในสถานศึกษาเฉพาะหรือสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ (ไม่เสียค่าใช้จ่าย ขอรับเงินอุดหนุน ขอยืมสิ่งอำนวยความสะดวก/สื่อการศึกษา-ขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อ)

- การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ การส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ (สัมปทาน จ้างเหมาช่วง)

- การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

- การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม การพัฒนาและบริการอันเป็นสาธารณะ ผลลัพธ์ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การช่วยเหลือทางกฎหมายและการจัดหาหนทางความว่าต่างแก้ต่างคดี

- ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร บริการสื่อสารสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน

- บริการล่ามภาษามือ

- สิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการใด ๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใดๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทางโดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียมและค่าเช่าเพิ่มเติม

- การจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ

- การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการหรือสวัสดิการอื่น

- กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพไม่เกิน 40,000 บาท ภายในระยะเวลา 5 ปี

- การฝึกอาชีพและแนะนำการประกอบอาชีพ

1.3 การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ หมายถึง สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ ตามมาตรา 11 ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ดังนี้

- การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข
- การบริการด้านการศึกษา
- การบริการด้านการประกอบอาชีพ
- การได้รับลดหย่อนค่าโดยสารและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง
- การบริการด้านการท่องเที่ยว
- การบริการด้านกีฬาและนันทนาการ
- การบริการด้านพิพิธภัณฑสถาน หอจดหมายเหตุ หอศิลป์ ศาสนา

และวัฒนธรรม

- การหักลดหย่อนภาษีเงินได้
- การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ผู้สูงอายุ
- การได้รับการยกเว้นค่าบริการเข้าอุทยานแห่งชาติให้แก่ผู้สูงอายุ
- การช่วยเหลือเงินเพื่อการยังชีพ รายละ 500 บาท/เดือน
- การสงเคราะห์ในการจัดงานศพตามประเพณี
- การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งถูกทารุณกรรม ผู้สูงอายุที่ถูกแสวงหา

ผลประโยชน์โดยมิชอบ และผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

1.4 การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการการจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง สิทธิและสวัสดิการขององค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรสวัสดิการชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550

2. ช่องทางและกลไกการสื่อสารการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ หมายถึง ช่องทางการสื่อสารที่เป็นสื่อบุคคล สื่อองค์กร สื่อสื่อดิจิทัล สื่อโทรทัศน์ รวมถึงวิธีการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของประชาชน

3. การขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ หมายถึง การเพิ่มช่องทางเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายกำหนดไว้

4. การพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย หมายถึง การทำให้สิทธิมีความเหมาะสม สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การครองสิทธิ การปรับเบี้ยยังชีพ การขยายช่องทาง การปรับระบบ การให้บริการสวัสดิการ เป็นต้น

4. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

การศึกษาเรื่อง โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 3 แนวคิด ได้แก่ 1. แนวคิดการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย 2. แนวคิดการสื่อสารในงานสังคมสงเคราะห์ และ 3. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายสำคัญ ประกอบด้วย 1. เด็ก 2. คนพิการ 3. ผู้สูงอายุ และ 4. สวัสดิการสังคม มีรายละเอียด ดังนี้

(1) สิทธิและสวัสดิการสำหรับเด็ก

เด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1789 ต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิ 4 ประการ คือ 1. สิทธิในชีวิตและการอยู่รอด ได้แก่ ด้านร่างกาย สุขภาพอนามัย การเจริญเติบโต การออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูอย่างเหมาะสม การพักผ่อนและนันทนาการ การจดทะเบียนการเกิด 2. สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง ได้แก่ สิทธิและผลประโยชน์พื้นฐาน พ้นจากความรุนแรง ถูกทำร้าย ล่วงเกินทางเพศ ถูกทอดทิ้ง ถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ทำงานเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพขัดขวางการศึกษา การโฆษณาเผยแพร่ที่น่าจะเสียหาย 3. สิทธิในการพัฒนา ทั้งทางสติปัญญา จิตใจและอารมณ์ รักความเข้าใจ และ 4. สิทธิในการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเหมาะสมตามวัย และเข้าถึงบริการของรัฐ

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้ใช้แนวคิดอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1789 เป็นฐานคิดสำคัญต่อการปฏิบัติต่อเด็กให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองเด็กได้กำหนดขั้นตอนและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติต่อเด็กให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและมีพัฒนาการที่เหมาะสมอันเป็นการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรมตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม สาระสำคัญของกฎหมายคุ้มครองเด็กได้กำหนดการสงเคราะห์เด็ก (หมวด 3 มาตรา 32) การจัดหาสถานที่เพื่อการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตั้งแต่สถานแรกรับ สถานพัฒนาและฟื้นฟู สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (*สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ, 2547, น.39, น.22*)

ทั้งนี้การปฏิบัติต่อเด็กให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ ในเรื่องความเหมาะสม ความต้องการ ความจำเป็นทั้งด้านร่างกาย สุขภาพ จิตใจ อารมณ์ สังคม สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ศีลธรรม การศึกษา การคุ้มครอง การสงเคราะห์ โดยไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็กซึ่งจะต้องปฏิบัติต่อเด็กอย่างเท่าเทียมกัน ไม่คำนึงถึงความแตกต่าง

ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง รวมถึงผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กทั้งทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตและป้องกันโรค กระตุ้นการเรียนรู้และการฝึกวินัย สร้างความรักความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและสังคม ให้การตอบสนองทางอารมณ์แก่เด็ก ดูแลความปลอดภัยระวังอันตราย ปกป้องและจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย ส่งเสริมการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและความสามารถของเด็ก (*ปัญญา ทางกรรม และ คณะ, 2554*) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่โดยตรงในการสงเคราะห์ คัดกรอง และพัฒนาเด็ก ได้กำหนดแนวทางในการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็ก (*กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป., น.15-26*) ไว้ดังนี้

- การสงเคราะห์เด็กภายในครอบครัว หมายถึง การให้ความช่วยเหลือเด็กและครอบครัวของเด็กที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนทั่วราชอาณาจักร โดยมุ่งเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัว ให้ครอบครัวของเด็กสามารถเลี้ยงดูเด็กไว้เองตามควรแก่อัตภาพ ไม่แยกเด็กออกจากครอบครัวโดยไม่จำเป็น

การให้การสงเคราะห์เด็ก

1. ให้การสงเคราะห์ในเรื่องต่างๆ คือ
 - การช่วยเหลือเป็นค่าเลี้ยงดู ค่าพาหนะ หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ สำหรับเด็ก
 - การช่วยเหลือเกี่ยวกับการศึกษาและอุปกรณ์การศึกษาสำหรับเด็ก
 - การช่วยเหลือครอบครัวของเด็กในกรณีที่มีปัญหาความเดือดร้อนของครอบครัวนั้นกระทบหรือเกี่ยวเนื่องกับสวัสดิภาพของเด็กโดยตรง
 - ช่วยเหลือเป็นค่ากายอุปกรณ์แก่เด็กพิการและทุพพลภาพตามความเห็นและคำวินิจฉัยของแพทย์ที่จะช่วยป้องกันและแก้ไขความพิการของเด็ก
2. ให้การสงเคราะห์เกี่ยวกับเครื่องอุปโภค บริโภค
3. ให้ความรู้และฝึกอบรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กให้ได้มาตรฐานตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว
4. ให้บริการในการฟื้นฟูสภาพครอบครัว
5. ให้การสงเคราะห์ด้านคำแนะนำหรือปรึกษาและบริการอื่น ๆ ที่เหมาะสม

ประเภทของการสงเคราะห์

1. ช่วยเหลือเป็นเงินกรณีทั่วไปครั้งละไม่เกิน 1,000 บาท/เด็ก 1 คนในครอบครัว ไม่เกิน 3 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 3,000 บาท/เด็กมากกว่า 1 คนในครอบครัว

2. ช่วยเหลือเป็นสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค อุปกรณ์การศึกษา ครั่งละไม่เกิน 1,000 บาท/เด็ก 1 คนในครอบครัว ไม่เกิน 3 ครั้ง ครั่งละไม่เกิน 3,000 บาท/เด็กมากกว่า 1 คนในครอบครัว

3. การสนับสนุนจากกองทุนคุ้มครองเด็ก ในระดับประถมศึกษา ไม่เกินคนละ 2,000 บาท/ปี ระดับมัธยมศึกษา ไม่เกินคนละ 3,000 บาท/ปี และระดับอาชีวศึกษา ไม่เกินคนละ 4,000 บาท/ปี

4. ช่วยเหลือในภาวะวิกฤติฉุกเฉิน (ผู้มีรายได้หลักเสียชีวิตจากภัยพิบัติ) ค่าอุปกรณ์การเรียน คนละไม่เกิน 3,000 บาท และค่าใช้จ่ายประจำวันของนักเรียนคนละไม่เกิน 500 บาทต่อ 1 ภัย

5. ช่วยเหลือเป็นเงินและสิ่งของครั้งละไม่เกิน 2,000 บาท ต่อเด็ก 1 คน ในครอบครัว และครั้งละไม่เกิน 3,000 บาท สำหรับครอบครัวที่มีเด็กเกิน 1 คน

- การสงเคราะห์ครอบครัวเด็ก ต้องเป็นกรณีครอบครัวของเด็กที่อายุไม่เกิน 18 ปี หรือ 20 ปีบริบูรณ์แล้วแต่กรณี และจะต้องเข้าหลักเกณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ 1. ต้องเป็นครอบครัวยากจนขาดแคลน ไม่สามารถให้การเลี้ยงดูและการศึกษาแก่เด็กที่อยู่ในอุปการะตามควรแก่สภาพได้ และ 2. เป็นครอบครัวที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน ซึ่งเกี่ยวเนื่องถึงตัวเด็กโดยเฉพาะอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสวัสดิภาพของเด็ก โดยค่าเลี้ยงดูครั้งละไม่เกิน 1,500 บาทต่อเด็ก 1 คน ไม่เกิน 3 ครั้งต่อปี ทุนประกอบอาชีพ ไม่เกินครอบครัวละ 5,000 บาท และเครื่องอุปโภคบริโภคครั้งละไม่เกิน 1,500 บาทต่อเด็ก 1 คน ไม่เกิน 3 ครั้งต่อปี

- การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมและการสงเคราะห์เด็กในการอุปถัมภ์ เพื่อให้เด็กที่ไม่สามารถอยู่กับครอบครัวที่แท้จริงมีโอกาสดำรงชีพอยู่กับครอบครัวบุญธรรม และครอบครัวอุปถัมภ์แทนการส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์

ประเภทของเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม

- เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง ที่อยู่ในความอุปการะของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

- เด็กที่บิดามารดา/บิดา/มารดา ยินยอมยกให้เป็นบุตรบุญธรรม

- เด็กที่มีคำสั่งศาลแทนการให้ความยินยอมของบิดามารดาเด็ก

การอุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์

ผู้ที่มีความประสงค์อุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์จะต้องดำเนินการตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2544 และจะต้องมีคุณสมบัติ เช่น มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ มีอายุมากกว่าเด็ก 15 ปี เป็นต้น ทั้งนี้ครอบครัวอุปถัมภ์จะได้รับค่าเลี้ยงดูเด็กเดือนละไม่เกิน 2,000 บาทต่อเด็ก 1 คน และ/หรือค่าเครื่องอุปโภคบริโภค เดือนละไม่เกิน 500 บาท ต่อเด็ก 1 คน ค่าเลี้ยงดูเด็กมากกว่า 1 คน เดือนละไม่เกิน 4,000 บาท และ/หรือช่วยเหลือค่าเครื่องอุปโภคบริโภควงเงินเดือนละไม่เกิน 1,000 บาท

(2) สิทธิและสวัสดิการสำหรับคนพิการ

สิทธิและสวัสดิการสำหรับคนพิการ (อ้างแล้ว, ม.ป.ป., น.39-50) ในอดีตคนพิการส่วนใหญ่ถูกแยกจากสังคมเนื่องมาจากทัศนคติที่มองคนพิการว่าไม่มีศักยภาพที่จะใช้ชีวิตในสังคมและเห็นว่าคนพิการเป็นภาระของสังคม ทำให้คนพิการขาดบริการที่จำเป็นและเหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การศึกษา อาชีพและสังคม ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้คนพิการขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคมและนำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยไม่เป็นธรรม ต่อมาสังคมไทยตระหนักต่อปัญหาดังกล่าว จึงเกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยราชการองค์กรคนพิการและผู้ที่เกี่ยวข้องผลักดันให้คนพิการได้รับสิทธิและโอกาสอย่างถูกต้องและเหมาะสม มีความมั่นคงและเป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง จนเป็นผลให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีการบัญญัติหลักการที่สำคัญ ๆ และเป็นประโยชน์ต่อคนพิการ ได้แก่ การรับรองเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เป็นต้น พัฒนาการของแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวได้ส่งผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังคงรับหลักการมาบัญญัติไว้ รวมทั้งได้เพิ่มเติมบทบัญญัติที่คุ้มครองคนพิการโดยตรง ได้แก่ การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคของบุคคล ใน ม.4 การห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องความพิการสภาพทางกายหรือสุขภาพ ใน ม.30 สิทธิที่ได้รับการคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสมแก่ผู้พิการและทุพพลภาพ ใน ม.40(6) เป็นต้น

เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้คนพิการได้มีโอกาสในด้านต่าง ๆ สามารถดำรงชีวิตประกอบอาชีพและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมเท่าเทียมกับคนปกติทั่วไป จึงได้กำหนดให้สิทธิประโยชน์และความคุ้มครองคนพิการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพ รวมทั้งให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ตลอดจนให้รัฐต้องสงเคราะห์คนพิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ ดังนี้

สิทธิประโยชน์สำหรับคนพิการ

สิทธิประโยชน์สำหรับคนพิการเป็นสวัสดิการคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ที่ให้ความสำคัญในประเด็นคนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ส่งผลทำให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายในมาตรา 20 ดังนี้

1. การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับ

สภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น

2. การศึกษาตามกฎหมายในสถานศึกษาเฉพาะหรือสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ (ไม่เสียค่าใช้จ่าย ขอรับเงินอุดหนุน ขอยืมสิ่งอำนวยความสะดวก/สื่อการศึกษา-ขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อ)

3. การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ การส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระและบริการสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีหรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ

4. การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

5. การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม การพัฒนาและบริการอันเป็นสาธารณะ ผลลัพธ์ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การช่วยเหลือทางกฎหมายและการจัดหาทนายความว่าต่างแ่ต่างคดี

6. ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภท ตลอดจนบริการสื่อสารสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดให้กฏกระทรวง

7. บริการล่ามภาษามือ ค่าตอบแทน 1,000 บาท บาท/วัน และ 500 บาท/ครึ่งวัน

8. สิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทางหรือเครื่องช่วยความพิการใด ๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทางโดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียมและค่าเช่าเพิ่มเติม

9. การจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ รายละ 500 บาท/คน

10. การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ หรือสวัสดิการอื่น เช่น ใบอนุญาตขับรถ เป็นต้น

11. มีสิทธิในการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ หรือเพื่อการขยายกิจการในวงเงินไม่เกินรายละ 40,000 บาท ในเวลาไม่เกิน 5 ปี ไม่เสียดอกเบี้ย

12. การฝึกอาชีพและการแนะนำการประกอบอาชีพ โดยคนพิการที่มีความประสงค์ฝึกอบรมอาชีพและพัฒนาอาชีพ

ในปี พ.ศ. 2553 รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะได้มีนโยบายการจัดสวัสดิการคนพิการ โดยกำหนดให้เบี้ยความพิการเดือนละ 500 บาทต่อคน เป็นสิทธิสวัสดิการที่รัฐจัด

ให้กับคนพิการทุกคน ไม่ใช่เป็นการสงเคราะห์ที่ต้องผ่านการทดสอบความจำเป็น (Means-Test) เช่นที่ผ่านมา และเพื่อให้เอื้อประโยชน์กับการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการคนพิการมากขึ้น สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางความพิการเชิงประจักษ์ที่ปรากฏชัดเจนในสายตา เช่น ขาขาด แขนขาด ฯลฯ ไม่จำเป็นต้องรอการตรวจร่างกายจากแพทย์เพื่อให้แพทย์ระบุความพิการ ส่งผลให้ผู้พิการจำนวนหนึ่งสามารถเข้าถึงบริการเบี้ยยังชีพ คนพิการภายใต้สิทธิและสวัสดิการสำหรับคนพิการที่พึงได้รับบริการจากรัฐ

นอกจากการได้รับสิทธิและสวัสดิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 แล้ว คนพิการยังมีสิทธิที่จะได้รับการสงเคราะห์ครอบครัวช่วยเหลือด้านการเงินหรือสิ่งของช่วยเหลือด้านการเงินหรือสิ่งของไม่เกินวงเงินครั้งละ 2,000 บาทติดต่อกันได้ไม่เกิน 3 ครั้งต่อครอบครัวต่อปี ให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ปัญหา ช่วยค่ากายอุปกรณ์รวมอุปกรณ์การแพทย์ไม่เกิน 15,000 บาท และอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการ (ประสภภัยจากใช้รถใช้ถนน) ไม่เกินครั้งละ 200,000 บาท และสิทธิสำหรับผู้ช่วย ผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับการลดหย่อนค่าธรรมเนียม ลดหย่อนภาษี (60,000 บาท) ยกเว้นภาษี (นายจ้าง)

(3) สิทธิและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ

สิทธิและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ (*อ้างแล้ว, ม.ป.ป., น.53-66*) หมายความว่า ถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย สิทธิและสวัสดิการที่พึงได้รับเป็นไปตามกฎหมายผู้สูงอายุ รวมถึงระเบียบ ประกาศ คำสั่ง อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ สิทธิด้านต่าง ๆ ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ผู้สูงอายุ ดังนี้

1. การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ประกอบด้วย บริการต่าง ๆ ดังนี้
 - จัดให้มีช่องทางให้บริการแยกจากผู้รับบริการทั่วไปในแผนกผู้ป่วย

นอก

- จัดขั้นตอนและระยะเวลาให้บริการผู้สูงอายุให้ชัดเจน
- จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ในระหว่างให้บริการด้วย

2. การบริการด้านการศึกษา ประกอบด้วย บริการส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อพัฒนาตนเองของผู้สูงอายุที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเอง บริการต่าง ๆ มีดังนี้

- ได้รับบริการข้อมูลข่าวสารการศึกษา การฝึกอบรม
- ได้รับบริการการศึกษาทั้งในและนอกและการศึกษาตามอัธยาศัย
- ได้รับการสนับสนุนสื่อให้จัดรายการสำหรับผู้สูงอายุ
- ส่งเสริมให้หน่วยงานสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อ

ผู้สูงอายุ

- ส่งเสริมและสนับสนุนให้จัดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนแก่ผู้สูงอายุ
- คุ้มครองการผลิตสื่อความรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้สูงอายุ

- จัดหลักสูตรเกี่ยวกับผู้สูงอายุในการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงอุดมศึกษา
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตงานวิจัยเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้

ด้านผู้สูงอายุ

3. การบริการด้านการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย บริการต่าง ๆ ดังนี้
 - ได้รับคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงาน
 - ได้รับบริการจัดหางานที่เหมาะสมตามควรแก่สภาพของผู้สูงอายุ
 - ได้รับการอบรมทักษะอาชีพหรือฝึกอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุตามอัธยาศัย

4. การได้รับลดหย่อนค่าโดยสารและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง เป็นบริการที่เอื้อให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตได้อย่างคนปกติในสังคม โดยการส่งเสริมให้บริการสาธารณะได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกกับคนพิการอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ใน มาตรา 11 ดังนี้

- ลดหย่อนค่าโดยสาร
- รถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย ค่าโดยสารสำหรับผู้สูงอายุ

ลดลงกึ่งหนึ่ง

- รถไฟช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายนของทุกปี ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับค่าลดหย่อนค่าโดยสารรถไฟแต่ไม่ลดค่าธรรมเนียม

- ค่าโดยสารประจำทาง (รถ ขสมก. รถประจำทาง รถของบริษัทขนส่ง จำกัด (บขส.) จะได้รับลดหย่อนค่าโดยสารลงกึ่งหนึ่งทั้งนี้ไม่รวมค่าธรรมเนียม

- ค่าโดยสารเครื่องบิน โดยการบินไทยลดค่าโดยสารร้อยละ 15 และอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุขึ้นเครื่องบินเป็นลำดับแรก

- บริการอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย บริการต่าง ๆ ดังนี้

- ทำอาภาศยาน จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านโครงสร้างพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ โทรศัพท์ ลิฟต์ ทางลาด ห้องสุขา มุมพักผ่อน

● ทำเรือข้ามฟาก จัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เส้นทางและอำนวยความสะดวก ปลอดภัย และจัดให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานบริเวณท่าเรือ

● บนทางด่วน จัดบริการห้องน้ำสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ

5. การบริการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย บริการต่าง ๆ ดังนี้

- ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว

- กิจกรรมและโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อผู้สูงอายุ

6. การบริการด้านกีฬาและนันทนาการ ประกอบด้วย บริการต่าง ๆ ดังนี้

- ได้รับบริการอำนวยความสะดวกและให้สิทธิสำหรับผู้สูงอายุทุกคนในสถานที่ท่องเที่ยวอย่างมีมาตรฐาน

- จัดกิจกรรมและโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อผู้สูงอายุ

7. การบริการด้านพิพิธภัณฑสถาน หอจดหมายเหตุ หอศิลป์ ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วย บริการต่าง ๆ ดังนี้

- ได้รับการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุในพิพิธภัณฑสถาน หอจดหมายเหตุ หอศิลป์ ศาสนาและสถานที่จัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

- ลดอัตราค่าเข้าชมกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความเหมาะสม

- ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

8. การหักลดหย่อนภาษีเงินได้ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรดูแลบิดามารดาในยามสูงวัย และถือเป็นมาตรการทางเศรษฐกิจทางอ้อมในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวมากกว่าการขอรับบริการอุปการะจากสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่มีจำนวนจำกัด

- การหักลดหย่อนค่าอุปการะเลี้ยงดูบิดา มารดาของผู้มีเงินได้ รวมทั้งบิดา มารดาของสามีหรือภริยาของผู้มีรายได้ โดยให้หักลดหย่อนได้คนละ 30,000 บาท ต่อผู้สูงอายุ 1 คน ในแต่ละปีภาษี

9. การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาเดือดร้อนที่ที่พักอาศัย มีสิทธิเข้ารับบริการที่ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในสังกัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือสถานสงเคราะห์คนชราในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือเป็นเงิน อาหารและ/หรือเครื่องนุ่งห่มตามความจำเป็นและเหมาะสม ไม่เกินวงเงินครั้งละ 2,000 บาท ไม่เกิน 3 ครั้ง/ปี

10. การได้รับการยกเว้นค่าบริการเข้าอุทยานแห่งชาติให้แก่ผู้สูงอายุ โดยยกเว้นค่าบริการในการเข้าชมอุทยานแห่งชาติทุกแห่ง

11. การช่วยเหลือเงินเพื่อการยังชีพ รายละ 500 บาท/เดือน (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจ่าย 2 เท่าได้)

12. การสงเคราะห์ในการจัดงานศพตามประเพณี โดยช่วยเหลือเป็นเงินในการจัดการศพผู้สูงอายุ รายละ 2,000 บาท ในปี พ.ศ. 2553 รัฐได้ขยายให้เป็นสิทธิสวัสดิการการจัดงานศพตามประเพณีไม่ใช้การสงเคราะห์เป็นรายบุคคล ซึ่งทำให้มีกระบวนการและขั้นตอนที่ล่าช้า ไม่สามารถตอบสนองต่อครอบครัวของผู้สูงอายุที่เสียชีวิต

13. การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งถูกทารุณกรรม ผู้สูงอายุที่ถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบและผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

ผู้สูงอายุซึ่งถูกทารุณกรรม ในที่นี้หมายถึง ผู้สูงอายุซึ่งถูกกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นเหตุให้ผู้สูงอายุเสื่อมเสียเสรีภาพ หรือเกิดอันตรายแก่

ร่างกายหรือจิตใจ หรือการกระทำความผิดทางเพศต่อผู้สูงอายุ ทั้งนี้คำนึงถึงสภาพจิตหรือพฤติกรรมของผู้สูงอายุ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ผู้สูงอายุที่ถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ โดยทำการหลอกลวง กล่าวเท็จ หรือให้ผู้สูงอายุกระทำการใด ๆ เพื่อให้ได้ประโยชน์จากผู้สูงอายุ หรือการให้ผู้สูงอายุ หรือประพฤตินิสัยลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง หมายถึง ผู้สูงอายุซึ่งถูกละเลยไม่เอาใจใส่ หรือไม่ดูแลเป็นระยะเวลานานอันอาจเกิดอันตรายต่อกายหรือจิตใจ

โดยให้ความช่วยเหลือเป็นเงินไม่เกิน 500 บาท/ครั้ง และให้ความช่วยเหลือทั่วไป ได้แก่ แยกผู้สูงอายุไปพักอาศัยในสถานที่ซึ่งมีความปลอดภัย พาไปตรวจสุขภาพ ให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้สูงอายุอยู่ด้วย ให้การฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจของ ผู้สูงอายุ

14. การส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านผู้สูงอายุ และการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในชุมชนเข้มแข็งและสามารถดำเนินการด้วยตนเอง โดยผู้สูงอายุมีสิทธิในการได้รับความรู้ความเข้าใจ ขอบรับคำปรึกษา บุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ และสนับสนุนเครือข่ายผู้สูงอายุทั้งในชุมชนระดับตำบล อำเภอและจังหวัด

15. การให้คำแนะนำ ปกป้อง หรือดำเนินการอื่นใด ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับคำแนะนำ ปกป้องหรือดำเนินการอื่นใดในการแก้ไขปัญหาครอบครัว รวมทั้งปรึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคดี และเรื่องสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุอันควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

16. การให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายกลุ่ม ซึ่งรายบุคคลก็สามารถจะกู้ยืมได้คนละไม่เกิน 15,000 บาท ส่วนการกู้ยืมเป็นรายกลุ่ม ๆ ละไม่น้อยกว่า 5 คน กลุ่มละไม่เกิน 100,000 บาท

(4) การส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 (*ปัญหา การกรณ และ คณะ, 2554*) ถือเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในส่วนองภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมให้เป็นไปอย่างทั่วถึง เหมาะสม และเป็นธรรม

องค์กรสาธารณประโยชน์ คือ องค์กรภาคเอกชนที่ได้รับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม โดยที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 มีจุดประสงค์ที่จะให้การรับรองและส่งเสริมสนับสนุนดำเนินงานของมูลนิธิหรือสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมหรือองค์กร

ภาคเอกชนที่มีผลงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม ให้เข้ามามีส่วนร่วมและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามกฎหมายในรูปองค์กรสาธารณประโยชน์ สิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ มีดังนี้

1. ได้รับการรับรองสถานะเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ตามกฎหมาย และประกาศแจ้งในราชกิจจานุเบกษา รวมทั้งสามารถใช้คำว่า “องค์กรสาธารณประโยชน์” ต่อท้ายชื่อองค์กรได้

2. สิทธิประโยชน์ที่ได้ในการเป็นกรรมการและอนุกรรมการ

3. รับทราบข้อมูลข่าวสาร และสามารถใช้บริการผ่านระบบฐานข้อมูลกลางด้านสวัสดิการสังคม

4. เข้าร่วมประชุม สัมมนาและการอบรมที่จัดขึ้นตามกฎหมาย

5. ขอรับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม ทั้งในส่วนนักสังคมสงเคราะห์และอาสาสมัครขององค์กรสาธารณประโยชน์

6. เสนอโครงการเพื่อรับเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

7. สิทธิประโยชน์อื่น ๆ

- ข้าราชการลาไปเป็นอาสาสมัครช่วยงานองค์กรสาธารณประโยชน์ได้
ปีละ 5 วัน

- ขอรับโปรแกรมต่าง ๆ จากบริษัทไมโครซอฟท์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

หน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์

1. ปฏิบัติตามข้อกำหนด ระเบียบ ประกาศ แผน แนวการจัดสวัสดิการสังคม

2. ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและรายงานผลการปฏิบัติงาน

องค์กรสวัสดิการชุมชน คือ องค์กรภาคประชาชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชน เพื่อปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชนและได้รับการรับรองการดำเนินการตามกฎหมายกฎหมายมีจุดประสงค์เพื่อให้การรับรองและส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินงานขององค์กรภาคประชาชนที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมและได้รับการสนับสนุนตามกฎหมาย โดยสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ มีดังนี้

1. การรับรองสถานะเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนตามกฎหมาย รวมทั้งสามารถใช้คำว่า “องค์กรสวัสดิการชุมชน” ต่อท้ายชื่อองค์กรได้

2. สิทธิประโยชน์ที่ได้ในการเป็นกรรมการและอนุกรรมการ

3. รับทราบข้อมูลข่าวสาร และสามารถใช้บริการผ่านระบบฐานข้อมูลกลาง

4. เข้าร่วมประชุม สัมมนาและการอบรมที่จัดให้มีขึ้นตามกฎหมาย

5. เสนอโครงการเพื่อขอรับเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม
6. สามารถขอรับรองมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม
7. สิทธิประโยชน์อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

2 แนวคิดการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการกับกลุ่มเป้าหมาย

ความหมายของการสื่อสาร

ระพีพรรณ คำหอม (2552, น.5-10) ได้สรุปความหมายของการสื่อสาร หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษรที่สื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal communication) และสื่อสารภายในตัวบุคคล (intrapersonal communication) ทักษะการสื่อสารที่ใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ เช่น การพูด การฟัง การสัมภาษณ์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

1. เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงเรื่องความรู้ (Knowledge Change) และการจำ (Cognitive Domain) โดยใช้การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจ สามารถนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์หรือประเมินค่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้ฟัง
2. เพื่อต้องการจะเปลี่ยนแปลงเรื่องทัศนคติ (Attitude Change) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด ความรู้สึก (Affective Domain) ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ บุคลิกภาพภายในของบุคคล
3. เพื่อต้องการจะเปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior Change) การกระทำ (Action) ของบุคคลที่ปรากฏในรูปของการลอกเลียนแบบ (Imitation) การลงมือทำตามแบบ (Manipulation) การกระทำอย่างถูกต้อง (Precision) การกระทำอย่างต่อเนื่อง (Articulation)

ประเภทของการสื่อสาร

1. การสื่อสารภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Communication) เป็นการสื่อสารของบุคคลเดียวที่ทำหน้าที่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยมีระบบประสาทส่วนกลาง (Central Nervous System) ทำหน้าที่ในการส่งและการรับสารภายในตัวของบุคคล ขณะที่ระบบประสาทส่วนกลางจะทำหน้าที่ของการเป็นผู้ส่งสาร (Motor Skills) ผ่านการออกเสียง การแสดงอาการปฏิกิริยา การแสดงสีหน้า การเขียนอักษรหรือการวาดภาพ การพูด เป็นต้น ขณะที่ระบบประสาทส่วนกลางที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร (Sensory Skills) จะเป็นกลไกการรับรู้หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ

2. **สื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) และการสื่อสารกลุ่มเล็ก (Small Group Communication)** เป็นการสื่อสารที่มีจำนวนบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to Face Communication) เช่น การพูดคุยระหว่างคน 2 คน การพูดคุยในกลุ่มเล็ก ๆ การสื่อสารในลักษณะนี้เกิดขึ้นจากการร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ต่างฝ่ายต่างมีปฏิกริยาตอบกลับระหว่างกัน การสื่อสารระหว่างบุคคลจะมีลักษณะของความเป็นส่วนตัว (Privacy) เป็นการสื่อสารโต้ตอบระหว่างกันและอาจทำให้เกิดผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบระหว่างกันได้ง่าย การสื่อสารในลักษณะนี้ยังรวมถึงการสื่อสารแบบลายลักษณ์อักษร (Verbal Communication) และการสื่อสารแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (Non-Verbal Communication) อิทธิพลสำคัญที่จะทำให้การสื่อสารเป็นไปได้อย่างดีจึงเกี่ยวข้องกับความใกล้ชิด ความคุ้นเคย การรู้จักอุปนิสัยใจคอและความสัมพันธ์ที่เป็นส่วนตัว ระยะทางหรือระยะทางในการสื่อสารระหว่างกัน

3. **การสื่อสารกลุ่มใหญ่ (Large Group Communication)** เป็นการสื่อสารระหว่างคนจำนวนมากที่มารวมอยู่ในที่เดียวกัน ลักษณะการสื่อสารกลุ่มใหญ่ที่สร้างสรรค์ เช่น การสอนในชั้นเรียน การฟังอภิปราย การสัมมนาหรือการรวมกลุ่มใหญ่ที่อาจทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายได้ การสื่อสารกลุ่มใหญ่จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวที่ดีทั้งผู้พูด การพูด ข้อมูล การใช้เครื่องมือต่าง ๆ การวิเคราะห์ผู้ฟัง การเตรียมสถานที่ที่ปลอดภัย การประเมินสถานการณ์ การสะท้อนกลับ (Feedback) ของผู้ฟัง

4. **การสื่อสารในองค์การสวัสดิการสังคม (Organizational Communication)** เป็นการสื่อสารข้อมูลและสารระหว่างบุคคลในองค์การทุกระดับ ทุกหน่วยงาน โดยบุคคลที่มาติดต่อสื่อสารในองค์การต่างอยู่บนสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการทำงานร่วมกัน การสื่อสารใช้การสื่อสารทุกประเภทตั้งแต่การสื่อสารภายในตัวบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มเล็ก การสื่อสารกลุ่มใหญ่ รวมทั้งการสื่อสารมวลชนด้วย ประสิทธิภาพของการสื่อสารในองค์การสวัสดิการสังคมจึงขึ้นอยู่กับขนาดขององค์การ เช่น องค์การสวัสดิการสังคมขนาดใหญ่เลือกใช้การสื่อสารแบบลายลักษณ์อักษรและการสื่อสารลักษณะทางเดียว (One-Way Communication) ที่เป็นแนวตั้ง (Vertical Communication) ในขณะที่องค์การสวัสดิการสังคมขนาดเล็กจะเลือกใช้การสื่อสารแนวราบ (Horizontal Communication) เช่น การพบปะพูดคุย การประชุมแบบไม่เป็นทางการระหว่างกันได้ง่ายกว่า อย่างไรก็ตาม การสื่อสารในองค์การโดยทั่วไปมักจะใช้การสื่อสารลักษณะสองทาง (Two-Way Communication) ที่จำเป็นต้องผสมผสานระหว่างการสื่อสารลักษณะแนวตั้งกับแนวราบเข้าด้วยกัน

5. **การสื่อสารมวลชน (Mass Communication)** เป็นการสื่อสารข้อมูลข่าวสารอย่างเดียวกันจากองค์กรหรือสถาบันสื่อสารมวลชนไปยังคนจำนวนมากที่มีอยู่ในสถานที่ต่างกัน และผู้รับสารจะมีคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน การสื่อสารมวลชนจึงต้องอาศัยสื่อมวลชน (Mass Media) ที่มีประสิทธิภาพและมีสมรรถนะสูง อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุชุมชน วิทยุ โทรศัพท์ โทรทัศน์ เว็บไซต์ อีเมล เป็นต้น

3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน”

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2542, น.138-139 อ้างถึงในโกวิทย์ พวงงาม และ คณะ, ม.ป.ป., น.15) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ คือ 1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ โดยที่โครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน 2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือชุมชน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาค

ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ (2546, น.59 อ้างถึงในโกวิทย์ พวงงาม และ คณะ, ม.ป.ป., น.15) สรุปว่า การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมรับรู้ ร่วมคิดริเริ่ม ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบ โดยใช้พลังความสามารถในด้านต่าง ๆ ของตนเองร่วมกับความรู้และวิทยาการที่เหมาะสมอย่างสร้างสรรค์ พร้อมกับการเป็นผู้รับแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมกันรับผิดชอบในผลกระทบที่ตามมาด้วย

โกวิทย์ พวงงามและคณะ (ม.ป.ป., น.16-22) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งควรเข้าร่วมกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ระพีพรรณ คำหอม และ คณะ (2554) ได้สรุปความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการและขั้นตอนของการ มีส่วนร่วม ดังนี้

1. **ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร**ของประชาชนด้านกฎหมาย 4 ฉบับ ประกอบด้วย กฎหมายคุ้มครองเด็ก กฎหมายส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กฎหมายผู้สูงอายุ และกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมที่จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามที่กฎหมายระบุ

2. ร่วมวิเคราะห์แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นเพื่อเพิ่มช่องทางและแสวงหาทางเลือกบริการสังคมในลักษณะต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจต่อการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามที่กฎหมายเอื้อประโยชน์ให้กลุ่มเป้าหมายในชุมชน

3. ร่วมวางแผนการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนสามารถใช้กลไกของท้องถิ่น ท้องถิ่น ชุมชน ช่องทางของสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อบุคคล สื่อสาธารณะ สื่อชุมชน วิธีการเข้าถึงสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บริการสังคมในชุมชน บริการดูแลกลุ่มเป้าหมายของอาสาสมัครพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครดูแลคนพิการ (อมพก.) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) ฯลฯ เป็นต้น เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

4. ร่วมดำเนินการดูแลการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนแต่ละประเภทแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกับการส่งเสริมการใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ มีคุณค่าในครอบครัวและชุมชน การไม่ลดทอนความเป็นมนุษย์ การไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของกลุ่มเป้าหมาย

5. ร่วมรับประโยชน์และเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนตามที่กฎหมายกำหนดไว้

6. ร่วมติดตาม กำกับการดำเนินงานการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายตามแผนงาน โครงการ กิจกรรม

7. ร่วมประเมินผลการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนตามที่กฎหมายระบุไว้ เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนากลไกการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ กลไกการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของประชาชน

องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

โกวิท วัฒนงาม และ คณะ (ม.ป.ป., น.16-22) กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2. เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมายหรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้งเท่านั้น แต่กระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการช่วยในการตัดสินใจของรัฐและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มีพื้นฐานประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิ (right) และเป็นเอกสิทธิ (privilege) ในฐานะเอกสิทธิจะต้องไม่ถูกบังคับและครอบงำ ทั้งสองประการนี้ต้องเกิดจากบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ไม่มีใครจะเป็นหุ่นเชิดในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นผลรวมของข้อผูกมัดจากแต่ละคน บนฐานความเชื่อว่า “โครงการเป็นของพวกเขา เพื่อพวกเขา และโดยพวกเขา” ที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมร่วม เป็นการแสดงพฤติกรรมของผลประโยชน์ร่วม ดังนั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้น ประชาชนสามารถเรียนรู้ ถูกสอนและถูกแนะนำ แต่ไม่ได้ทำเพื่อผลประโยชน์ของคนอื่น
3. การมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการบริหารการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมจะถูกดำเนินการใน 2 บริบท คือ ประการแรก จะต้องรู้ในสิ่งที่ประชาชนมุ่งหวัง และต้องเข้าใจในโครงการ รู้ถึงทรัพยากรที่จำเป็น และประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องชี้วัดอย่างหนึ่งในการพัฒนาชนบท และจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาชนบท ยิ่งระดับการมีส่วนร่วมมีมาก ผลประโยชน์ก็จะตกแก่ประชาชนมากขึ้น

หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมต้องมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า การให้คุณค่าของความเป็นมนุษย์ การเคารพ การยอมรับในความเชื่อและความคิดเห็นที่แตกต่าง หลากหลายที่เกิดขึ้นจริงและเป็นไปตามประสบการณ์ชีวิต วิถีชีวิต วัฒนธรรม ชุมชน รวมทั้งปัจจัยทางกายภาพ และปัจจัยแวดล้อมที่มีส่วนกำหนดต่อกระบวนการและขั้นตอน การมีส่วนร่วมมีระดับความเชื่อแตกต่างกัน ดังนี้

1. มนุษย์ต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน
2. ทุกคนไม่ได้ชั่วแต่เกิดโดยเหตุที่เขาอาจจนอยู่นั้นมิใช่จากกรรมเก่า
3. มนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ เพราะถ้ามีการใช้เทคโนโลยีโดยที่มนุษย์ไม่มาร่วมคิด ร่วมรับรู้ หรือเข้าใจเพียงพอก็อาจไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร
4. ชุมชนต่าง ๆ มีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่ง บางเรื่องที่ชาวชุมชนยึดถือจึงต้องค่อย ๆ ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก
5. มนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของตนให้ได้ ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจและร่วมจัดการ (active partner) เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การที่มนุษย์บางกลุ่มปฏิเสธเทคโนโลยีอย่างสิ้นเชิงก็เป็นไปตามระดับการเข้าใจในเทคโนโลยีนั้นอย่างถูกต้องหรือไม่ และมีกลวิธีปรับความเข้าใจนั้นมาสู่ระดับที่แต่ละฝ่ายยอมรับได้ ต้องได้รับโอกาสที่จะเข้าใจและยอมปรับให้เหมาะสมกับตนอย่างเหมาะสม
6. การมีส่วนร่วมยังมีเพิ่มขึ้น เมื่อมีสภาพที่เหมาะสม ต่อไปนี้

- ประชาชนในท้องถิ่นได้รู้สึกว่าเขาได้ควบคุมโชคชะตาของตนเองแทนที่จะเป็นบุคคลอื่นที่ “เขาไม่รู้จัก” หรือที่ “เขาไม่ไว้ใจ” ที่บอกว่า “มาช่วยเขา แต่บ่อยครั้งไม่ได้ช่วยอย่างจริงจัง”

- ผู้ที่จะเข้าร่วมต้องมีอิสรภาพ ได้รับความเสมอภาคและความจริงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นการมีส่วนร่วมจะเกิดอย่างเต็มที่และจริงจังเมื่อบุคคลนั้น ๆ ไม่ถูกบังคับให้จำยอม และที่สำคัญต้องเข้าร่วมด้วยโดยเท่าเทียมกับผู้มาร่วมด้วยทุกคน

- ผู้ที่จะเข้าร่วมด้วยต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมด้วยได้ กิจกรรมหลายเรื่องประชาชนทั่วไปอาจมีส่วนร่วมด้วยได้ ที่เป็นกิจกรรมเฉพาะบางอย่าง เช่น การแพทย์ การก่อสร้างอาคารสูง การทหาร ฯลฯ หากประชาชนเข้าร่วมด้วย อาจไม่ได้ผลหรืออาจเกิดความเสียหาย

- มีการสื่อสาร 2 ทางเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ หากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับข้อมูลไม่ถูกต้องและครบถ้วน หรือสื่อสารได้ไม่ดีพอ ก็จะไม่เข้าใจได้ดีพอว่าโครงการที่จะทำให้เกิดผลดีผลเสียอย่างไร เพียงใด อาจนำไปสู่การไม่ยอมรับโครงการได้

- ประชาชนมีส่วนร่วมรับทราบ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในโครงการตั้งแต่เริ่มต้น จะทำให้ต้องการเข้ามาร่วมกับโครงการมากยิ่งขึ้น การร่วมงานกันตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงที่สุด การตัดสินใจในโครงการนั้น ๆ ในระยะยาวจะเกิดผลดียิ่งขึ้นกว่าการที่จะให้ร่วมด้วยเพียงบางส่วนหรือซ้ำไป

- ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการและต่อโครงการนั้น ๆ และเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย

- การมีส่วนร่วมต้องไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปจนเกินกว่าผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ

- เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงานหรือทางสังคมให้ลดน้อยลง

- มีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นอย่างดี

7. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อย และชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้นการจะให้มีส่วนร่วมจะเอาใจเราฝ่ายเดียวไม่ได้

8. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น 1. รูปแบบโดยตรง คือ มีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลแต่ละคน หรือ 2. ประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม หรือ 3. ให้มีตัวแทนมามีส่วนร่วม โดยอ้อมซึ่งย่อมขึ้นกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น ในพื้นที่ที่ประชาชนมีศรัทธาในตัวแทนของเขามาก การมีตัวแทนร่วมด้วยก็เพียงพอ แต่กรณีในหมู่บ้านเดียวกันมีประชาชนหลากหลายกลุ่ม จึงควรมีตัวแทนของกลุ่มจากหลากหลายภาคส่วนมีส่วนร่วมเพิ่มเติม

9. ไม่มีสิ่งใดได้มาฟรี ต้องมีการแลกเปลี่ยนกัน เพื่อจะได้มา

10. การมีส่วนร่วมต้องนึกถึงใจของผู้อื่นให้มาก มิใช่เอาแต่ใจเราฝ่ายเดียว

เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน

พัชรี สิริธอส และคณะ (2546 อ้างถึงในไกรวิทย์ พวงงาม และ คณะ, ม.ป.ป., น.35-43) ได้แบ่งกลุ่มเทคนิคการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. เทคนิคการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล 2. เทคนิคการมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น และ 3. เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารือ มีรายละเอียด ดังนี้

1. เทคนิคการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ได้แก่ เอกสารข้อเท็จจริง จดหมายข่าว รายงานการศึกษา การจัดเวทีทัศน์ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การแถลงข่าว เวทีนำเสนอข้อมูล การสื่อสารผ่านวิทยุกระจายเสียง การจัดสัมมนาวิชาการผ่านสื่อมวลชน หอกระจายข่าวชุมชน ทักษะศึกษา/การเยี่ยมชมโครงการ การนำเสนอด้วยการพูด การชี้แจงให้ประชาชนผ่านการประชุมของทางการ

2. เทคนิคการมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น เช่น การสัมภาษณ์รายบุคคล การสนทนากลุ่มย่อย การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ การสำรวจความคิดเห็น สายด่วนสายตรง (Hot Line) การปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการ/ประชาพิจารณ์

3. เทคนิคการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ ได้แก่ เวทีสาธารณะ การพบปะแบบไม่เป็นทางการ การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่ชุมชน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และคณะที่ปรึกษา (คณะที่ปรึกษาประชาชนในท้องถิ่น คณะที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และคณะที่ปรึกษาจากหลายฝ่าย)

สรุปได้ว่า กลไกการบังคับใช้กฎหมายของรัฐให้เกิดประสิทธิภาพ แม้รัฐได้มีการกำหนดกลไกที่ชัดเจนในรูปของการขับเคลื่อนนโยบาย (กฎหมาย) ตั้งแต่กลไกระดับชาติผ่านคณะกรรมการระดับชาติ กลไกระดับท้องถิ่นผ่านคณะกรรมการระดับจังหวัด และกลไกระดับท้องถิ่นผ่านคณะกรรมการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกแนวดิ่งจากบนลงล่าง อย่างไรก็ตามแนวคิดการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐจึงจำเป็นต้องใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิและสวัสดิการของรัฐที่เป็นผลจากการบังคับใช้กฎหมายทั้ง 4 ฉบับ ควบคู่กับแนวคิดการสื่อสาร 2 ทางที่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องเลือกให้เหมาะสมกับประชาชน เช่น สื่อบุคคล สื่อชุมชน สื่อสาธารณะสำหรับการเข้าถึงประชาชนเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้เกิดการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของรัฐเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

5. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาสภาพทั่วไปในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายในการกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น สิทธิเด็ก

สิทธิผู้สูงอายุ สิทธิคนพิการ และสวัสดิการสังคม รวมทั้งสิทธิสวัสดิการอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ศึกษาช่องทาง กลไกการขยายโอกาส/การสื่อสารให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิทธิสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

ขอบเขตประชากรที่ศึกษา

1. พื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย 4 ภาค ได้แก่

ภาคเหนือ : ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ต.นกออ อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา

ภาคกลาง : ต.โพธิ์ทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี

ภาคใต้ : ต.ปากกระ อ.สิงหนคร จ.สงขลา

2. ประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากสิทธิและสวัสดิการภาครัฐตามกฎหมายคุ้มครองเด็ก กฎหมายส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กฎหมายผู้สูงอายุ และกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่

(1) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เช่น ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน และผู้แทนจากเครือข่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง ภาคละ 15-20 คน รวม 78 คน

(2) กลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เช่น กลุ่มผู้แทนด้านเด็ก กลุ่มผู้แทนด้านคนพิการ กลุ่มผู้แทนด้านผู้สูงอายุ กลุ่มผู้แทนด้านสวัสดิการสังคม กลุ่มละ 10 คน รวม 142 คน

(3) กลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมกลไกในการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของประชาชน ประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 140 คน

6. ขอบเขตการดำเนินงาน

1. ดำเนินการจัดให้มีกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละไม่น้อยกว่า 50 คน ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายที่ประชาชนควรรู้
- เก็บข้อมูลเชิงประจักษ์

2. เข้าพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย จำนวน 2-3 วัน เพื่อพูดคุยกับคนในชุมชน ผู้นำชุมชน แกนนำ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี ผู้เกี่ยวข้อง

การจัดบริการให้กลุ่มเป้าหมายที่เลือกเป็นกรณีศึกษา เพื่อเรียนรู้ถึงวิถีชีวิต การใช้ชีวิตประจำวันของกลุ่มเป้าหมาย การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกฎหมาย 4 ฉบับ

3. ดำเนินการจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมกลไกในการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของประชาชน ด้วยการคืนข้อมูล (After Action Review : AAR) จากกรณีศึกษาให้ชุมชนได้รับทราบและมีส่วนร่วมสะท้อนข้อมูล การเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 2 วัน ดังนี้

3.1 นำเสนอผลการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ที่ได้จากพื้นที่

3.2 ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายที่ประชาชนควรรู้

3.3 ระดมความคิดเห็นจากเวทีเกี่ยวกับการสร้างช่องทาง กลไกในการขยายโอกาสหรือการสื่อสารให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการเสริมทักษะการสื่อสารด้านสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมาย รวมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสม

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการศึกษา

1. ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน มีระเบียบวิธีการศึกษา ดังนี้

วิธีการศึกษา

1) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 เป็นต้น

2) การศึกษาข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การส่งเสริมความรู้สิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การคืนข้อมูลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (After Action Review – AAR) การจัดทำกรณีศึกษา เพื่อนำเสนอประเด็นการเข้าถึงและเข้าถึงสิทธิของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุก ระดับทั้งระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติและกลุ่มเป้าหมาย

3) ดำเนินการจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมกลไกในการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของประชาชน ในวันที่ 20-21 มีนาคม 2554 ณ ห้องประชุม กรุงเทพฯ โรงแรมรอยัลซิติ้ ถนนบรมราชชนนี กรุงเทพมหานคร ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 140 คน ด้วยการคืนข้อมูล (After Action Review : AAR) จากกรณีศึกษาให้ชุมชนได้รับทราบและมีส่วนร่วมสะท้อนข้อมูล การเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

3.1 นำเสนอผลการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ที่ได้จากพื้นที่ โดยปูพื้นฐานความเข้าใจในผลการศึกษาผ่านวิทัศน์ เรื่อง “ผลการศึกษาโครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน” และนำเสนอผลการศึกษาโดยคณะที่ปรึกษา

3.2 เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้รับฟังความเห็นเพื่อการพัฒนาช่องทาง/กลไก และการขยายโอกาสในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการที่เหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมาย

3.3 การให้ความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายที่ประชาชนควรรู้

3.4 การเสริมทักษะการสื่อสารด้านสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายที่ประชาชนควรรู้

ประชากรที่ศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เช่น ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน และผู้แทนจากเครือข่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง จำนวน 78 คน
2. กลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เช่น กลุ่มผู้แทนด้านเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้แทนด้านคนพิการ กลุ่มผู้แทนด้านผู้สูงอายุ กลุ่มผู้แทนด้านสวัสดิการสังคม จำนวน 142 คน
3. กลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมกลไกในการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของประชาชน ประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 140 คน

ตารางที่ 2.1 จำนวนผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม

จังหวัด	รวม (คน)	ผู้แทน ด้านเด็ก และ เยาวชน	ผู้แทน ด้านคน พิการ	ผู้แทน ด้าน ผู้สูงอายุ	ผู้แทนด้าน สวัสดิการ สังคม	เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน ภาครัฐ/แกน นำ
เชียงใหม่	50	9	8	9	6	18
นครราชสีมา	56	12	8	9	11	16
สงขลา	54	11	9	9	7	18
ลพบุรี	60	11	8	8	7	26
กทม.	140	-	-	-	-	140
รวม	360	43	33	35	31	218

พื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย 4 ภาค ได้แก่

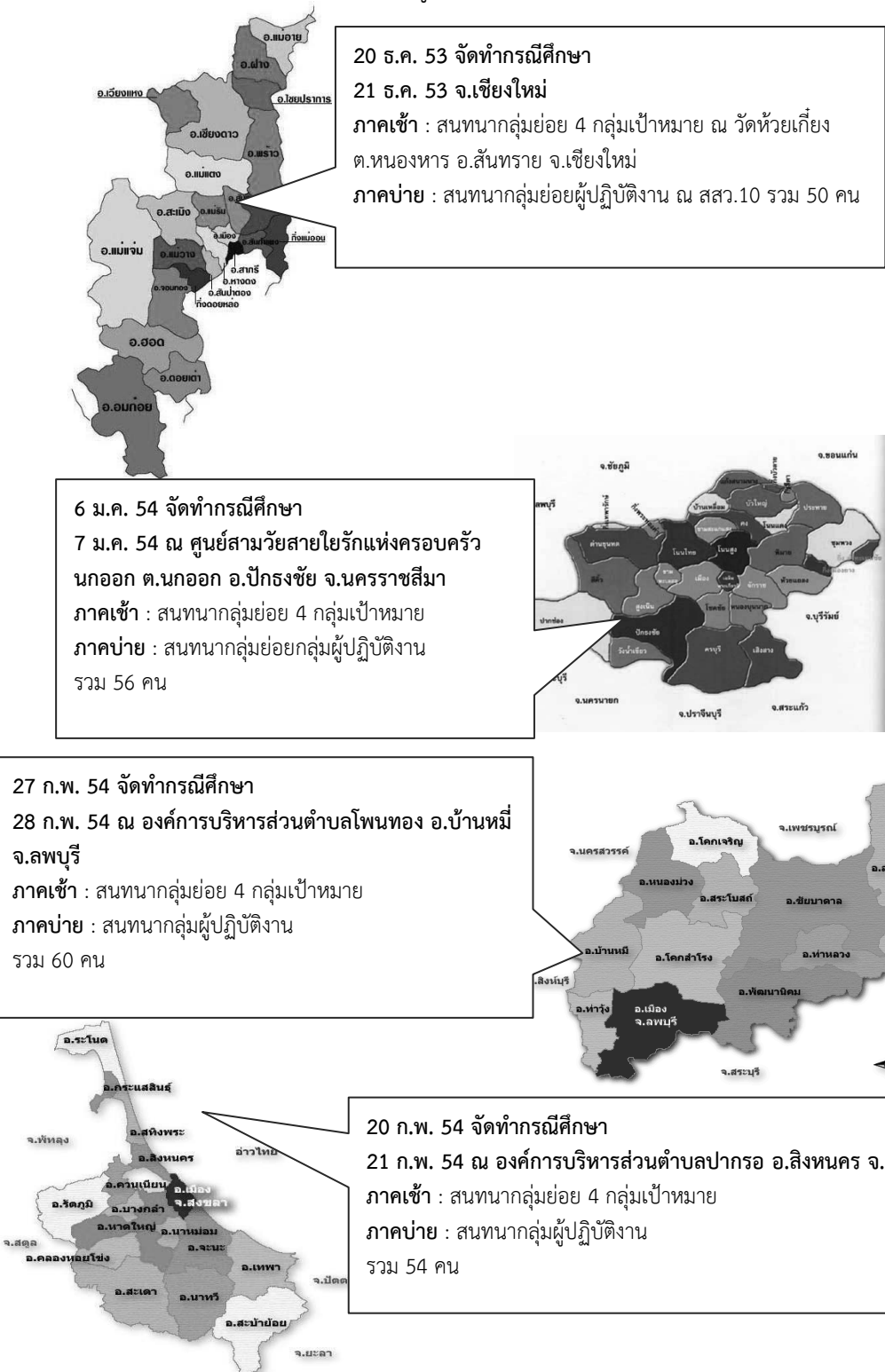
ภาคเหนือ : ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ต.นกออก อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา

ภาคกลาง : ต.โพนทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี

ภาคใต้ : ต.ปากร่อ อ.สิงหนคร จ.สงขลา

ภาพที่ 2.1 วันเวลาและพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม 4 ภาค

การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ แบ่งเป็น 3 ชุด ได้แก่

1. ชุดที่ 1 ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สำหรับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1. กลุ่มผู้แทนด้านเด็กและเยาวชน 2. กลุ่มผู้แทนด้านคนพิการ 3. กลุ่มผู้แทนด้านผู้สูงอายุ และ 4. กลุ่มผู้แทนด้านสวัสดิการสังคม
2. ชุดที่ 2 ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน และผู้แทนจากเครือข่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง
3. ชุดที่ 3 ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สำหรับจัดทำกรณีศึกษา 4 กลุ่มเป้าหมาย
4. ชุดที่ 4 ประเด็นการหารือของ Case Conference ของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของรัฐของกรณีศึกษา

1. เครื่องมือชุดที่ 1 ประเด็นการสนทนากลุ่มสำหรับกลุ่มเป้าหมาย มีประเด็นดังนี้

1. ประเด็นการสนทนากลุ่มสำหรับกลุ่มผู้แทนด้านเด็กและเยาวชน

1. ในชุมชนของท่านมีเด็กที่ต้องให้การสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือไม่ อย่างไร (เด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบาก/เด็กเร่ร่อน/เด็กกำพร้า/เด็กถูกปล่อยปละละเลย/เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด เช่น เด็กติดสารเสพติด/เด็กประพฤติดนไม่เหมาะสม)

ในกรณีที่พบเด็กตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือพบเห็นความรุนแรงในครอบครัว ได้มีการดำเนินการอย่างไร (ขั้นตอน/กระบวนการ ผลที่เกิดขึ้น และปัญหาอุปสรรค)

2. ชุมชนของท่านมีช่องทาง/กลไกในการขยายโอกาส การสื่อสารให้เด็กเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

3. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของเด็กควรเป็นอย่างไร

2. ประเด็นการสนทนากลุ่มสำหรับกลุ่มผู้แทนด้านคนพิการ

1. ในชุมชนของท่านมีคนพิการที่ต้องให้การดูแลหรือไม่ อย่างไร (ผู้พิการทางการเห็น/ผู้พิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย/ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย/ผู้พิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมหรือออทิสติก/ผู้พิการทางสติปัญญา/ผู้พิการทางการเรียนรู้)

2. ชุมชนของท่านมีช่องทาง/กลไกในการขยายโอกาส การสื่อสารให้คนพิการเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการตามกฎหมาย หรือไม่ อย่างไร

สิทธิสวัสดิการ ม.20

รักษาพยาบาล

- บริการสาธารณสุข การฟื้นฟูสมรรถภาพ ค่าใช้จ่ายในการ
- การศึกษาทั่วไป การศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ
- การส่งเสริมอาชีพ การมีจ้างงานคนพิการ
- การยอมรับ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม
- เทคโนโลยีสารสนเทศที่อำนวยความสะดวก
- บริการล่ามภาษามือ
- การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทางภูมิสถาปัตยกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก
- การจ่ายเบี้ยยังชีพความพิการ
- การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ

3. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของคนพิการควร

เป็นอย่างไร

3. ประเด็นการสนทนากลุ่มสำหรับกลุ่มผู้แทนด้านผู้สูงอายุ

1. ในชุมชนของท่านมีผู้สูงอายุที่ต้องให้การดูแลหรือสงเคราะห์หรือไม่
อย่างไร

2. ชุมชนของท่านมีช่องทาง/กลไกในการขยายโอกาส การสื่อสารให้
ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

สิทธิผู้สูงอายุ ม.11

การดำเนินชีวิต

- การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่สะดวก รวดเร็ว
- การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อ
- การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
- การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

การรวมกลุ่ม

- การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในอาคาร สถานที่

ยานพาหนะ

- การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
- การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
- การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแก/

ถูกแสวงหาประโยชน์

- การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มตามความจำเป็น
- เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
- การสงเคราะห์ในการจัดการศพ

3. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุควรเป็นอย่างไร

4. ประเด็นการสนทนากลุ่มสำหรับกลุ่มผู้แทนด้านสวัสดิการสังคม

1. ในชุมชนของท่านมีองค์กรสวัสดิการสังคมหรือไม่ อย่างไร (การขึ้นทะเบียน/การรับรองการเป็นองค์กรสวัสดิการสังคม การได้รับการสนับสนุนโครงการ)

2. ชุมชนของท่านมีช่องทาง/กลไกในการขยายโอกาส การสื่อสารให้เข้าถึงสิทธิ สวัสดิการตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

3. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของสวัสดิการสังคมควรเป็นอย่างไร

2. เครื่องมือชุดที่ 2 ประเด็นการสนทนากลุ่มสำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน มีประเด็น ดังนี้

1. ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนกลไกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐได้อย่างไร

2. ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนกลไกตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐได้อย่างไร

3. ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนกลไกตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐได้อย่างไร

4. ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนกลไกตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 ต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐได้อย่างไร

3. เครื่องมือชุดที่ 3 กรณีศึกษา

3.1 ประเด็นการสัมภาษณ์กรณีศึกษาสำหรับ 3 กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มเด็ก คนพิการ และผู้สูงอายุ) ประกอบด้วย

1. วิถีชีวิต (ชีวิตความเป็นอยู่ บริบท/สภาพแวดล้อม)
2. สิทธิสวัสดิการที่กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงและ/หรือที่ไม่สามารถเข้าถึง
3. การสนับสนุนจากแกนนำ/หน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่
 - กลไก : อาสาสมัคร
 - กลไก : หน่วยงานภาครัฐ/ท้องถิ่น
4. ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น
5. ข้อเสนอต่อการพัฒนาสิทธิ สวัสดิการเพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิ

สวัสดิการดังกล่าว

3.2 ประเด็นการสัมภาษณ์กรณีศึกษาองค์กรสวัสดิการชุมชน

1. ในชุมชนของท่านมีองค์กรสวัสดิการสังคมหรือไม่ อย่างไร (การจดทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชน ขั้นตอน/กระบวนการยื่นขอจดทะเบียน/สิทธิประโยชน์จากการขึ้นทะเบียนองค์กรฯ/การขอรับการสนับสนุนโครงการจากกองทุน/การเป็นตัวแทนในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด (ก.ส.จ.)/การเป็นสมาชิกขององค์กรสวัสดิการชุมชน)

2. ชุมชนของท่านมีช่องทาง/กลไกในการขยายโอกาส การสื่อสารให้เข้าถึงสิทธิ สวัสดิการของกองทุนสวัสดิการสังคมได้อย่างไร

3. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการสังคมเป็นอย่างไร

3.3 ประเด็นเวทีการประชุม Case Conference เพื่อหาทางออกหรือทางเลือกของการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของกรณีศึกษาจาก 4 พื้นที่ในชุมชน

1. ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีบทบาทและแนวทางร่วมกันต่อการจัดสวัสดิการสังคมอย่างไร

1.1 มีหน่วยงานหรือบุคคลใน อปท.ที่รับผิดชอบดูแลด้านการจัดสวัสดิการสังคมหรือไม่ อย่างไร

1.2 ในชุมชนมีกลไกการส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างไร

2. ช่องทาง/กลไกในการสื่อสารให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมายเป็นอย่างไร

2.1 ช่องทางการสื่อสารเป็นอย่างไร สามารถเข้าถึง/ใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด

- **ช่องทางบุคคล** เช่น ผู้นำ อพม. อพมก. เจ้าหน้าที่ อปท. เป็นต้น

- **ช่องทางองค์กร/หน่วยงาน** เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน ภาคประชาสังคม ศูนย์รับแจ้งเหตุในชุมชน ศูนย์ประชาชนดี 1300 ศูนย์หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 1330 ระบบสุขภาพฉุกเฉิน 1669 เป็นต้น

- **ช่องทางสื่อ** เช่น สื่อชุมชน สื่อสาธารณะ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ

2.2 กลไกการขยายโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการเป็นอย่างไร

- กลไกอาสาสมัคร เช่น อสม. อพม. อพมก. อพส. เป็นต้น

- กลไกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)

- กลไกองค์กร/หน่วยงาน/สหวิชาชีพ

3. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุควรเป็นอย่างไร

ภาพที่ 2.2 การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาของ
โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

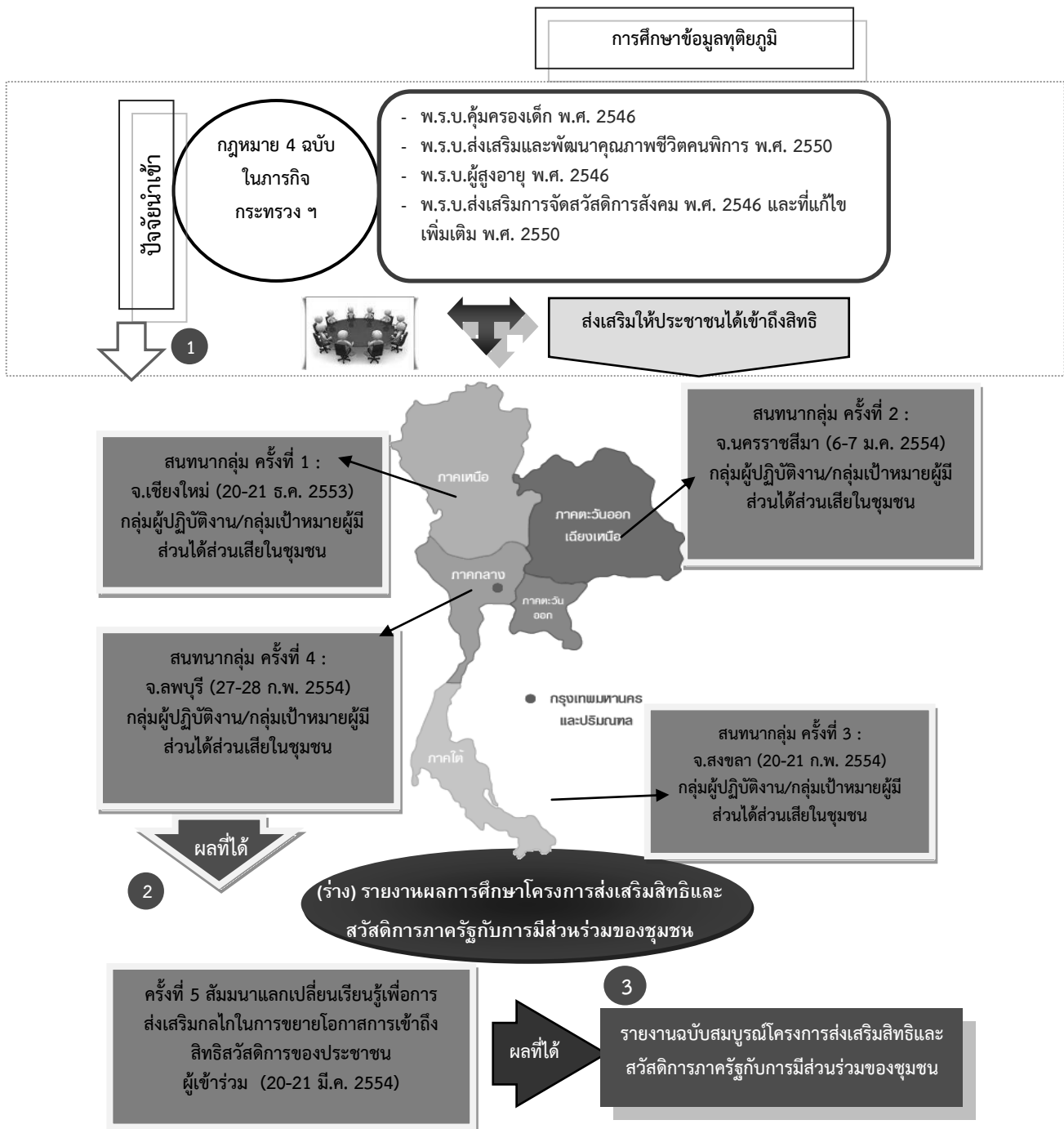
2. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นการสนทนากลุ่มของแต่ละกลุ่มเป้าหมายในภาพรวม

3. การเสนอผลการศึกษา

จัดทำเป็นรายงานและนำเสนอผลการศึกษาให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้พัฒนาสิทธิสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายอันเป็นผลมาจากการบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ภาพที่ 2.3 ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

บทที่ 3

การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ

ผลการศึกษาการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐตามกฎหมายในการกิจกรรมทรงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในกฎหมาย 4 ฉบับ ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 3) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และ 4) พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2550 เนื้อหาประกอบด้วย

1. บริบทของชุมชน
2. การรับรู้กฎหมายด้านเด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการสังคมของประชาชนในชุมชน
3. การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐตามกฎหมายในการกิจกรรมทรงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
4. การส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ

รายละเอียดการนำเสนอเนื้อหาแต่ละด้าน มีดังนี้

1. บริบทของชุมชน

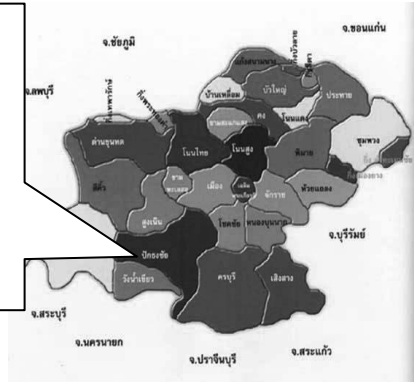
บริบทของชุมชน หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดรายภาคที่ศึกษา ประกอบด้วย โครงสร้างประชากร โครงสร้างการแบ่งการปกครอง จุดเด่นของแต่ละจังหวัดที่น่าสนใจ ทุนทางสังคมของแต่ละจังหวัด ได้แก่ ทุนคนในชุมชน ทุนวัฒนธรรม และทุนสถาบันทางสังคมในชุมชน

- จุดเด่นที่แตกต่างกันของจังหวัด

บริบทเชิงกายภาพของพื้นที่การศึกษาพบว่า 3 ใน 4 จังหวัดล้วนเป็นพื้นที่ของการประสบภัยน้ำท่วมอย่างหนักในปีงบประมาณ 2552 ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ลพบุรี และสงขลา ขณะที่จังหวัดเชียงใหม่ไม่ได้เป็นพื้นที่ที่ประสบภัย

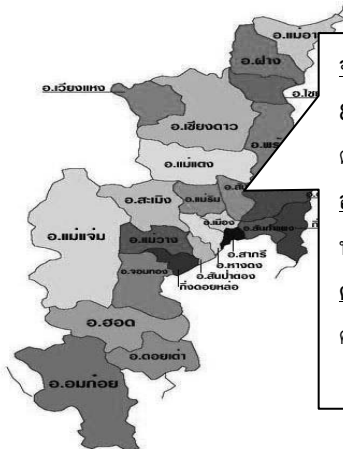
จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดของแหล่งอารยธรรมอีสาน คือ จังหวัดนครราชสีมา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชากร 2,573,762 คน เป็นเพศชาย 1,273,427 คน เพศหญิง 1,300,335 คน มี 32 อำเภอ 333 ตำบล 3,743 หมู่บ้าน มีแรงงานต่างด้าวขึ้นทะเบียนเป็นจำนวน 4,271 คน แยกเป็นพม่าจำนวน 3,043 คน และที่เหลือจำนวน 1,228 คนเป็นลาวและกัมพูชา (www.nakhonratchasima.go.th)

จ.นครราชสีมา: ประชากร 2,573,762 คน ชาย 1,273,427 คน หญิง 1,300,335 คน มี 32 อำเภอ 333 ตำบล 3,743 หมู่บ้าน แรงงานต่างด้าว 4,271 คน (พม่า 3,043 คน ลาวและกัมพูชา)
อ.ปรางค์ชัย: 16 ตำบล 215 หมู่บ้าน
ต.นกกอก: ประชาชน 6,053 คน ชาย 2,928 คน หญิง 3,125 คน 1,752 ครั้วเรือน

พื้นที่การศึกษาคือ อ.ปรางค์ชัย ซึ่งมี 16 ตำบล 215 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่เลือกศึกษา คือตำบลนกกอก มีประชากรทั้งหมด 6,053 คน เป็นเพศชาย 2,928 คน เพศหญิง 3,125 คน มี ครั้วเรือนทั้งหมด 1,752 ครั้วเรือน

จังหวัดที่มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดชาวต่างชาติและคนไทยมาอย่างต่อเนื่อง คือ **จังหวัดเชียงใหม่** ซึ่งอยู่ในภาคเหนือแต่มีจำนวนประชากรน้อยกว่า จังหวัดนครราชสีมา ประมาณ 1 เท่า คือ มีจำนวนประชากร 1,673,930 คน เป็นเพศชาย 815,858 คน เพศหญิง 656,072 คน มี 25 อำเภอ 204 ตำบล 2,066 หมู่บ้าน มีแรงงานต่างด้าว ขึ้นทะเบียนในปี 2552 จำนวน 104,734 คน แยกเป็นคนพม่า จำนวน 104,150 คน ที่เหลือเป็นคนลาวและกัมพูชา (www.chiangmai.go.th)

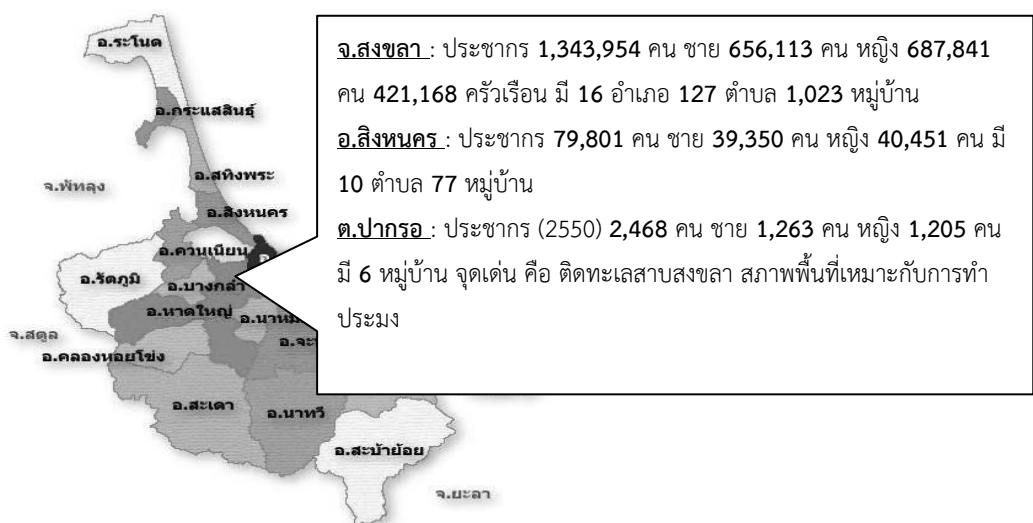

จ.เชียงใหม่: ประชากร 1,673,930 คน ชาย 817,858 คน หญิง 856,072 คน มี 25 อำเภอ 204 ตำบล 2,066 หมู่บ้าน แรงงานต่างด้าว (ปี 52) 104,734 คน (พม่า 104,150 คน ลาวและกัมพูชา)
อ.สันทราย: ประชากร 113,499 คน ('52) มี 12 ตำบล 117 หมู่บ้าน
ต.หนองหาร: ประชากร 15,115 คน ชาย 7,053 คน หญิง 8,062 คน มี 13 หมู่ (เขตเทศบาล 5 หมู่ และ อบต. 8 หมู่)

พื้นที่การศึกษา คือ อ.สันทราย มีประชากรจำนวน 113,499 คน มี 12 ตำบล 117 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่ศึกษา คือ หมู่บ้านวัดห้วยเกียง ต.หนองหาร มีประชากรจำนวน 15,115 คน เป็นเพศชาย 7,053 คน เพศหญิง 8,062 คน มีหมู่บ้านรับผิดชอบทั้งหมด 13 หมู่บ้าน

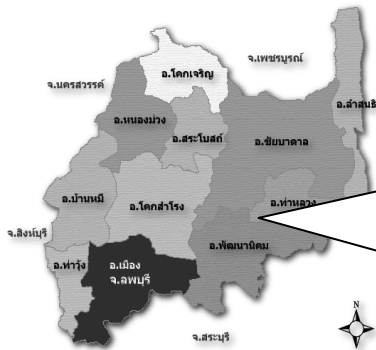
ต้นแบบของการริเริ่มจัดตั้งตามประกาศวาระแห่งชาติของสวัสดิการชุมชนคือ จังหวัดสงขลา มีประชากรทั้งหมดจำนวน 1,343,954 คน เป็นเพศชาย จำนวน 656,113 คน เพศหญิง จำนวน 687,841 คน มี 16 อำเภอ 127 ตำบล 1,023 หมู่บ้าน

พื้นที่การศึกษา คือ อำเภอสิงหนคร เป็นอำเภอที่ตั้งขึ้นใหม่ มีประชากรทั้งหมด 79,801 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 39,350 คน เพศหญิงจำนวน 40,451 คน มี 10 ตำบล 77 หมู่บ้าน ตำบลที่ศึกษา คือ ตำบลปากกรอ มีประชากร (2550) จำนวน 2,468 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 1,263 คน เพศหญิง จำนวน 1,205 คน มี 6 หมู่บ้าน หมู่บ้านนี้มีจุดเด่น คือ อยู่ติดทะเลสาบสงขลา อาชีพหลัก คือ อาชีพประมง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ถือเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากตัวจังหวัดสงขลา

จังหวัดที่มีการศึกษาจังหวัดสุดท้าย คือ จังหวัดลพบุรี ภาคกลางมีประชากรทั้งหมด 755,000 คน แยกเป็นเพศชายจำนวน 379,409 คน เพศหญิงจำนวน 376,031 คน มี 11 อำเภอ 121 ตำบล 1,122 หมู่บ้าน มีคนพิการจำนวน 11,861 คน

พื้นที่การศึกษา คือ อำเภอบ้านหมี่ มีประชากรทั้งหมด 81,401 คน เป็นเพศชายจำนวน 39,993 คน เพศหญิงจำนวน 41,408 คน มี 21 ตำบล 157 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่ศึกษาคือ ต.โนนทองจำนวน 4,453 คน เป็นเพศชายจำนวน 2,190 คน เพศหญิงจำนวน 2,263 คน มีคนพิการ 60 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 560 คน

จ.ลพบุรี : ประชากร 755,000 คน ชาย 379,409 คน หญิง 376,091 คน มี 11 อำเภอ 121 ตำบล 1,122 หมู่บ้าน (คนพิการ 11,861 คน)
อ.บ้านหมี่ : ประชากร 81,401 คน ชาย 39,993 คน หญิง 41,408 คน มี 21 ตำบล 157 หมู่บ้าน
ต.โพ้นทอง : ประชากร 4,453 คน ชาย 2,190 คน หญิง 2,263 คน มีคนพิการ 60 คน และผู้สูงอายุ 560 คน

- บทบาทการดูแลคนในครอบครัวของสังคมที่มีประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

โดยภาพรวมของประชากรไทยที่พบว่า สัดส่วนเพศหญิงมีมากกว่าเพศชายถึง 974,665 คน (www.agriinfo.doe.go.th) เช่นเดียวกับจังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายส่วนใหญ่ ก็พบสัดส่วนประชากรหญิงมากกว่าเพศชาย เพศหญิงจึงมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลกลุ่มเป้าหมาย (เด็ก คนพิการ และผู้สูงอายุ) รวมทั้งยังสะท้อนภาพผู้เข้าร่วมประชุมในแต่ละพื้นที่ ตัวแทนของกลุ่มเป้าหมาย อาสาสมัครต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ขณะเดียวกันพบว่า ผู้หญิงที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครประเภทต่างๆ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อาสาสมัครดูแลคนพิการ (อพมก.) อาสาสมัครผู้สูงอายุ (อผส.) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อพพร.) ต่างเป็นตัวแทนการทำงานกับชุมชน และส่วนใหญ่มิมีประสบการณ์การทำงานด้านจิตอาสามากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร ปี 2553 จำแนกเพศและพื้นที่ศึกษา

จังหวัด	ชาย (คน)	หญิง (คน)
ทั้งประเทศ	31,451,801	32,426,466
เชียงใหม่	800,883	839,596
นครราชสีมา	1,277,333	1,304,756
สงขลา	662,475	694,548
ลพบุรี	379,370	376,484

ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2553 สืบค้นจาก www.agriinfo.doe.go.th

- ระบบการดูแลช่วยเหลือผู้ยากลำบากในชุมชนโดยชุมชน
 สืบเนื่องจากบริบทของชุมชนยังคงความเป็นชนบท คนในชุมชนจะรู้จักกันทั้งชุมชน เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการตั้งถิ่นฐานจากภูมิลำเนาเดิม แต่ละครอบครัวจึงมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

มีความเอื้ออาทรต่อกัน เช่น กรณีศึกษาของพี่อ่าว จ.นครราชสีมา และกรณีศึกษาของน้องบี จ.ลพบุรี ที่สมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชนต่างเผ่าดู คอยช่วยเหลือ เยี่ยมเยียนดูแลทุกข์-สุข มีการนำอาหารมาให้ มาดูแลเมื่อเจ็บป่วยทั้งพี่อ่าวและครอบครัวน้องบี ต่างสามารถร้องขอความช่วยเหลือได้ เพราะต่างมีความรู้สึกรู้ว่าเป็นคนในหมู่บ้าน ในชุมชนเดียวกัน ซึ่งชุมชนในบางพื้นที่ลักษณะดังกล่าวนี้เริ่มจางหายไป ระบบอาสาสมัครของรัฐจึงเป็นการสนับสนุนทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่รัฐต้องหนุนเสริมความรู้ใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการเกื้อหนุนระบบอาสาสมัครในชุมชน เพราะอาสาสมัครในชุมชนถือเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารสวัสดิการของรัฐไปสู่กลุ่มเป้าหมายในชุมชนได้ง่าย รวดเร็ว เข้าถึงบุคคล ครอบครัวและพื้นที่ได้มากที่สุด

- **ทุนคน คือ ทุนทางสังคมที่สำคัญของชุมชน**

ภาพรวมของผลการศึกษา พบว่า ในอดีต ลูกหลาน (วัยหนุ่มสาว/วัยทำงาน) ต่างอพยพย้ายถิ่นไปทำงานในเมือง เมื่อแต่งงานมีลูก (หลาน) ก็จะนำกลับมาฝากให้พ่อ/แม่ (ปู่/ย่า/ตา/ยาย) เป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูเด็ก (หลาน) โดยพ่อ/แม่เด็กจะส่งเงินค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูเป็นรายเดือนมาให้ ปัจจุบันครอบครัวไทยโดยทั่วไปยังให้ความสำคัญกับการอุปถัมภ์ดูแลคนในครอบครัวเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากลักษณะครอบครัวไทยเป็นครอบครัวที่มีคนหลายช่วงวัยอยู่ร่วมกัน เช่น ผู้ใหญ่ดูแลเด็ก เด็กช่วยเหลือผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตเพื่อเป็นบทเรียนให้ลูก/หลาน การดำรงอยู่ของชุมชนจึงเป็นปัจจัยภายในครอบครัวเชิงปัจเจกฯ แต่ละครอบครัวจะมีคนใดคนหนึ่งเป็นหลักของครอบครัวที่ทาบทบาทหน้าที่ เป็นผู้นำครอบครัว เป็นผู้หารายได้หลักของครอบครัว รวมทั้งเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องราวต่างๆ ภายในบ้าน

มีข้อที่น่าสังเกตว่า แบบแผน “ทุนคน” ของแต่ละครอบครัวในชุมชนมีความยืดหยุ่นสูงไม่ตายตัว ปรับเปลี่ยนได้ โดยทั่วไปมีลักษณะดังนี้

- **ทุนคนในครอบครัวลำดับแรก** คือ ผู้หารายได้หลักของครอบครัว (พ่อ/ลูกคนใดคนหนึ่ง) หากเกินความสามารถของคนในครอบครัว คนหลักของบ้านก็จะขอความช่วยเหลือจากเครือญาติที่เท่าที่คุ้นเคย มีการอุปถัมภ์ดูแลกันจากรุ่นสู่รุ่น **การนับญาติ** จึงสะท้อนทุนคนของครอบครัว หากมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก การอุปถัมภ์ดูแลก็จะมีมาก เช่น การมาเยี่ยมเยียน การนำอาหารมาให้ การดูแลยามเจ็บป่วย ฯลฯ กรณีที่ครอบครัวและเครือญาติไม่สามารถจัดการได้

- **ทุนคนในชุมชนลำดับที่สอง** คือ ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน ซึ่งถือเป็นผู้นำชุมชนที่สำคัญมาก เพราะครอบครัวในชุมชนต่างคาดหวังต่อบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน ซึ่งจะต้องเป็นผู้ส่งสารและนำข่าว (ระเบียบ กติกา แนวทางการเข้าถึงบริการ) มาให้คนในชุมชน

ข้อค้นพบสำคัญ คือ ผู้ใหญ่บ้าน/กำนันจะทำหน้าที่เป็นผู้แปลงข่าวสารข้อมูลทางราชการให้เป็นภาษาชาวบ้าน ที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน รวมทั้งให้คำอธิบายกับลูกบ้านที่ไม่

เข้าใจต้องใช้ภาษาพูด “แบบลูกทุ่ง” เช่น เปี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในชุมชนเรียกว่า “เปี้ยคนแก่” ซึ่งคนทุกคนในชุมชนเข้าใจว่า เป็นเบี้ยที่รัฐจัดเป็นสวัสดิการรายเดือนๆ ละ 500 บาทให้กับผู้สูงอายุทุกคนโดยไม่ถือเป็นการสงเคราะห์ เป็นต้น

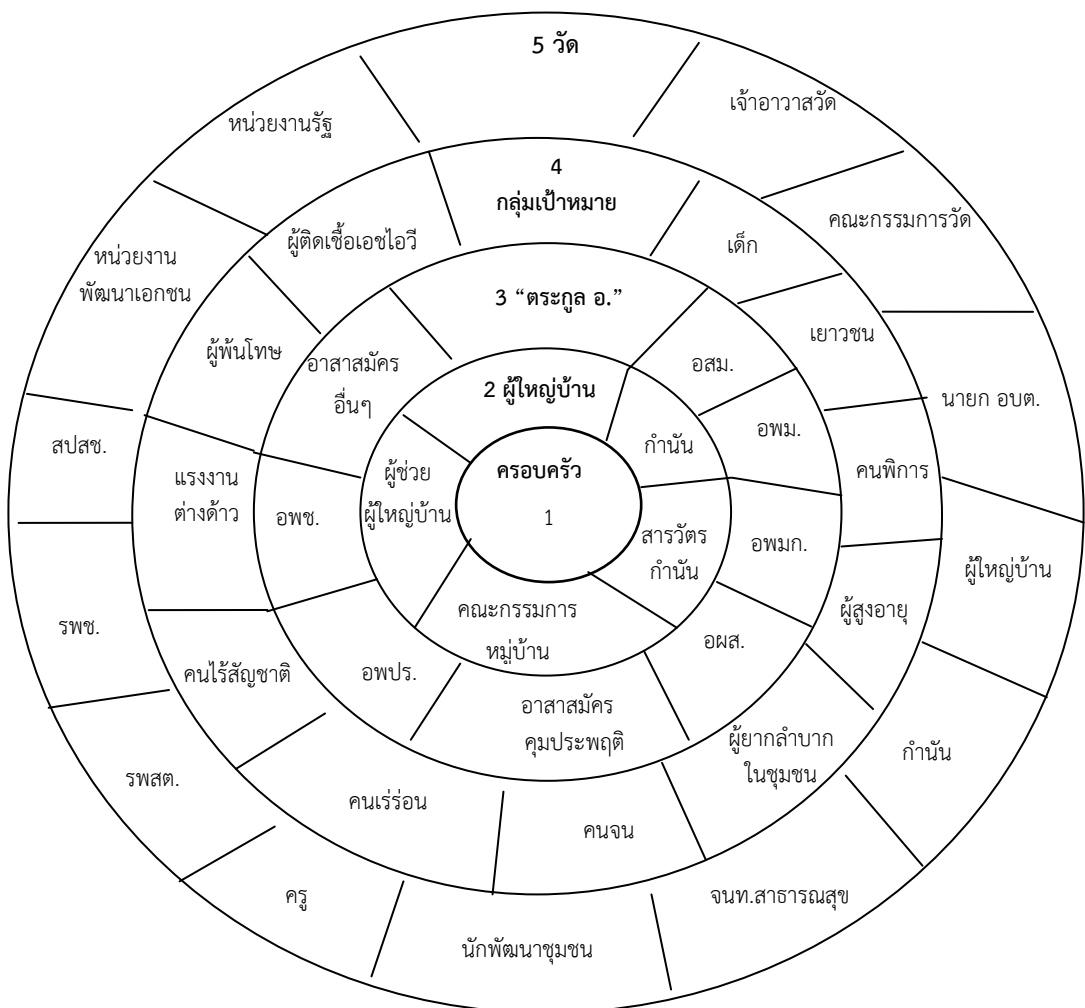
- **ทุกคนในชุมชนลำดับที่สาม** คือ อาสาสมัครสาธารณสุขในหมู่บ้าน (อสม.) ภาพรวมของผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกภาคส่วนและทุกชุมชนต่างยอมรับว่า อสม.เป็นบุคคลที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย (เด็ก คนพิการ ผู้สูงและผู้ยากลำบากในชุมชน) ได้ โดยไม่ถูกรังเกียจจากครอบครัว อสม. ส่วนใหญ่เข้าไปดูแล ตรวจสอบสุขภาพของครอบครัว รู้จักใกล้ชิดกับทุกคนในครอบครัว มีข้อสังเกตว่า อสม.ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ทำงานมาต่อเนื่องยาวนาน (อย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป บางคนทำงานมานาน 35 ปี) มีประสบการณ์สูง ปัจจัยสำคัญของทุนอสม.คือ การได้รับความรู้วิชาการใหม่จากกระทรวงสาธารณสุขทุกปี จุดแข็งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ อสม. 1 คนรับผิดชอบดูแลคนในชุมชนประมาณ 15 ครอบครัว อสม.จึงเป็นบุคคลที่รู้จัก เข้าใจและเข้าถึงคนในชุมชน มี อสม.บางท่านเล่าว่า “ไปบ้านใด เขาก็เรียกกินข้าวกินปลา ถือว่าเราเป็นคนหนึ่งในครอบครัวไปด้วย”

ข้อสังเกตของคณะผู้ศึกษา พบว่า หาก อสม.ท่านใดเป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อยู่ในคนเดียวกัน ก็จะส่งผลดีต่อการทำงานด้านสวัสดิการสังคมด้วย เพราะเมื่อไปเยี่ยมคนในครอบครัวก็จะนำข่าวสารของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มาให้ครอบครัว เช่น สิทธิสวัสดิการ บริการใหม่ๆที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานรัฐ เช่น พี่जा (อสม.และอพม.) ของพื้นที่ชุมชนตำบลโพธิ์ทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี มีบทบาทสำคัญที่ทำให้ครอบครัวคนพิการ ได้รับการดูแลจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง

- **ทุกคนในชุมชนลำดับที่สี่** คือ ตัวของกลุ่มเป้าหมายเอง ผลการศึกษาค้นคว้านี้จะตรงข้ามกับการศึกษาทั่วไปที่จัดลำดับความสำคัญของกลุ่มเป้าหมายไว้อันดับแรก แต่กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาในครั้งนี้ บางส่วนยังขาดโอกาส เข้าไม่ถึงบริการสิทธิและสวัสดิการตามที่กฎหมายระบุไว้ เช่น กรณีศึกษาน้องสมโชค ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ การขาดหลักฐานใบสูติบัตรส่งผลต่อการได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้านสุขภาพ ด้านการศึกษาและด้านอื่นๆ ดังเช่น กรณีศึกษามารดาของน้องสมโชคซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าวย้ายถิ่น ขาดหลักฐานบัตรประจำตัว 13 หลัก ทำให้ไม่สามารถจัดการให้น้องสมโชคซึ่งเป็นเด็กพิการได้รับสิทธิต่างๆ ตามสิทธิที่พึงได้รับได้ หรือ กรณีศึกษาของกองทุนออมบุญวันละบาท คนในชุมชนยังไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนสัจจะออมทรัพย์ เนื่องจากยังไม่มั่นใจว่าตนเองและครอบครัวจะได้รับสวัสดิการตามที่คณะกรรมการองค์กรสวัสดิการชุมชนตำบลปากอ แฉ่งไว้ในที่ประชุมหรือไม่ เป็นต้น

- **ทุกคนในชุมชนลำดับที่ห้า** คือ พระ (เจ้าอาวาสวัด) ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สังคมไทยยากจะละเลยได้ เนื่องจากเป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้การยอมรับในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชนแบบธรรมชาติดังจะเห็นได้จากเวทีการประชุม Case Conference ของน้องสมโชค ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ที่พบว่า เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้นำทางความคิด ที่ริเริ่มให้ใช้สถานที่ของวัดทำกิจกรรมชุมชน จนเป็นที่ประจักษ์ของหน่วยงานราชการ ส่งผลให้ “หมอเครือวัลย์” (พยาบาลวิชาชีพ) แต่คนในชุมชนเรียกว่า “หมอ” จากโรงพยาบาลสันทรายมาอยู่ประจำที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 ภาพทุนทางสังคมในชุมชน

หมายเหตุ “ตระกูล อ.” คือ อาสาสมัครหลายๆ ประเภท

- ทุณวัฒนธรรม “ความเป็นคนในชุมชนเดียวกัน”

จากผลการศึกษาที่พบว่า การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนไม่ได้มีการแบ่งแยก แต่ทุกคนต่างถือว่าเป็นคน “ในชุมชนเดียวกัน” มีอะไรก็ต้องดูแลช่วยเหลือกัน การให้คุณค่ากับ “น้ำใจ” “ความดีงาม” “การยึดมั่นในหลักพุทธศาสนา” และการประพฤติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบดูแลสมาชิกในครอบครัว การอบรมสั่งสอนให้สมาชิกทำบทบาทหน้าที่ของตนเองในครอบครัว ชุมชนและสังคม การให้คุณค่ากับความกตัญญูต่อบุคคล ลูกหลานต้องเลี้ยงดูผู้สูงอายุ คนในครอบครัวต้องดูแลคนพิการ แม้ครอบครัวจะยากลำบากในการใช้ชีวิตประจำวัน แต่ทุกคนในครอบครัวก็พยายามดูแลคนพิการในครอบครัว การมีคนพิการในครอบครัว ผู้ดูแลไม่ถือว่าคนพิการเป็นภาระหนัก แต่ผู้ดูแลให้ความใส่ใจ ดูแลคนพิการในครอบครัว ดังเช่น คนปกตินั้นตั้งแต่ การอาบน้ำ การแต่งตัว การจัดที่นอน การจัดสภาพแวดล้อม การไม่ปล่อยปละละเลยผู้พิการ ผู้สูงอายุ (ผู้ดูแล) จะรับรู้เข้าใจคนพิการด้วยการสังเกตพฤติกรรม เช่น

กรณีศึกษาที่อำเภอ : คนในชุมชนต่างยกย่องว่าพี่อ่าว (ผู้พิการทางสติปัญญา) สามารถเลี้ยงดูแม่ซึ่งเป็นผู้สูงอายุได้ดีกว่าคนปกติ ในทางกลับกันหากจะกล่าวว่าคนปกติในชุมชนยังเอาใจใส่พ่อแม่ได้ไม่เท่าพี่อ่าว พี่อ่าวจึงถือเป็นตัวอย่างของคนในชุมชน มีความพิการทางสติปัญญาแต่ก็ไม่ได้เป็นข้อจำกัดในการใช้ชีวิตประจำวันแต่อย่างใด เพราะ “ทุกเช้า พี่อ่าวจะตื่นเช้าและเตรียมอาหารที่จัดทำด้วยตนเองไปใส่บาตรที่วัดเป็นประจำ พี่อ่าวเล่าว่าทำงานเป็นกิจวัตรใส่บาตรเสร็จก็มาจัดเตรียมอาหารให้แม่กินตอนเช้า การทำบุญทำให้พี่อ่าวรู้สึกสบายใจ

คุณค่าของศาสนาจึงเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้คนในชุมชนได้มีหลักคิด หลักธรรม และหลักปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลในเวทีสนทนากลุ่มย่อยทั้งหมดมักจะกล่าวถึงคำว่า “ความเป็นคนในชุมชนเดียวกัน” ซึ่งหมายถึง การอยู่ด้วยกันก็ช่วยเหลือดูแลกัน มีก็แบ่งปันกัน เจ็บป่วยก็มาเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ ให้หายป่วยไว ๆ เห็นหน้ากันทุกวัน อดไม่ได้ที่ต้องช่วยกัน เราไม่ได้มีเงิน ต่างคนต่างลำบาก ก็ทำกันไปตามกำลังที่มีอยู่ เค้าเดือดร้อนกว่าเราก็ต้องช่วยบ้าง”

กรณีศึกษาน้องสมโชค : ไม่สามารถไปรักษาที่ไหนได้ บัตรทองยังไม่มีเจ้าหน้าที่ที่แนะนำให้มาที่วัดห้วยเกียง ศูนย์ฯก็รับดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพให้ น้องสมโชค ซึ่งพิการทางสมอง ต้องให้แม่พามาทำกายภาพบำบัด รวมทั้งศูนย์ฯ ก็ต้องสอนให้แม่ไปฝึกทำกายภาพบำบัดให้ลูกที่บ้านด้วย

- ทุณสถาบัน “กลไกของรัฐที่ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงบริการ”

จากเวทีการสนทนากลุ่มพบว่า กลไกของรัฐได้มีการจัดตั้งหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะกลไกขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) /เทศบาล ซึ่งทำหน้าที่การดูแลทุกข์สุขของประชาชนในตำบล คนในชุมชนส่วนใหญ่รู้จัก นายก อบต./รองปลัด อบต./นักพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี อบต.จึงเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงให้คนในชุมชนเข้าถึงบริการของรัฐ

พื้นที่ที่ศึกษาซึ่งมีความน่าสนใจในเรื่องนี้ คือ พื้นที่ ต.โพนทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี หรือพื้นที่ ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ที่นายก อบต.ให้ความสำคัญกับงานด้านสังคม มีลงพื้นที่ คนชุมชนคนใดที่หากติดขัดเดือดร้อนเรื่องใดๆ ก็มักนึกถึง นายก อบต.ก่อนใครอื่น

2. การรับรู้กฎหมายด้านเด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการสังคมของประชาชนในชุมชน

ผลการศึกษาการรับรู้กฎหมายด้านเด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการสังคมของประชาชนในชุมชน มีข้อค้นพบสำคัญ ดังต่อไปนี้

2.1 กลไกภาครัฐโดยเฉพาะหน่วยงานส่วนกลาง (ระดับนโยบาย) รับรู้สิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายในการกิจกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) มากกว่าหน่วยงานส่วนภูมิภาค (จังหวัด) และส่วนท้องถิ่น (อบจ./เทศบาล/อบต.)

หน่วยงานหลักที่เป็นเจ้าของเรื่องสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมาย 4 ฉบับ คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) สำหรับกลไกการบริหารจัดการ ดำเนินการทำให้ในรูปของคณะกรรมการระดับชาติ/ระดับจังหวัด ยกเว้นพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ไม่มีการระบุกลไกการบริหารจัดการในระดับจังหวัด แต่มีในรูปของคณะกรรมการผู้สูงอายุซึ่งอยู่ภายใต้คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด (กสจ.) กฎหมายแต่ละฉบับมีการระบุการบริหารจัดการกองทุนในลักษณะเฉพาะ ตามประเด็นกลุ่มเป้าหมาย มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ระเบียบ แนวทาง หลักเกณฑ์การดำเนินงานตามกลุ่มเป้าหมาย

รูปแบบและลักษณะดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ส่วนกลางให้การสนับสนุน โครงการ/กิจกรรมในระดับพื้นที่ แต่วิธีการบริหารจัดการกลับใช้วิธีการรวมอำนาจอยู่ที่ศูนย์กลาง (Centralization) โดยคณะกรรมการส่วนกลางเป็นผู้ตัดสินใจอนุมัติงบประมาณการดำเนินงานของแต่ละโครงการ **ผลการศึกษาพบว่า** การรับรู้กฎหมายด้านเด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการสังคมโดยภาพรวมเป็นเรื่องของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และพัฒนาสังคม (พม.) และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ซึ่งเป็นเจ้าของเรื่อง กลไกหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด เช่น สาธารณสุขจังหวัด แรงงานจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด ภาคประชาสังคมยังขาดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของการขับเคลื่อน การดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดจึงเป็นผู้ร่วมมือในการทำงานตามที่ พมจ.จะประสานงานในเรื่องต่าง ๆ จึงทำให้ไม่ได้รับรู้เนื้อหาของกฎหมายแต่ละฉบับอย่างครบถ้วน แต่เป็นการเลือกหยิบสาระบางประเด็นของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การดำเนินงานของจังหวัด ดังนี้

ปัญหาาร่วมกันของแต่ละพื้นที่

1. กฎหมายด้านเด็ก ปัญหาที่แต่ละพื้นที่มีเหมือนกัน คือ ปัญหาเด็กและเยาวชน ใช้สารเสพติด เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น หนีเรียน ติดเกมส์ มีเพศสัมพันธ์ใน

วัยเรียน เพียวเตร่ ไม่อยากเรียนหนังสือส่วนใหญ่พบในระดับมัธยมศึกษา ผู้ปกครองไม่สามารถดูแลเด็กและเยาวชนได้ ซึ่งกฎหมายคุ้มครองเด็กกำหนดให้กลไกคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด ที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ กำหนดแนวทาง มาตรการการดำเนินงานภายในจังหวัด การบูรณาการให้หน่วยงานต่างๆ มาทำงานร่วมกัน แต่กลไกภาครัฐในระดับจังหวัดมีการรับรู้กฎหมายคุ้มครองเด็กไม่ครบถ้วน ยังไม่สามารถบูรณาการกลไกการทำงานร่วมกันได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้กฎหมายคุ้มครองเด็กไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเต็มรูปแบบ ตัวอย่างที่ยืนยันในเรื่องนี้คือ ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองเด็กที่กำหนดกระบวนการและขั้นตอนการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กไว้หลายลักษณะ ได้แก่ การแบ่งประเภทของเด็ก ลักษณะการช่วยเหลือเด็ก เช่น เด็กที่ยากลำบาก (ยากจน) ให้เข้าสู่กระบวนการสงเคราะห์ เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิให้เข้าสู่กระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพ ดังคำบอกเล่าในการสนทนากลุ่มที่ว่า

“เมื่อประมาณ 3-4 ปี มีเด็กถูกทารุณกรรมในครอบครัว แม่มีลูกติดและแต่งงานใหม่ ทางพ่อเลี้ยงมีลูกเลี้ยงเป็นภรรยาอีกคนและมีลูกด้วยกัน 3 คน เพื่อนบ้านที่อยู่ละแวกนั้นได้ยินเสียงร้องของลูกแต่ก็ไม่สามารถเข้าไปช่วยได้ จากที่สังเกตเห็น พบว่า ลูกมีอาการซึมเศร้า ไม่กล้าอยู่ใกล้พ่อ เพื่อนบ้านไปเล่าให้เจ้าหน้าที่หรือภาคราชการได้รับทราบ สิ่งที่ได้รับคำตอบกลับมา คือ ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน ทางเจ้าหน้าที่/โรงเรียนจึงไม่สามารถดำเนินการกับพ่อได้ ไม่สามารถแยกเด็กจากครอบครัวได้ เพื่อนบ้านก็พยายามบอกให้ลูกชายคนโตที่ทำงานแล้วให้ระวังน้อง ซึ่งก็พบว่าลูกชายคนโตออกไปทำงานและพาน้องไปด้วย จากสิ่งที่เล่ามานั้นเห็นว่าการกลไกของชุมชนหรือภาครัฐที่ไม่เข้าไปช่วย ส่วนหนึ่งมองว่าเป็นเรื่องในครอบครัวและไม่รู้ว่าจะมีอำนาจเข้าไปแยกเด็กออกจากครอบครัวได้หรือไม่ หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่เองก็มองว่าต้องมีหลักฐานชัดเจนก่อนจึงจะดำเนินการได้ ช่วงนั้นกฎหมายคุ้มครองเด็กยังไม่ค่อยได้รับความสนใจและไม่ค่อยเผยแพร่ จึงคิดว่ายังไม่ต้องไปแจ้งใคร” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.โพนทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี, 27-28 กุมภาพันธ์ 2554)

2. **กฎหมายด้านคนพิการ** หน่วยงานภายในจังหวัดยังคงมีการรับรู้ เข้าใจใน พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ตามมาตรา 20 ในบางประเด็นไม่ชัดเจน เช่น การได้รับสิทธิของคนพิการจะเกิดขึ้นเมื่อต้องขึ้นทะเบียนคนพิการก่อนจึงจะเกิดสิทธิกฎหมายได้เอื้อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ เช่น กรณีที่มีความพิการที่ชัดเจนถือเป็นความพิการเชิงประจักษ์ไม่จำเป็นต้องพาคนพิการไปและไม่ต้องให้มีใบรับรองแพทย์ ซึ่งเรื่องนี้มีส่วนงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเท่านั้นที่รับรู้ แต่เจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นยังไม่รับรู้และขาดความเข้าใจในรายละเอียดของสิทธิและสวัสดิการคนพิการในแต่ละเรื่อง (เวทีสนทนากลุ่ม ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, 20-21 ธันวาคม 2553) ดังนี้

- การรับรู้และเข้าใจสิทธิไม่ถูกต้อง

คนพิการมีทั้งที่ไม่รู้หนังสือและรู้หนังสือแต่การรับรู้เรื่องสิทธิของตนเองรับรู้แบบผิดๆ ส่วนการรับรู้ในด้านการเข้าถึงสิทธิอย่างจริงจัง คือ การจดทะเบียนคนพิการและเบี้ยความพิการ ส่วนสิทธิอื่นๆ รับรู้น้อยมาก เช่น

(1) คนพิการไม่รู้ว่าจะสามารถใช้สิทธิคนพิการที่ไหนก็ได้ ภายอุปกรณ์ก็ไม่ทราบว่ามีสิทธิขอได้

(2) คนพิการเก็บตัว ทำให้ไม่ทราบว่าตามสถานที่อื่นๆ จะต้องมียสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เท่าที่รู้จักคือ เทศบาลหรืออำเภอจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ

(3) คนพิการเข้าไม่ถึงทุนประกอบอาชีพ เพราะคิดว่าเป็นเรื่องยากเกินกว่าจะเข้าถึง

(4) คนพิการบางคนเข้าไม่ถึงสิทธิ ไม่ทราบ ท.74 ซึ่งบางคนยังไม่เปลี่ยนจากบัตรทองมาเป็น ท.74 เป็นต้น

(5) คนพิการยังเข้าไม่ถึงการขึ้นทะเบียนคนพิการ เช่น คนพิการที่พิการในประเภทความพิการทางสมอง ครอบครัว/ญาติ ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) ไม่สามารถพาไปจดทะเบียนได้

- ความสับสนกับการขึ้นทะเบียนคนพิการ

สืบเนื่องจากข้อเท็จจริงที่ค้นพบ ปรากฏว่า คนพิการยังไม่ทราบว่าต้องไปขึ้นทะเบียนที่ไหน ส่วนใหญ่อยากขึ้นทะเบียนคนพิการ เพราะคนพิการคาดหวังว่าจะได้รับเบี้ยยังชีพความพิการทันที แต่เรื่องนี้คนพิการก็ไม่อาจเข้าใจข้อกำหนดของภาครัฐได้ว่าสิทธิสวัสดิการเบี้ยความพิการจะไม่ได้เกิดขึ้นทันทีเมื่อจดทะเบียน เพราะในการบริหารจัดการงบประมาณของภาครัฐจะต้องตั้งเป็นงบประมาณในปีต่อไป

อย่างไรก็ตามยังพบว่าความเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกระทรวงยังขาดอยู่ เช่น สปสช. ตัดเงินช่วยคนพิการตามจังหวัดต่างๆ ดังที่สะท้อนในเวทีการสนทนากลุ่มว่า “กรณีที่คนพิการจาก จ.แพร่ เดินทางมา จ.เชียงใหม่ หากมารับบริการจะมาตัดเงินของคนเชียงใหม่ ทำอย่างไรจึงจะให้เจ้ากระทรวงมานั่งคุยกันและส่งต่อข้อมูลระหว่างกัน เพราะแนวโน้มคนพิการจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น และเรื่องการขึ้นทะเบียนของคนพิการก็ไม่ค่อยทราบกัน ตามข้อเท็จจริงต้องขึ้นทะเบียนให้แล้วเสร็จภายในเดือน พ.ย. เพื่อเงินจะได้รับเบี้ยภายในเดือน เม.ย. คนไม่ค่อยทราบข้อมูล เมื่อประมาณ 2 ปี โรงพยาบาลทำ One Stop Service สามารถลดงาน พม. พอจดทะเบียนมาเป็นบัตรเริ่มมีปัญหา บัตรมีปัญหาหลายอย่าง ไม่สามารถทำ one stop service ได้ เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สปสช.ระบุว่า 1 ใน 10 ที่จะต้องจัดให้ คือ พาหนะรับส่งแต่ไม่ค่อยมีคนพูดถึง” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, 20-21 ธันวาคม 2553)

- ทะเบียนบ้านกับการย้ายถิ่น

คนต่างถิ่นที่ย้ายเข้าอยู่อาศัยแต่ไม่ย้ายทะเบียนบ้านมา ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการคนพิการได้ ปัญหานี้พบได้จากการสนทนากลุ่ม ซึ่งระบุว่า “สิทธิคนที่อยู่ในพื้นที่และมีทะเบียนในพื้นที่นั้นๆ แต่คนที่ย้ายมาอาศัยทะเบียนบ้านอยู่บ้านคนอื่น เอาสิทธิตรงไหน มีบ้านเช่าเยอะ คนเหล่านี้ไม่ค่อยได้ใช้สิทธิ ไม่มีผู้นำไปให้ความรู้เลยไม่ได้เข้าถึงสิทธิ กลายเป็นว่าคนมาเช่าไม่สนใจสิทธิตนเอง หาเช่ากินค่า หากหน่วยงานเบื้องบนไม่ประสานกัน

ตามหลักเกณฑ์ สปสช.ต้องแก้ปัญหาสาธารณสุขของพื้นที่ หากให้สาธารณสุขช่วยเหลือกัน ก็อาจจะให้แก้ตั้งแต่ข้างบน”

3. กฎหมายด้านผู้สูงอายุ

การรับรู้เกี่ยวกับกฎหมายผู้สูงอายุ

- สิทธิบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข

ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุรับรู้ว่ามีพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2546 แต่ยังไม่รับรู้ในสาระสำคัญของกฎหมายในมาตรา 11 ของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ของกฎหมาย คือ การคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุ เช่น บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข เมื่อเกิดกฎหมายฉบับนี้ส่งผลให้กระทรวงสาธารณสุขมีการจัดบริการ “คลินิกผู้สูงอายุ” ซึ่งเป็นการจัดช่องทางที่เอื้อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพอนามัยของรัฐได้ง่ายขึ้น ที่เป็นการลดขั้นตอนการใช้บริการจากสถานพยาบาลลง เนื่องจากผู้สูงอายุมักจะไปตรวจตั้งแต่เช้ากว่าจะสิ้นสุดทุกขั้นตอนในช่วงบ่าย ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพจึงไม่อยากไปใช้บริการแต่จะรอจนมีอาการเจ็บป่วยมากจึงจะไปใช้บริการตรวจรักษาสุขภาพ

- สิทธิบริการด้านการศึกษา

การรับรู้ของคนทั่วไปเชื่อว่า ผู้สูงอายุไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษา แต่พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้มีการบริการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนาตนเอง กฎหมายผู้สูงอายุได้กำหนดให้เกิดบริการที่หลากหลายเพิ่มขึ้น เช่น ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทในการจัดการศึกษาหรือถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ส่งเสริมให้สื่อจัดรายการสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้หน่วยงานสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ สิ่งสำคัญคือ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก ข้อค้นพบสำคัญ คือ กฎหมายผู้สูงอายุในมาตรา 11 ได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเรียนรู้เพื่อการปรับตัวกับคนในครอบครัว ชุมชนได้ตระหนักต่อการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ดังจะเห็นได้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดพิธีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันผู้สูงอายุช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ ถือเป็นวัฒนธรรมการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนที่มีการถือปฏิบัติร่วมกันของสังคมไทย

- สิทธิบริการด้านการประกอบอาชีพ

การรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลในชุมชน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังขาดการรับรู้สิทธิการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทกู้ยืมรายบุคคลได้คนละไม่เกิน 30,000 บาท ประเภทการกู้ยืมเป็นรายกลุ่ม ๆ ละไม่น้อยกว่า 5 คน ได้กลุ่มละไม่เกิน 100,000 บาท การกู้ยืมรายบุคคลและรายกลุ่มต้องชำระคืนเป็นรายงวดภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี โดยไม่มีดอกเบี้ย

ข้อค้นพบการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนทุกภาคยังไม่มีการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิบริการด้านการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากลำบากในชุมชนที่รับภาระการดูแลหลาน หากทำให้ผู้สูงอายุมีงานทำที่บ้านและมีรายได้ก็จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองได้

และสามารถมีรายได้ที่จะดูแลหลานได้ตามอัตภาพ ประเด็นนี้ได้รับความสนใจจากผู้สูงอายุในชุมชนเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ทราบวิธีการ ขั้นตอนการเข้าถึงสิทธิบริการด้านการประกอบอาชีพหรือการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ แต่มีผู้สูงอายุหลายท่านบอกว่า “ไม่อยากจะเป็นอย่างนี้ กลับจ่ายไม่ได้” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, 20-21 ธันวาคม 2553)

- สิทธิบริการการได้รับลดหย่อนค่าโดยสารและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง

ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมให้ข้อมูลระบุว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับรู้ รับทราบเกี่ยวกับสิทธิบริการด้านนี้และได้ไปใช้บริการด้วยเช่นกัน (เวทีสนทนากลุ่ม ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, 20-21 ธันวาคม 2553, และ เวทีสนทนากลุ่ม ต.โพธิ์ทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี, 27-28 กุมภาพันธ์ 2554) แต่ก็มีผู้สูงอายุบางส่วนที่ไม่รับรู้สิทธิบริการด้านนี้และไม่ได้เข้าไปใช้บริการ เช่น จ. สงขลา ที่ผู้สูงอายุให้สะท้อนว่า “การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสมไม่มี ผู้สูงอายุต้องเดินทางด้วยตนเอง ซึ่งไม่ค่อยสะดวก” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.ปากอ อ.สิงหนคร จ.สงขลา, 20-21 กุมภาพันธ์ 2554)

- สิทธิบริการการจัดที่พักอาศัย

การรับรู้ในสิทธิบริการการจัดที่พักอาศัยโดยเฉพาะ “ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหา” กองทุนผู้สูงอายุได้กำหนดให้มีการปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนไม่เกิน 20,000 บาท รวมทั้งการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาเดือดร้อนรายละไม่เกิน 2,000 บาท บริการทั้ง 2 ด้านนี้ได้รับความสนใจจากผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากผู้สูงอายุในชุมชนส่วนหนึ่งยังมีปัญหา เช่น กรณีห้องน้ำไม่เอื้อให้ยายหอมที่สูงอายุสามารถใช้ได้สะดวก เป็นต้น

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่มให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ใช้บริการสิทธิบริการด้านนี้เท่าใดนัก เนื่องจากมีบ้านพักเป็นของตนเองและมีลูกหลานคอยดูแล (เวทีสนทนากลุ่ม ต.ปากอ อ.สิงหนคร จ.สงขลา, 20-21 กุมภาพันธ์ 2554)

4. กฎหมายด้านสวัสดิการสังคม

- การรับรู้เกี่ยวกับสาระกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน คณะกรรมการชุมชน ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในสาระหลักของกฎหมาย พบได้ในเวทีการสนทนากลุ่มในระดับชุมชนซึ่งแสดงความจริงใจในการให้ข้อมูลว่า “เพิ่งมีการรับรู้วันนี้” ขณะที่ตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) มีการรับรู้กฎหมายฉบับนี้บ้างเนื่องจากเคยได้ยินจากการเข้าร่วมประชุมในระดับจังหวัดกับ พมจ. แต่ไม่เข้าใจในรายละเอียดของการบังคับใช้กฎหมาย เช่น ไม่ทราบว่า อบต./เทศบาลสามารถขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานด้านสังคมเพื่อกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ในรูปของโครงการ ซึ่ง อบต./เทศบาลต้องผ่านโครงการในเชิงประเด็นหรือเชิงพื้นที่ผ่านเวทีประชาคมที่ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของ

ปัญหาและต้องเป็นโครงการที่ไม่ซ้ำซ้อนกับโครงการปกติ เป็นต้น เหตุผลที่ท้องถิ่นไม่ให้ความสนใจกฎหมายด้านการจัดสวัสดิการสังคม เพราะกฎหมายของท้องถิ่นกำหนดให้เป็นองค์กรนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่ที่จะบริหารจัดการตนเองผ่านสภาท้องถิ่น ออกข้อบัญญัติที่เอื้อประโยชน์ต่อการทำงานได้ ผู้บริหารท้องถิ่นเห็นว่างบประมาณของท้องถิ่นที่มีอยู่ทำให้ท้องถิ่นดำเนินโครงการในงบประมาณประจำปีของท้องถิ่น เรื่องใดที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นเมื่อผ่านเวทีประชาคมแล้วเป็นภารกิจที่ท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ทันที งบประมาณจึงไม่ใช่อุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมของท้องถิ่น แต่ความรู้ความเข้าใจต่อเนื้อหาสาระของกฎหมายที่มีรายละเอียดมาสู่การปฏิบัติมีมาก ทำให้ผู้ปฏิบัติงานระดับท้องถิ่นขาดความมั่นใจและเลือกที่จะไม่ปฏิบัติหากยังไม่มีคำตอบชัดเจน การปฏิบัติในเรื่องใดจึงเป็นอิสระของท้องถิ่นที่จะเลือกทำหรือไม่ทำก็ได้ เพราะกฎหมายการกระจายอำนาจของกระทรวงมหาดไทยได้เปิดช่องทางที่เอื้อต่อการทำงานของท้องถิ่น

- การทำงานขององค์กรสาธารณประโยชน์

โดยทั่วไปองค์กรสาธารณประโยชน์ส่วนใหญ่จะทำงานในระดับจังหวัดมากกว่าชุมชน จากผลการศึกษาที่ปรากฏว่า การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับองค์กรสวัสดิการชุมชนมีน้อย โดยผู้ให้ข้อมูลในชุมชนส่วนหนึ่งยังเข้าใจว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนกับกองทุนเงินล้านเป็นเงินกองทุนเดียวกัน หากถามถึง “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์หรือออมวันละบาท” ผู้ให้ข้อมูลในเวทีจะแสดงความเข้าใจและรับรู้มากกว่า เห็นได้จากคำบอกเล่าในระหว่างการสนทนาที่ระบุว่า

“ทราบเรื่องขององค์กรสวัสดิการชุมชน แต่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนหรือจดทะเบียนองค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรสาธารณประโยชน์ ที่ผ่านมาการทำงานไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะเพียงแค่ส่วนกลางสื่อสารมายังภูมิภาค (ระดับจังหวัด) ก็จบท้องถิ่นหลายแห่งยังขาดความเข้าใจ ทำให้ไม่สามารถนำไปถ่ายทอดสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้ โดยส่วนตัวในฐานะที่เป็นผู้ลงพื้นที่ก็ลงเพื่อเก็บข้อมูลสวัสดิการชุมชน และพบว่า แทบไม่มีคนรู้จักหากไม่ใช่คนทำเรื่องนี้” (เวทีสนทนากลุ่มย่อย ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, 20-21 ธันวาคม 2553)

- ความเข้าใจของ อบต.ต่อการกำหนดงบประมาณสมทบ 1 ส่วน

การประกาศวาระแห่งชาติสวัสดิการชุมชนในปี พ.ศ. 2553 ทำให้เกิดสวัสดิการ 3 ขา (การออมของสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนของภาคประชาชน 1 ส่วน : รัฐสมทบให้กับกองทุน 1 ส่วน : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมทบ 1 ส่วนที่เท่ากัน) แต่ในทางปฏิบัติพบว่า การให้ อบต.สมทบงบประมาณ 1 ส่วน อบต.ยังไม่เข้าใจ ไม่สามารถทำได้ นอกจากนี้ศักยภาพของท้องถิ่นแต่ละแห่งมีไม่เท่ากัน ระดับส่วนกลางประกาศนโยบายแต่ขาดการประสานงานกับ อบต. ทำให้นโยบายที่ประกาศไปไม่สามารถทำได้จริง โดยเฉพาะ อบต.ขนาดเล็ก ดังผลที่เกิดจากการสนทนากลุ่มที่ว่า

“หากมีเงินสวัสดิการฝากกองทุนสวัสดิการวันละบาทจะช่วยได้มาก คนไหนฝากเงินช่วยได้เยอะ ในอำเภอมีตำบลเดียวคือ ต.พุกา ที่จัดทะเบียนแจ้งเป็นองค์กรสวัสดิการ

ชุมชน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณคิดตามจำนวนสมาชิก ติดปัญหาตรงที่ท้องถิ่น กฎหมาย บอกว่าให้ท้องถิ่นสมทบ อย่าง อบต.ไม่ค่อยเข้าใจ ไปติดต่อของงบประมาณบอกว่ามีงบน้อย ทาง พมจ.บอกว่าได้รับอนุมัติแล้ว ได้ 27,000 กว่าบาท สวัสดิการจะช่วยได้มากกว่ากรณีเด็กที่มีปัญหา แต่ จะต้องให้เขามาฝากเงินก่อนเพื่อจะได้เงินสวัสดิการ ทั้งอำเภอมีเพียงตำบลเดียวที่ทำ” (เวที สนทนากลุ่ม ต.โพทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี, 27-28 กุมภาพันธ์ 2554

- การรับรู้ยังอยู่ในวงจำกัด

การขึ้นทะเบียนองค์กรสวัสดิการชุมชนของ ต.ปากกร อ.สิงหนคร จ.สงขลา มีความแตกต่างจากองค์กรสวัสดิการชุมชนที่อื่น เนื่องจาก จ.สงขลาเป็นพื้นที่ต้นแบบ ของการผลักดันให้เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชน พื้นที่ที่มีผู้นำสวัสดิการชุมชนเข้มแข็ง คือ ครูชบ ยอดแก้ว การดำเนินงานของพื้นที่จึงมีขอบข่ายการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง เช่น มีทีมครูชบเข้าไป พุดคุยในระดับอำเภอเพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ เมื่อพื้นที่สนใจก็จะดำเนินการให้จดทะเบียน ในรูป “เครือข่ายของสมาคมสวัสดิการภาคประชาชนสงขลา” ครอบคลุมสมาชิก 16 อำเภอ 140 ตำบล การดำเนินงานในรูปเครือข่าย มีผู้ประสานงาน จัดขบวนงานชัดเจน ทำให้การขึ้นทะเบียน ของกองทุนสวัสดิการชุมชน ต.ปากกร ไม่ยุ่งยาก ดังข้อมูลที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกับ คณะกรรมการ ต.ปากกร อ.สิงหนคร จ.สงขลา (20-21 กุมภาพันธ์ 2554) ดังนี้

“การขึ้นทะเบียน ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน เนื่องจากทางครูชบเป็นคน ดำเนินการให้ทุกอย่าง ประกอบด้วยกลุ่มเราเป็นลูกครูชบ หากเราเติมข้อมูลในแบบฟอร์มไม่ครบ ทางครูชบจะดำเนินการให้ ส่วนของ นายกฯ ก็ให้การรับรอง ให้ความร่วมมือ หลังจากที่ นายก อบต.เซ็นรับรองเอกสารแล้วก็จะส่งไปที่ทางครูชบเพื่อดำเนินการต่อไป บางครั้งเมื่อส่งให้ทาง พมจ.ทางโน้นบอกว่าเอกสารหาย เราก็ไม่รู้ว่าจะหายไปตอนไหน อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการ ประชาสัมพันธ์ให้จดทะเบียนองค์กรสวัสดิการชุมชน แต่มักจะมีคำถามอยู่เสมอว่าจดทะเบียน แล้วได้อะไรบ้าง มีสิทธิพิเศษอย่างไร เขามาบอกว่าให้จดทะเบียนเราก็จด น่าจะบอกให้ชัดเจน เขาก็อธิบายไปตามหน้าที่นั่นแหละ บางครั้งทางหน่วยงานเขาต้องการด่วน เราก็เลยไม่ได้แจ้งให้ สมาชิกทราบ ส่งตรงไปที่ประธานเลย ประธานก็มอบหมายให้เลขฯ ทำต่อไป เขาขอไวเราก็รีบ ส่งให้นายก อบต.เซ็นและส่งกลับคืน”

- การเลือกรับรู้สิทธิ

การรับรู้สิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่รับรู้เรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลและเป็นไปตามบริการสวัสดิการสังคมที่เน้นการจัดสวัสดิการแบบ เฉพาะราย (บุคคล) การรับรู้สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ คนพิการ เด็กจึงพบว่ามี การรับรู้มากกว่า ด้านการจัดสวัสดิการสังคม เหตุที่เป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายเหตุผลการเลือกรับรู้สิทธิ ได้ดังนี้

(1) เลือกรับรู้สิทธิและสวัสดิการภาครัฐ

การรับรู้สิทธิและสวัสดิการมากที่สุดของกลุ่มเป้าหมาย คือ คนพิการ ผู้สูงอายุ และเด็ก ขณะที่การรับรู้ด้านการจัดสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องขององค์การสวัสดิการสังคม ที่ต้องดำเนินการก่อน สิทธิสวัสดิการกับกลุ่มเป้าหมายจะเกิดขึ้นตามมาหลังจากการขึ้น

ทะเบียนรับรององค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชน แม้ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมาย มีการขยายแนวคิดการจัดสวัสดิการภาครัฐให้กว้างมากขึ้น นับตั้งแต่การปรับฐานคิดการให้ การสงเคราะห์เชิงการกุศลมาเป็นฐานคิดเชิงสิทธิมนุษยชน สิทธิความเป็นพลเมือง (สิทธิเด็ก/สิทธิ คนพิการ/สิทธิผู้สูงอายุ) การเสริมพลังอำนาจ การคุ้มครองสวัสดิภาพประชาชนในรูปของ การสร้างหลักประกันในชีวิต หลักประกันสุขภาพ หลักประกันสังคม และระบบบำนาญแห่งชาติ แต่นโยบายของรัฐยังใช้การจัดสวัสดิการแบบแจกจ่ายเงินในลักษณะของเบี้ยยังชีพกับ กลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลที่พบในเรื่องสิทธิและสวัสดิการยอดฮิตที่รู้จักดีของเวทีการสนทนากลุ่ม คือ เบี้ยความพิการ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์

(2) การเลือกใช้สิทธิและสวัสดิการภาครัฐที่ตรงกับความต้องการของประชาชน

กฎหมายมีความก้าวหน้าในฐานคิดการคุ้มครองสวัสดิภาพ การปกป้อง คุ้มครองสิทธิกับเด็ก เยาวชน ครอบครัว คนพิการ ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะมีบริการให้ คำแนะนำและการช่วยเหลือด้านกฎหมาย ประชาชนจึงเลือกใช้สิทธิและสวัสดิการภาครัฐที่ตรงกับ ความต้องการของตนเอง การประกาศนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันให้เบี้ยยังชีพความพิการและ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุถือเป็นสิทธิสวัสดิการของคนพิการและผู้สูงอายุที่จะได้รับทุกคน ส่งผลให้ ผู้สูงอายุและประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการได้ทุกคนและทำให้ท้องที่ (ระดับจังหวัด) ท้องถิ่น (อปท.) ต้องดำเนินการให้ครบ 100% ผลดีจึงเกิดขึ้นกับประชาชน อย่างไรก็ตามผล การศึกษา พบว่า มีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนเห็นว่า สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุควรจัดให้เฉพาะกลุ่มที่ ยากลำบากที่ไม่มีผู้ดูแลมากกว่าการจัดให้กับทุกคน เพราะผู้สูงอายุบางรายมีฐานะดีและยังได้รับ เบี้ยยังชีพ 500 บาท/เดือนเหมือนกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่าควรจะนำเงินเบี้ยยังชีพดังกล่าวไป เพิ่มให้กับผู้สูงอายุที่ยากลำบากน่าจะเกิดผลดีต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุที่ยากลำบาก ซึ่งในระยะยาวรัฐบาลน่ามีปัญหาการใช้งบประมาณในส่วนนี้ เนื่องจากจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมา กขึ้นในปัจจุบันมีถึงร้อยละ 11.0 ความเห็นดังกล่าวของเจ้าหน้าที่ตรงข้ามกับมุมมองของคนพิการ และผู้สูงอายุที่เห็นว่า การยกระดับจากการให้การสงเคราะห์มาเป็นสิทธิสวัสดิการย่อมทำให้ ตนเองรู้สึกถึงการมีคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากกว่าการสงเคราะห์

(3) ความคาดหวังของประชาชนต่อเบี้ยความพิการ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

ประชาชนที่ยากลำบากในชุมชนต่างมีความเห็นร่วมกันว่า “เบี้ย ความพิการ” “เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ” และ “สิทธิบัตรหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า” สามารถช่วย ให้ประชาชนที่ยากลำบากมีความหวังและสามารถใช้จ่ายซื้อข้าว อาหาร และเครื่องอุปโภคที่จำเป็น ได้ทั้งเดือน ดังเช่นกรณีของพี่อ่าวและยาย ที่ อ.ปรางค์ชัย จ.นครราชสีมา สามารถนำเงินจาก เบี้ยยังชีพความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ 2 คนมารวมกันเป็น 1,000 บาท ซึ่งทำให้ทั้งคู่มี รายได้ประจำเดือนเป็นของตนเอง คนที่รู้จักใช้เงินเหมือนพี่อ่าวจะนำเงินไปฝากไว้ในธนาคารและ เบิกออกมาใช้จ่ายตามความจำเป็น ทำให้ยังคงสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ตามอัตภาพ

3. การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐตามกฎหมายในการกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ประชาชนรับรู้สวัสดิการของรัฐในมุมมอง “การให้ของรัฐ” แต่ปัจจุบันประชาชนรับรู้ว่าเป็นเพียงชีพความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่ใช้การสงเคราะห์อีกต่อไป แต่ถือเป็นสิทธิสวัสดิการที่รัฐจัดให้กับคนพิการผู้สูงอายุตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายด้านคนพิการและกฎหมายด้านผู้สูงอายุ การรับเบี้ยยังชีพจึงเป็นเรื่องที่ส่วนกลางมอบหมายให้ อบต./เทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการให้คนในชุมชนได้รับสิทธิดังกล่าว หน่วยงาน อบต. จึงกำหนดวันรับเบี้ยยังชีพโดยนำไปจ่ายให้กับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง กรณีที่กลุ่มเป้าหมายไม่สามารถไปรับด้วยตนเองได้ นักพัฒนาชุมชนของ อบต. ก็จะนำไปจ่ายให้ถึงบ้าน ในด้านมุมมองของเจ้าหน้าที่รัฐมีบางส่วนเห็นว่า ผู้สูงอายุ คนพิการยังคงมีบทบาทของ “การเป็นผู้รอรับประโยชน์” ตามที่รัฐจะหยิบยื่นให้จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชนยังไม่เข้าใจในเจตนารมณ์ของกฎหมายที่แท้จริง ประกอบกับข้อเท็จจริงจากพื้นที่ศึกษาปรากฏว่า กลุ่มเป้าหมาย/เจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกเวทีให้ข้อมูลตรงกันว่า “เพิ่งรับทราบสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายอย่างถูกต้องครบถ้วนวันนี้จากการฟังการบรรยายของวิทยากรกองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์” สรุปได้ว่า ความเข้าใจในสิทธิการสงเคราะห์เด็ก (ม.33) การให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่เด็กและครอบครัว สิทธิการคุ้มครองเด็ก (ม.40) สิทธิสวัสดิการคนพิการ (ม.20) สิทธิสวัสดิการผู้สูงอายุ (ม.11) ยังมีน้อย ส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐของประชาชน การได้หรือไม่ได้สิทธิและสวัสดิการจึงขึ้นอยู่กับผู้ช่วยเหลือภายในชุมชน

มีข้อสังเกตว่า การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับครอบครัวที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแล ผู้ปกครอง ผู้สูงอายุต้องติดตามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภา อบต. (ส.อบต.) นักพัฒนาชุมชน อสม. และ อพม. ที่มีการส่งข่าวเมื่อได้รับทราบจากหน่วยงานของจังหวัด (พมจ.) กลุ่มที่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการจึงยังคงเป็นกลุ่มที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่กลุ่มที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของรัฐขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ที่จะลงไปเยี่ยมบ้านโดยผ่านเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของสถานีอนามัยหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต.) หรือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือการดำเนินการด้านเอกสารต่างๆ รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่จะให้การช่วยเหลือตามสิทธิสวัสดิการที่รัฐกำหนด

4. การส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ

ในการศึกษาเรื่องการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้จัดให้มีการบรรยายเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการที่ภาครัฐจัดให้ เนื้อหาสาระที่บรรยายประกอบด้วยพระราชบัญญัติ จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 วิทยากรที่มาให้ความรู้ คือ ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่จากกลุ่มงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ กองนิติการ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีรูปแบบการให้ความรู้ที่หลากหลายทั้งการบรรยาย คลิปวิดีโอ การยกตัวอย่างประกอบ และการซักถามแลกเปลี่ยนระหว่างทีมวิทยากรและผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้แทนด้านเด็ก กลุ่มผู้แทนด้านคนพิการ กลุ่มผู้แทนด้านผู้สูงอายุ กลุ่มผู้แทนด้านสวัสดิการสังคม กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน และอาสาสมัคร เป็นต้น

ผลการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้สิทธิและสวัสดิการ พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการนี้มีการรับรู้ในสิทธิและสวัสดิการที่ใกล้ตัวและเห็นเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะสวัสดิการที่เป็นตัวเงินหรือรู้จักกันดีว่า “เบี้ยยังชีพ” แต่กลุ่มเป้าหมายบางส่วนยังไม่เคยรับรู้สิทธิและสวัสดิการบางเรื่องมาก่อนยกเว้นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นบางแห่งและอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) กรณีที่กลุ่มเป้าหมายบางส่วนที่แม้ว่าจะรับรู้และได้รับสิทธิบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยตรงแต่ก็ยังขาดการรับรู้ในสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายทั้งหมด ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่มได้ สังเกตได้จากในระหว่างที่วิทยากรบรรยาย มีการตั้งคำถามเพื่อประเมินการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการกับผู้เข้าประชุม คำตอบที่ได้รับส่วนใหญ่สะท้อนกลับมาว่า “ไม่เคยได้รับรู้ รับทราบมาก่อน เพิ่งได้มารับทราบในวันนี้” เช่น

คำถามที่ว่า เคยรับรู้ รับทราบเกี่ยวกับเงินสงเคราะห์ครอบครัวหรือไม่ หรือเคยทราบอะไรบ้างเกี่ยวกับการสงเคราะห์ครอบครัวเด็ก (ยากจน ประสบปัญหาเดือดร้อน) ผู้ที่ร่วมประชุมจะตอบว่าไม่ทราบและแสดงท่าทางดีใจปนความสนใจเมื่อรู้ว่าในการสงเคราะห์เด็ก ๆ จะได้รับค่าเลี้ยงดู ครั้งละไม่เกิน 1,500 บาทต่อเด็ก 1 คน ไม่เกิน 3 ครั้งต่อปี ด้านทุนประกอบอาชีพครอบครัวจะได้ไม่เกินครอบครัวละ 5,000 บาท และเครื่องอุปโภคบริโภค ครั้งละไม่เกิน 1,500 บาทต่อเด็ก 1 คน ไม่เกิน 3 ครั้งต่อปี ส่วนในกรณีการช่วยเหลือคนพิการก็เช่นกัน ผู้เข้าร่วมประชุมไม่เคยรับรู้เลยว่าครอบครัวสามารถได้รับการช่วยเหลือครอบครัวด้านการเงินหรือสิ่งของไม่เกินวงเงินครั้งละ 2,000 บาทติดต่อกันได้ไม่เกิน 3 ครั้งต่อครอบครัวต่อปี ช่วยค่ากายอุปกรณ์รวมอุปกรณ์การแพทย์ไม่เกิน 15,000 บาท หรือ อุปกรณ์ช่วยเหลือผู้พิการ (ประสบภัยจากใช้รถใช้ถนน) ไม่เกินครั้งละ 200,000 บาท เป็นต้น

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้ ทำให้ได้แนวทางในการส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการที่หน่วยงานซึ่งมีความรับผิดชอบโดยตรงจะต้องให้ความสำคัญกับรายละเอียดของข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ โดยการใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่ายและมีความต่อเนื่องของการถ่ายทอดความรู้อย่างสม่ำเสมอ

บทที่ 4

ช่องทาง กลไกในการขยายโอกาส การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ

การขยายโอกาสเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการที่ผ่านมา พบว่า มีการสื่อสารผ่านช่องทางด้วยวิธีการและกลไกซึ่งทำหน้าที่ในการสื่อสารหลายลักษณะ การนำเสนอข้อมูลในบทนี้ประกอบด้วย

1. ช่องทางการสื่อสารที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ
2. วิธีการสื่อสาร
3. กลไกการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ
4. ข้อเสนอจากเวทีสนทนากลุ่มต่อการขยายโอกาส

รายละเอียดที่พบ มีดังนี้

1. ช่องทางการสื่อสารที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ

เนื่องจากช่องทางการสื่อสารที่ใช้สำหรับการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของประชาชนมีหลายช่องทาง แต่ละช่องทางให้ผลในด้านการรับรู้ต่อสาระของสื่อต่าง ๆ กันไป ขึ้นอยู่กับคุณภาพปริมาณและความเหมาะสมกับผู้รับสารในแต่ละพื้นที่/ท้องถิ่น ผลจากการลงพื้นที่ พบว่า ช่องทางสำคัญ ๆ ที่ปรากฏอยู่ในทุกวันนี้ ประกอบด้วย

1.1 สื่อบุคคล

บุคคลเป็นช่องทางที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการได้ดีกว่าช่องทางอื่นๆ ในที่นี้ ได้แก่

- **ผู้นำชุมชน/เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น** ซึ่งถือว่าเป็นผู้สื่อสารและนำสารมาถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนในพื้นที่ของตนและเป็นผู้แทน/ผู้ที่ประชาชนมีความคุ้นเคยและรู้จักดี โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรับข่าวสารจากจังหวัดเพื่อบอกต่อคนในชุมชน โดยผู้นำชุมชนจะมีวาระการประชุมในจังหวัดเดือนละ 1 ครั้ง

“ช่องทางการสื่อสารที่เข้มแข็งที่สุด คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดำรงบ้านที่ทำหน้าที่สอดส่องดูแล เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบ” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.นกกอก อ.ปรางค์ จ.นครราชสีมา, 6-7 มกราคม 2554, เวทีสนทนากลุ่ม ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, 20-21 ธันวาคม 2553)

- **เจ้าหน้าที่ อบต./เทศบาลและนักพัฒนาชุมชน** เป็นสื่อบุคคลที่สำคัญรองลงมา เนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุขของคนในพื้นที่ รวมทั้งการนำเบาะยังชีพไปให้คนพิการ/ผู้ดูแลคนพิการและผู้สูงอายุ

- **อาสาสมัครในชุมชน** ได้แก่ อสม. อพมก. อผส. และอื่นๆ ซึ่งแต่ละคนเป็นอาสาสมัครจากหลายหน่วยงาน ที่เป็นเช่นนี้เพราะอาสาสมัครส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นผู้มีจิตอาสาทำงานมานานจนเป็นที่รู้จักและได้รับความไว้วางใจของคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในภาวะยากลำบากจะให้ความไว้วางใจเสมอ โดยอาสาสมัครจะทำหน้าที่เป็นทั้งที่ปรึกษา ผู้พิทักษ์สิทธิ ผู้สื่อสาร และเป็นกระบอกเสียง เนื่องจากเป็นหนึ่งในผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมบ่อยครั้ง ซึ่งสามารถนำข่าวสารจากภาครัฐมาให้กลุ่มเป้าหมายและคาดหวังได้โดยตรง นอกจากนี้ยังสามารถแนะนำให้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการต่างๆ ได้ เช่น การแนะนำเกี่ยวกับเอกสารหลักฐานที่จำเป็นสำหรับการขึ้นทะเบียน วัน-เวลา สถานที่ในการติดต่อ ที่สำคัญ คือ ยังทำหน้าที่เป็นผู้ประสานกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงทรัพยากรทางสังคมที่เหมาะสมและจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละราย

- **ผู้นำท้องถิ่น/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกเทศมนตรี** จากผลการศึกษาใน 4 พื้นที่ พบว่า ผู้บริหารหรือผู้นำในระดับท้องถิ่น 2 ใน 4 แห่ง เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการได้ เนื่องจากแสดงบทบาทในการเข้าร่วมเวทีการปรึกษาหารือและการให้ความช่วยเหลือประสานงานกับ พมจ. ดังเช่น กรณีของ ดช.สมโชค ในพื้นที่ตำบลหนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ฯลฯ นอกจากจะเข้าร่วมประชุมร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดและประสานงานแล้ว ยังให้คำแนะนำเกี่ยวกับการนำหลักฐาน การขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวมาแจ้งเพื่อให้เกิดสิทธิ ส่วนในพื้นที่ ต.โพธิ์ทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี กรณีน้องปี (พิการทางการเคลื่อนไหวและสติปัญญา) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีส่วนร่วมทั้งในการประชุม/การสนทนากลุ่ม เพื่อร่วมหาทางให้ความช่วยเหลือที่ตรงกับปัญหาและความต้องการมากที่สุด ที่น่าสังเกต คือ มีการจ้างงานในตำแหน่งนักพัฒนาชุมชนทำหน้าที่ด้านสวัสดิการสังคม อันหมายรวมได้ว่า นักพัฒนาชุมชนเป็นอีกผู้หนึ่งที่ทำหน้าที่สื่อสารเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการสังคมโดยตรง

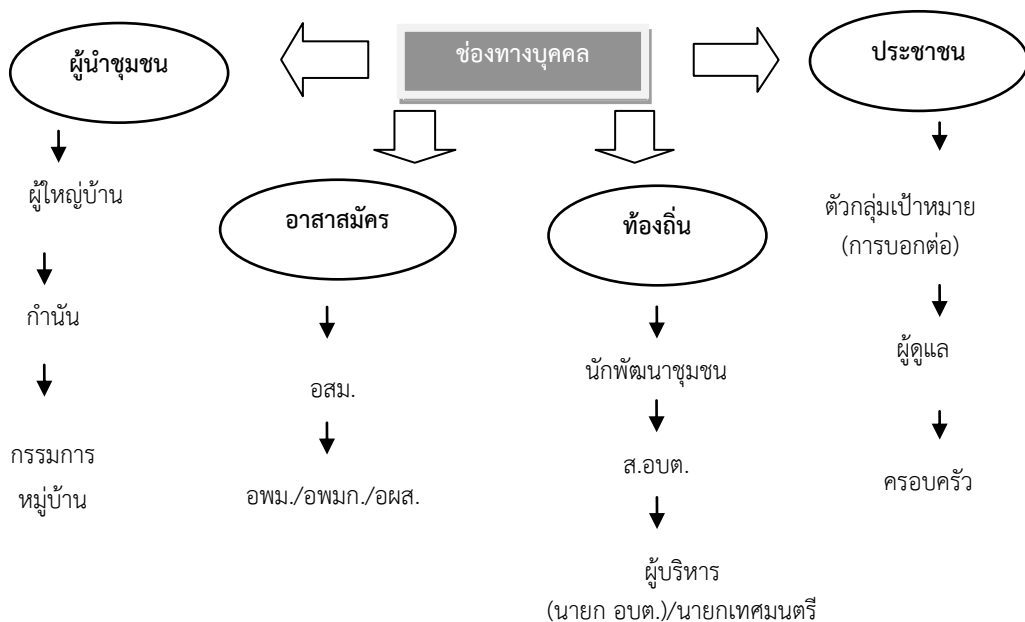
- **บุคคล/ผู้ช่วยเหลือคนพิการ/ผู้สูงอายุ** บุคคลที่สำคัญและใกล้ชิดกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ดูแลในครอบครัวซึ่งเป็นญาติสำคัญสำหรับการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด เนื่องจากผู้ดูแลคือตัวแทนที่จะสื่อสารบอกความต้องการ ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งเป็นผู้ที่นำคนพิการ ผู้สูงอายุมาติดต่อกับหน่วยงานรัฐ หากผู้ดูแลไม่เห็นความสำคัญ ไม่ตระหนักต่อสิทธิและสวัสดิการของภาครัฐก็จะทำให้กลุ่มเป้าหมายเข้าไม่ถึงสิทธิและสวัสดิการของรัฐได้ เนื่องจากผู้ดูแลมีความรู้ความสามารถในการดูแลกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้น (ดังตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 สื่อบุคคล

พื้นที่	สื่อบุคคล								
	กำนัน	ผู้ใหญ่บ้าน	ปราชญ์ชาวบ้าน	พระ	อาสาสมัคร	จนท. อบต./เทศบาล	ครอบครัว	โต๊ะอิหม่าม	ครู
ภาคเหนือ - ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-
ภาคกลาง - ต.โพนทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	✓
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - ต.นกกอก อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-	-
ภาคใต้ - ต.ปากร่อ อ.สิงหนคร จ.สงขลา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

หมายเหตุ ข้อมูลมาจากการสนทนากลุ่ม 4 พื้นที่

ภาพที่ 4.1 ช่องทางบุคคลที่สื่อสารสิทธิและสวัสดิการของรัฐ

1.2 สื่อองค์กร

องค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของประชาชน มีดังนี้

- คณะกรรมการหมู่บ้าน

เป็นทั้งผู้ส่งสารและรับสารในขณะเดียวกัน จากองค์ประกอบของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านรวมอยู่ด้วย เมื่อผู้นำได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยราชการมาแล้วก็นิยมใช้วิธีการกระจายข่าวสู่คณะกรรมการหมู่บ้าน (ก.ม.) ผ่านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และ อสม.จะสื่อสารตรงต่อครอบครัวที่อยู่ในความรับผิดชอบซึ่งตามปกติ อสม. 1 คน ดูแลรับผิดชอบ 15-20 หลังคาเรือน

- **องค์กรท้องถิ่น : องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) /สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.)/เทศบาล**

กลไกที่เป็นช่องทางองค์กรการสื่อสารเรื่องสิทธิและสวัสดิการของประชาชนในชุมชนคู่ขนานกับองค์กรท้องที่ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) /สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) /เทศบาล มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ฝ่ายสวัสดิการสังคม/ฝ่ายพัฒนาชุมชน

- หน่วยบริการในชุมชน : สถานีอนามัย/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (รพสต.)

หน่วยบริการในชุมชนที่ประชาชนเข้าไปใช้บริการโดยตรง คือ สถานีอนามัย/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต.) เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ เนื่องจากคนกลุ่มนี้ยังไปใช้บริการกับสถานพยาบาลใกล้บ้าน เช่น กรณีศึกษาพี่อ่าวและยายหอม (อายุ 92 ปี) เมื่อเจ็บป่วยจะไปหาหมออนามัย (พยาบาล) การรับรู้สิทธิและสวัสดิการของคนพิการและผู้สูงอายุจึงผ่านทางเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งกรณีศึกษา ด.ช.สมโชค ที่หมอเครือวัลย์จะเป็นผู้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ให้ข้อมูลกับมารดาในการนำหลักฐานไปขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวมาเพื่อที่จะให้ผู้เกี่ยวข้องหาช่องทางการแจ้งเกิด (ใบสูติบัตร) ต่อไป

- วัด/มัสยิด

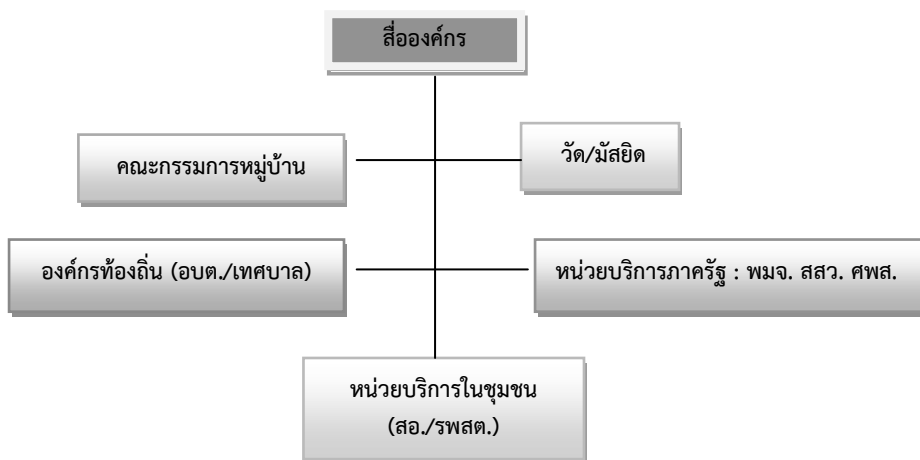
วัดยังคงดำรงบทบาทหน้าที่ทางสังคมที่สำคัญ คือ เป็นแหล่ง/ศูนย์กลางการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเป็นหลัก รวมถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ *(เวทีสนทนากลุ่ม ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่, 20-21 ธันวาคม 2553)* เช่นเดียวกับมัสยิดที่ใช้เป็นช่องทางสื่อสารกับผู้ชายมุสลิมทุกครัวเรือนที่มาทำพิธีละหมาดในทุกวันศุกร์ ข่าวสารของชุมชนจึงใช้ช่องทางของมัสยิดในการผ่านเข้าสู่ครอบครัว ทราบจากคำบอกเล่าในเวทีสนทนากลุ่ม ดังนี้

“กลไกสำคัญเป็นเรื่องของศาสนา หากประชาชนในพื้นที่มีปัญหา จะมีโต๊ะอิหม่ามทำหน้าที่เป็นผู้รับฟังปัญหาของชาวบ้าน ถือว่าเป็นกลไกที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สำหรับช่องทางในการสื่อสารนั้นอาศัยมัสยิดเป็นช่องทางการสื่อสาร เนื่องจากมัสยิดจะอยู่กลางบ้าน สะดวกต่อการเข้าถึงและศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการอบรม” *(เวทีสนทนากลุ่ม ต.ปากอ อ.สิงหนคร จ.สงขลา, 20-21 กุมภาพันธ์ 2554)*

- **หน่วยงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ :**
พมจ./สสว./ศพส./ศูนย์ประชาบดี 1300

หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและสวัสดิการในการกิจตามกฎหมาย ด้านสังคม ข้อค้นพบของการศึกษา พบว่า มีเพียงหน่วยงานเดียวที่ประชาชนรู้จัก คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) นอกจากนี้ยังมีอีกหลายหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ (สสว.) ศูนย์พัฒนาสังคม (ศพส.) และศูนย์ประชาบดี 1300 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เปิดตัวใหม่ ประชาชนยังรู้จักกันไม่มากนัก เนื่องจากหน่วยงาน พมจ. มีภาระงานมาก โอกาสการสื่อสารเรื่องราวต่างๆ ให้ถึงคนในชุมชนจึงเป็นเรื่องยาก ขณะเดียวกันนโยบายการกระจายอำนาจทำให้ งานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดย อบต./เทศบาลเป็นเจ้าของพื้นที่ก็จะดำเนินการตามหนังสือที่แจ้งผ่านมาที่ อบต./เทศบาล การดำเนินงานของ พมจ.หลายเรื่องจึงใช้ช่องทางผ่าน อบต./เทศบาล

ภาพที่ 4.2 สื่อองค์กรที่มีบทบาทต่อการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของประชาชน

1.3 สื่อโสต

สื่อโสต (Audio Media) ที่สำคัญซึ่งพบว่ามียบทบาทในการสื่อสารให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการของประชาชน มีตามลำดับดังนี้

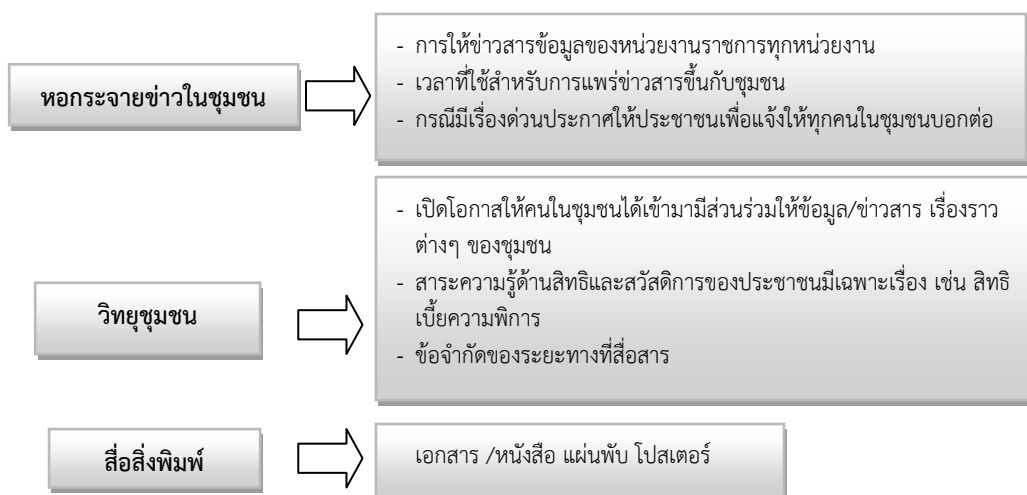
- **หอกระจายข่าวในชุมชน** เป็นช่องทางของสื่อที่มีบทบาทต่อประชาชนในชุมชนมากที่สุด ส่วนใหญ่กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านใช้หอกระจายข่าวของหน่วยงานรัฐให้กับประชาชนในชุมชนที่อยู่อย่างกระจัดกระจายตามจุดต่างๆ หอกระจายข่าวจึงเป็นสื่อที่ประชาชนในชุมชนคุ้นเคย ชื่นชอบ สารของข่าวสารที่แพร่ตามหอกระจายข่าวส่วนใหญ่เป็นข่าวสารในด้านสุขภาพอนามัยและสาธารณสุข เช่น

“เทศบาลนครเชียงใหม่ กองสวัสดิการสังคมรับผิดชอบกลุ่มเป้าหมายทั้งหลาย มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผ่านกรรมการชุมชน ด้านการสาธารณสุข มี อสม.ประมาณ 2,000 คน มีการจัดตั้งเสียงตามสายทุกชุมชน เป็นสื่อที่ใช้ได้มาก มีการกำหนดเรื่องสิทธิ สวัสดิการให้อยู่ในวาระประชุมกรรมการชุมชน ประธานนำไปสื่อทางเสียงตามสาย ติดประกาศ อีกทั้งในแต่ละแขวงมีการจัดประชุมประจำเดือนและมีแกนนำลงไปสื่อสารในกลุ่มตนเอง”

- **วิทยุชุมชน** เป็นสื่อสาธารณะที่เป็นช่องทางให้กับคนในชุมชนได้สื่อสารเรื่องราวให้กับคนในชุมชน แต่ในปัจจุบันมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับด้านสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายน้อย

- **สื่อทัศน์** สิ่งพิมพ์ที่ผลิตง่ายแต่ได้ผลน้อย สื่อที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของประชาชนได้โดยง่ายอีกอย่างหนึ่ง คือ **เอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์** ที่ทางการได้นำไปติดตามจุดต่างๆ ในที่สาธารณะ เช่น ที่ประชุมกลางหมู่บ้าน แต่โปสเตอร์ที่ผลิตออกมาสำหรับสื่อสารสิทธิและสวัสดิการของประชาชนยังมีน้อยมาก สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ประจำ คือ สิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นรูปเล่มของกฎหมายแต่ละฉบับเต็มไปด้วยเนื้อหาสาระ แต่ไม่สนใจให้ผู้รับสื่อได้เข้าใจ ส่วนใหญ่เป็นการส่งให้หน่วยงานราชการซึ่งเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเองก็ต้องการเวลาเพื่อทำความเข้าใจ แต่เมื่อจำเป็นต้องตอบคำถามเฉพาะหน้าจึงไม่สามารถอธิบายเนื้อหาสาระที่ให้เข้าใจได้ การสื่อสารจึงเป็นแบบทางเดียว

ภาพที่ 4.3 ช่องทางสื่อของชุมชน

2. วิธีการสื่อสาร

2.1 รูปแบบการสื่อสาร

จากผลการประชุมเวทีสนทนากลุ่มทั้ง 4 ภาค พบว่า วิธีการสื่อสารประชาสัมพันธ์เรื่องสิทธิและสวัสดิการประชาชนเป็นการสื่อสารแบบลายลักษณ์อักษร ในลักษณะที่เป็นหนังสือราชการ ใช้ภาษาราชการซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนการทำงานราชการ เช่น หน่วยงานส่วนกลางส่งให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ทาง พมจ.ก็จะสื่อสารแบบราชการส่งต่อไปให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) แต่หน่วยงานที่เป็นผู้รับข่าวสารต้องการการสื่อสารแบบสองทาง เป็นรูปแบบการประชุม พูดคุย ชี้แจง ตอบข้อซักถามที่สงสัย เป็นปัญหาเชิงปฏิบัติหรือข้อติดขัดที่หน่วยงานท้องถิ่นพบ ยกเว้นบางพื้นที่ที่มีการทำงานใกล้ชิดกับ พมจ. ก็จะใช้วิธีการโทรศัพท์ปรึกษาหารือในข้อกฎหมายที่ไม่เข้าใจ ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะได้รับทราบคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ พมจ. เสนอมา

2.2 ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

มีเสียงสะท้อนจากหลายเวทีที่มีการสนทนากลุ่มว่า ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการประชาชนเป็นภาษาที่เข้าใจยาก เช่นคำว่า “ภูมิสถาปัตย์” ที่ระบุในสิทธิของคนพิการ “ไม่เข้าใจว่าหมายถึงอะไร” เมื่อมีการพูดถึงสิทธิส่วนใหญ่จะคิดถึงแต่ “เงิน” หรือ “เบี้ย” เพียงเท่านั้น แต่ไม่เข้าใจในสาระหลักๆ ของกฎหมายด้านการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนให้ประชาชนได้มีโอกาสอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน ดังเสียงสะท้อนจากเวทีสนทนากลุ่ม ต.โพธิ์ทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี ดังนี้

“สิทธิสวัสดิการต่างๆ สิ่งที่ได้ไม่ว่าจะเป็นการรักษาพยาบาล เป็น รพ. ที่ให้บริการเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย การศึกษาเป็นโรงเรียนเฉพาะ เรื่องของอาชีพก็ไม่ค่อยได้รับการส่งเสริมหรือไม่ค่อยได้รับความสนใจ เนื่องจากวงจรการฝึกอาชีพไม่ครบ สาระสำคัญก็เป็นเพราะไม่มีช่องทาง การจำหน่ายสินค้า ยิ่งเรื่องการจ้างงานคนพิการจะใช้ใจจ้างและให้ค่าตอบแทนเล็กๆ น้อยๆ บางครั้งให้เป็นสิ่งของ เทคโนโลยีไม่มีการส่งเสริม ล่ามภาษามือไม่มี การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ภูมิสถาปัตย์ ซึ่งภูมิสถาปัตย์อะไรไม่เข้าใจ อีกอย่างก็คือ การจ่ายเบี้ยยังชีพพอพูดถึงสิทธิจะนึกถึงเงินเสมอ”

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจึงสำคัญสำหรับประชาชนในชุมชน ยังมีอีกหลายกรณีตัวอย่าง เช่น สวัสดิการชุมชนที่ภาษาทางราชการใช้คำว่า “สวัสดิการชุมชน” แต่ประชาชนในชุมชนใช้คำว่า “สัจจะออมทรัพย์” “ออมบุญวันละ 1 บาท” “ลดรายจ่ายวันละ 1 บาท” การเกิดสวัสดิการชุมชนของ ต.ปากกรอ เกิดจากการที่นายอำเภอเชิญครูชบาคุณุระระหว่างที่มีการประชุมประจำเดือนเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนภาคประชาชน มีการพูดคุยและซักถามในที่ประชุมประเด็นที่ชาวบ้านซักถาม เช่น

“ ‘สวัสดิการได้เมื่อไหร่’ ‘สมัครอย่างไร’ ‘ได้เท่าไหร่’ นี่คือสิ่งที่ชาวบ้านกลัว กลุ่มออมทรัพย์เป็นของ ต.ปากกรอ เป็นกลุ่มสัจจะวันละ 1 บาท เป็นเงินประกัน หากเราตายก็จะได้เงิน เป็นเงิน ‘กองบุญ’ ใช้เงินไปทำบุญให้คนอื่น หากไม่สบายก็นำเงินตรงนี้ไปช่วยคนอื่น ‘บาทเดียวของเราไปช่วยคนอื่นได้’ เป็นกระบวนการที่ทำให้คนมีส่วนร่วม มีสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นคน

เท่ากัน มี 2 มิติ คือ มิติความกว้าง หมายถึง ใจกว้าง ให้ทานแก่คนอื่น ไม่ต้องรอว่าจะต้องมีมากก่อนถึงจะช่วยคนอื่นได้ มีน้อยแต่ก็สามารถช่วยคนอื่นได้ และมิติความสูง หมายถึง การยกระดับจิตใจ ปัจจุบันมีสมาชิก 903 คน จากเดิม 930 คน ลาออก 37 คน เนื่องจากเป็นเด็กและบางส่วนก็ย้ายไปทำงานนอกหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 23 ธ.ค.53 ทางกลุ่มสัจจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล (สวัสดิการ 3 ขา) จำนวน 140,000 กว่าบาท โดยเขียนโครงการเข้าไปขอรับการสมทบ” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.ปากร่อ อ.สิงหนคร จ.สงขลา, 20-21 กุมภาพันธ์ 2554)

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบภาษาทางราชการและภาษาชาวบ้าน/ภาษาท้องถิ่น

ภาษาทางราชการ	ภาษาชาวบ้าน/ภาษาท้องถิ่น
เด็ก/เยาวชน	ภาคเหนือ : ละอ่อน ภาคกลาง : เด็ก/เยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : บักทำ ภาคใต้ : บ่าว/บั้ง (ภาษาอิสลาม) หนุ่ย (แทนตัวเด็ก/เยาวชนหญิง)
คนพิการ	คนที่ต้องดูแล/คนยากลำบากในชุมชน/คนจน
ผู้สูงอายุ	ภาคเหนือ : พ่ออู๊ย/แม่อู๊ย ภาคกลาง : คนแก่/คนชรา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : คนแก่/คนชรา/พ่อเฒ่า/แม่เฒ่า ภาคใต้ : พ่อเฒ่า/แม่เฒ่า
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	หมอ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรือผู้ที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ เป็นต้น
อบต.	นายก อบต. / รองปลัด อบต./เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชน/คนทำงานที่ อบต./กรรมการสภา อบต.
พมจ.	ประชาสงเคราะห์จังหวัด
สวัสดิการ	สัจจะออมทรัพย์ ออมบุญวันละบาท

โดยภาพรวม จากเวทีสนทนากลุ่มทั้ง 4 พื้นที่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า มีวิธีการสื่อสารโดยใช้สื่อบุคคล คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ อบต./เทศบาล และใช้สื่อองค์กร ได้แก่ องค์กรท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน องค์กรท้องถิ่น รวมทั้งการใช้สื่อชุมชน ซึ่งได้แก่ วิฑูชุมชน หอกระจายข่าวและเสียงตามสาย เป็นที่น่าสังเกตว่า เวทีภาคเหนือมีจุดเด่นของการใช้วัดเป็นสื่อกลางผ่านทางเจ้าอาวาสและพระ ส่วนเวทีภาคกลางและเวทีภาคใต้มีครูเป็นสื่อบุคคลที่สำคัญ อย่างไรก็ตามเวทีภาคใต้มีการสื่อบุคคลที่เป็นครู โต๊ะอิหม่าม และมีองค์กรสวัสดิการชุมชนที่เป็นสื่อองค์กร รวมทั้งมัสยิดและโรงเรียนเป็นสื่อชุมชนที่มีบทบาทในการแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ประชาชนรับรู้สิทธิและสวัสดิการตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย (ดังตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 สรุปภาพรวมวิธีการ/ช่องทางการสื่อสารเพื่อการเข้าถึงประชาชน

วิธีการ/ช่องทางการสื่อสาร	ภาค			
	เหนือ	กลาง	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
วิธีการสื่อสาร				
1. สื่อบุคคล				
- กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	✓	✓	✓	✓
- ประชาชนชาวบ้าน	✓	-	-	✓
- พระ	✓	-	-	✓
- โต๊ะอิหม่าม	-	-	-	✓
- ครู	-	✓	-	✓
- เจ้าหน้าที่ อบต./เทศบาล	✓	✓	✓	✓
- ครอบครัว/ผู้ดูแลในครอบครัว	✓	✓	✓	✓
- อาสาสมัคร เช่น อสม./อพม./อพมก./อพส.	✓	✓	✓	✓
- ผู้นำท้องถิ่น/นายก อบต./นายกเทศมนตรี	✓	✓	✓	✓
2. สื่อองค์กร				
- องค์กรท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน เช่น ที่ทำการกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	✓	✓	✓	✓
- องค์กรท้องถิ่น	✓	✓	✓	✓
- องค์กรชุมชน	-	-	-	-
- องค์กรภาครัฐ เช่น ศูนย์ประชาสัมพันธ์ 1300 / พมจ.	-	-	-	-
3. สื่อชุมชน				
- วิทยุชุมชน	✓	✓	✓	✓
- หอกระจายข่าว	✓	✓	✓	✓
- เสียงตามสาย	✓	✓	✓	✓
- วัด เช่น เจ้าอาวาส/พระ	✓	-	-	✓
- มัสยิด	-	-	-	✓
- โรงเรียน	-	✓	-	✓

หมายเหตุ เครื่องหมาย ✓ หมายถึง วิธีการ/ช่องทางการสื่อสารที่ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการในเวที 4 ภาค

3. กลไกการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ

กลไกสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการที่พบจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

3.1 ภาคท้องถิ่นและภาคประชาชน ทั้ง 2 ส่วนนี้มีการรับรู้สิทธิและสวัสดิการน้อยกว่ากลไกภาครัฐ จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารเพื่อการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ ทั้งๆ ที่เป็นกลไกที่อยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายที่สุด นอกจากนี้การที่กลไกดังกล่าวมีภาระงานประจำที่ต้องปฏิบัติหลายด้านการเข้าร่วมฝึกอบรม สัมมนา จึงอาจเข้าร่วมได้ไม่เต็มที่ที่สำคัญ คือ “ไม่รู้งานของหน่วยงานอื่น” และสิ่งที่จะประสานงานระหว่างหน่วยงาน กลไกจึงต้องการความรู้อย่างต่อเนื่องและสื่อที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างทันที เช่น คู่มือที่สั้น กระชับ ตรงประเด็น รวมทั้งช่องทางที่มีการระบุรายละเอียดอย่างชัดเจน *(เวทีการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้, 22 มีนาคม 2554 ณ โรงแรมรอยัลซิติ้ กรุงเทพฯ)*

3.2 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงานในสังกัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่มีอยู่ในจังหวัด เช่น สำนักงานสนับสนุนส่งเสริมวิชาการ 12 เขต (สสว.) ศูนย์พัฒนาสังคมจังหวัด (ศพส.) และศูนย์ประชาบดี 1300 (หน่วยรับแจ้งเรื่อง ให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์แบบ 24 ชั่วโมง) **ประชาชนในชุมชนจาก 4 เวทีไม่ทราบและไม่รู้มาก่อน การรู้จักช่องทางองค์กรในชุมชน คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.)** เท่านั้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ข้อมูลข่าวสารสิทธิและสวัสดิการของประชาชนเป็นเพียงลายลักษณ์อักษรของหน่วยงานราชการที่สื่อสารผ่านการส่งต่อระหว่างหน่วยงาน การทบทวนช่องทางองค์กร/หน่วยงานในบทบาทการสื่อสารข้อมูลข่าวสารสิทธิและสวัสดิการกลุ่มเป้าหมายกับชุมชนจึงเป็นเรื่องที่หน่วยงานรัฐไม่อาจเพิกเฉยได้ เพราะการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัยกับประชาชนเป็นเรื่องสำคัญที่จะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกใช้บริการทางสังคมตามสิทธิและสวัสดิการที่กฎหมายแต่ละฉบับได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นกลไกการบังคับใช้กฎหมายก็ไม่สามารถตอบสนองต่อประชาชนได้

3.3 อาสาสมัครในชุมชน อาสาสมัครในชุมชนซึ่งมีบทบาทด้านการสื่อสารเพื่อการขยายโอกาสของประชาชนในการได้สิทธิและสวัสดิการ ในทางปฏิบัติทราบว่า อาสาสมัครยังไม่สามารถให้ข้อมูล คำแนะนำหรือตอบปัญหาทุกเรื่องได้ ทั้งๆ ที่ประชาชนต่างมีความคาดหวังเนื่องจากอาสาสมัคร 1 คน สวมหมวกหลายใบ เพราะเป็นอาสาสมัครของหลายหน่วยงาน ทำให้ในการทำงานบางครั้งไม่รู้ว่าตนเองทำในสังกัดหน่วยงานใด นอกจากนี้อาสาสมัครเองยังขาดโอกาสในการเข้ารับการอบรมและความต่อเนื่องของโครงการอาสาสมัครก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อาสาสมัครไม่สามารถทำบทบาทการขยายโอกาสได้อย่างเต็มที่

4. ข้อเสนอจากเวทีสนทนากลุ่มต่อการขยายโอกาส

มีข้อเสนอที่น่าสนใจเกี่ยวกับการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ ดังนี้

4.1 การทำงานเชิงรุก

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทุกจังหวัดเมื่อได้รับนโยบายและงบประมาณที่ส่งมาจากส่วนกลางแล้ว ในทางปฏิบัติก็จะจัดให้มีการประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานกับส่วนราชการ เอกชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เมื่อรับรู้แล้วไม่มีการขยายต่อ จึงต้องใช้วิธีการลงชุมชนและชี้แจงบ่อยๆ อย่างต่อเนื่อง นับเป็นการทำงานเชิงรุกที่จะช่วยให้เกิดการขยายโอกาสได้ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการมอบหมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ของ พมจ. สำนักงาน พมจ. ศูนย์ประชาบดี (1300) เพื่อให้สามารถติดต่อได้อย่างรวดเร็ว (*เวทีการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้, 22 มีนาคม 2554 ณ โรงแรมรอยัลซิดี กรุงเทพฯ*)

4.2 การเชื่อมโยงข้อมูล/ฐานข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย

ข้อมูลของเด็ก เยาวชน คนพิการและผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่จะถูกเก็บไว้เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน สปสข. อบต. เทศบาล) โดยข้อมูลจะอยู่เฉพาะจุด ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างท้องถิ่นกับท้องถิ่น ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถนำมาใช้ได้ทันที ที่สำคัญข้อมูลหลายส่วนไม่ค่อยทันสมัย ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่เก็บข้อมูลควรเป็นผู้ที่มีความรู้ สามารถมองภาพในระดับกว้าง พยายามเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ และประเด็นอื่นๆ ซึ่งในทางปฏิบัติการนำข้อมูลมาสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันนั้นมักประสบปัญหา

4.3 การเลือกใช้สื่อที่มีความเหมาะสม

สื่อที่มีอิทธิพลต่อการขยายโอกาสเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของประชาชนที่แพร่หลายและใช้ประชาสัมพันธ์กันอยู่นั้นยังขาดความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการทบทวนและปรับปรุง รวมทั้งเร่งสร้างให้เปี่ยมด้วยคุณภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง ได้แก่

- **โทรทัศน์** เป็นสื่อที่ได้ผลตรงต่อผู้รับสารได้อย่างรวดเร็ว เช่น ข้อเสนอที่เกิดจากเวทีสนทนากลุ่มในทุกๆ พื้นที่เสนอให้ พม.ลงทุนเกี่ยวกับสปีดโฆษณาทำนองเดียวกับสปีดเล็กเหาะ การจัดทำข้อสรุปเรื่องสิทธิและช่องทางการเข้าถึงของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ประเด็นสำคัญ คือ สื่อที่ใช้ต้องคำนึงถึงคนพิการแต่ละประเภทจะต้องสามารถเข้าถึงได้ด้วย เช่น คนตาบอด-สื่อเสียง คนพิการทางการได้ยิน-ล่ามภาษามือ เป็นต้น

- **สิ่งพิมพ์** เป็นสื่อที่อาจทำได้ง่าย แต่ประชาชน (อาสาสมัคร) ไม่ได้เข้าถึงเต็มที่ เช่น ไม่มีเวลาอ่าน อ่านแล้วไม่จำ อ่านแล้วไม่เข้าใจ จึงต้องการการสอดแทรกเข้าไปในทุกที่ที่ประชาชนเข้าไปใช้บริการ เช่น ผู้สูงอายุไปออกกำลังกาย ไปวัด รอรับบริการที่สถานีอนามัย เป็นต้น

- **โปสเตอร์** เป็นสื่อที่ต้องสรุปประเด็นสำคัญ ติดตามที่สาธารณะ เช่น ป้ายรถเมล์ในลักษณะของการเชิญชวนให้อ่าน ระบุช่องทางที่จะพูดคุยถ่ายทอดกับคนอื่น ๆ หากมีการรับรู้ข้อมูลจะทำให้เกิดการขยายผลต่อไปให้กับประชาชนในชุมชน

- **สายด่วน เช่น ศูนย์ประชาชนดี 1300** เป็นสื่อที่ให้บริการ ประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลที่ประชาชนติดขัด โดยมีเจ้าหน้าที่รับสายเป็นบริการ 24 ชั่วโมง มีการส่งข้อมูลประสานงานให้ประชาชนได้รับทราบ

- **หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย** เป็นสื่อเชิงนวัตกรรมชุมชนที่ทุกหมู่บ้านมีและใช้ประโยชน์ได้ โดยคนในชุมชนให้การยอมรับ เช่น

“อยากให้ผู้เกี่ยวข้องมีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ เช่น วาระประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ ประชุมกำนันประจำเดือน เสนอเข้าไปอยู่ในวาระ สื่อจะได้ออกไปทุกอำเภอ ทุกหมู่บ้านและเอามาเผยแพร่ต่อทางหอกระจายข่าว เสียงตามสายหรืออย่างศูนย์สามวัยเมื่อก่อนไม่ทราบ พอมีสื่อมาก็มีการสื่อสารให้ตลอด จะกระจายไปทั่วและใช้กลไกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. เพราะว่า อสม.อยู่กับประชาชน ทำให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้ดีกว่า”
(เวทีสนทนากลุ่ม ต.นกออก อ.ปรางค์ชัย จ.นครราชสีมา, 6-7 มกราคม 2554)

- **เวทีการรับฟังความคิดเห็นเรื่องราวของชุมชน** เวทีภาคประชาสังคมเป็นอีกเวทีหนึ่งที่ประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญและเป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ (อบต./เทศบาล) กับประชาชน การรับฟังความคิดเห็น กระบวนการต่างๆ จะทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจในสวัสดิการที่ตรงกับความต้องการและยังจำเป็นต้องใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ต่างๆ ที่จะสามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ทราบถึงสิทธิ รวมถึงสามารถเสนอแนะด้านต่างๆ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การประกาศตามสื่อต่างๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับ หนังสือ คู่มือ ซีดี ฯลฯ และการประชาสัมพันธ์ร่วมในการประชุม การจัดโครงการต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด

บทที่ 5

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐต่อกฎหมายคุ้มครองเด็ก กฎหมายส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กฎหมายผู้สูงอายุ และกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ข้อมูลที่น่าสนใจ มีดังนี้

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

- การร่วมเวทีประชาคมในชุมชน

ประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นการร่วมเวทีประชาคมของ อบต./เทศบาลในการประชุมประจำปีจัดให้มีขึ้นประมาณเดือน ธ.ค.- ก.พ. ของทุกปี เป็นเวทีที่เปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการของคนในชุมชน คนส่วนใหญ่ของชุมชนให้ความสำคัญและเข้ามาร่วม เวทีประชาคมซึ่งทำหน้าที่สำรวจปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนถือเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่คนในชุมชนรับรู้ เข้าใจ เข้าร่วม ดังนั้นเวทีประชาคมจึงเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน และเป็นพื้นฐานที่สร้างความเป็นประชาธิปไตยให้กับทุกคนในชุมชน ประเด็นสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายเป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งที่ประชุมให้ความสนใจเพื่อทำให้คนพิการ ผู้สูงอายุที่ยากลำบากได้รับการดูแล เข้าถึงเบี้ยความพิการ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้ครบทุกคน รวมทั้งสิทธิต่างๆ ที่พึงมี โดยเฉพาะการครอง 2 สิทธิที่พบว่าคนพิการและผู้สูงอายุ ซึ่งรับรู้และเข้าใจในสิทธิและสวัสดิการเบี้ยทั้ง 2 ลักษณะ เมื่อคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ของกฎหมายด้านคนพิการและผู้ที่มีอายุ 60 ปีที่เป็นคนไทยก็เข้าเกณฑ์ของกฎหมายผู้สูงอายุ ย่อมส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีสิทธิและได้รับสวัสดิการเฉพาะประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นการเกิดสิทธิ 2 สิทธิตามกฎหมาย กล่าวคือ การมีโอกาสได้รับทั้งเบี้ยความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจาก 500 บาทเป็น 1,000 บาท ย่อมทำให้สามารถยังชีพได้จากเบี้ยยังชีพของรัฐอย่างมีศักดิ์ศรี ดังตัวอย่างของกรณีศึกษายายหอมและพี่อ่าว โดยเฉพาะยายหอมที่มีอายุมาก หูตึง หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ประเมินและแนะนำให้ครอบครัวไปขึ้นทะเบียนคนพิการประเภทหูตึง หน่วยงานก็จะดำเนินการตามขั้นตอนและพิจารณาเบี้ยเพิ่มให้กับยายหอม ซึ่งพี่อ่าวบอกว่า “ฉันจะเอาเงินที่เพิ่มขึ้นนี้ มาซื้อของให้แม่ได้กิน ได้ใช้”

- ร่วมให้ข้อมูลข่าวสารสิทธิและสวัสดิการภาครัฐตามที่กฎหมายแต่ละฉบับบังคับใช้ เช่น การสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 การให้ข้อมูลสิทธิและสวัสดิการคนพิการตามมาตรา 20 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ที่เอื้อต่อการส่งเสริมคนพิการให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ เช่น การได้รับเครื่องช่วยความพิการและสื่อส่งเสริมพัฒนาการของคนพิการแต่ละประเภท

การส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ บริการล่ามภาษามือ บริการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพไม่เกิน 40,000 บาท ภายในระยะเวลา 5 ปี การให้ข้อมูลข่าวสารในมาตรา 11 ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เช่น สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การจัดการศพตามประเพณี 2,000 บาท การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ การปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่ยากลำบาก การให้ข้อมูลข่าวสารการขึ้นทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์/องค์กรสวัสดิการชุมชนของพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 ซึ่งจะส่งผลให้องค์การสวัสดิการสังคมที่ขึ้นทะเบียนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนโครงการ การดำเนินงานต่าง ๆ กับกลุ่มเป้าหมาย หน่วยงาน/องค์กร/ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจน ทันสมัย เพียงพอต่อการตัดสินใจที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายจะเลือกใช้บริการได้อย่างเหมาะสม การสื่อสารโดยใช้ช่องทางต่าง ๆ ในชุมชนจึงส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิของคนในชุมชน

- **ร่วมแจ้งเหตุเมื่อพบเห็นเด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสที่ถูกทอดทิ้ง** ถูกแสวงหาประโยชน์ ถูกทารุณกรรม ประชาชนในชุมชนมีหน้าที่สำคัญในการเฝ้าระวัง เตือนภัย และร่วมแจ้งเหตุเมื่อพบเห็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ซึ่งผู้แจ้งจะต้องรู้ช่องทางการเข้าถึงบริการของรัฐ เช่น การแจ้งเหตุต่อศูนย์ประชาบดี 1300 เป็นต้น

- **ร่วมคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชนในพื้นที่** คนในชุมชน/ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการเข้าช่วยเหลือ ดูแล ประสานงานให้กับหน่วยงานภาครัฐต่อการดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพของกลุ่มเป้าหมาย เช่น บทบาทของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ต่อการเข้าไปในเคสสถานเพื่อช่วยเหลือเด็กให้ปลอดภัย การแยกเด็กหากไม่มีผู้ทำหน้าที่คุ้มครองเด็กได้ การส่งเสริมให้คนพิการขึ้นทะเบียนคนพิการเพื่อให้เกิดสิทธิสวัสดิการคนพิการ เป็นต้น

- **ร่วมเฝ้าระวังและเตือนภัย** คนในชุมชน/ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมต่อการเฝ้าระวัง และเตือนภัยในชุมชน เนื่องจากผู้ใหญ่บ้าน/กำนันถือเป็นผู้นำชุมชนที่รู้จักคนในชุมชน (**รู้คน**) รู้จักกลุ่มเป้าหมาย/พื้นที่เสี่ยงในชุมชน (**รู้ที่**) รู้จักใจของคนในชุมชนและรู้ว่าต้องใช้ช่องทางใดต่อการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน (**รู้ใจ**) เช่น การเตือนผู้ปกครองให้ดูแลเด็ก การส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายกลุ่มเป้าหมายเพื่อช่วยดูแลซึ่งกันและกัน

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมของกลไกของรัฐในชุมชน

การมีส่วนร่วมของกลไกภาครัฐในชุมชนที่น่าสนใจ คือ กลไกของรัฐต่างมุ่งทำงานเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายองค์กรของตนเองเป็นหลัก ทำงานตามหน้าที่ (function) ที่ได้รับมอบหมาย จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและประชาชนได้อย่างทันทั่วที่ ประกอบกับระบบราชการที่ต้องทำงานอย่างมีขั้นตอน ส่งผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน นับตั้งแต่การแจ้งเรื่องเข้าสู่ชุมชนจะต้องผ่านช่องทางกลไกของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กระทรวงมหาดไทย (ผ่านเข้าที่ประชุมประจำเดือนของผู้ใหญ่บ้าน ที่ประชุมสภา อบต./สภาเทศบาล เวทีประชาคม (ธ.ค.-ก.พ.)) และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาตำบล/เทศบาล (ก.ค.) เป็นต้น

- การลงพื้นที่ของภาครัฐ

“การเข้าถึงสิทธิของคนพิการ ขึ้นอยู่กับผู้ให้และผู้รับ ผู้ให้บริการส่วนหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่ให้ประโยชน์แก่คนพิการมากที่สุด คือ หน่วยงานในชุมชน ซึ่งประชาชนสะดวกในการเดินทาง ต้องถิ่นทำหน้าที่เป็นที่พึ่งของคนพิการช่วยเหลือและ/หรือเป็นหน่วยที่เชื่อมต่อบริการกับทางจังหวัด คนพิการไม่มีความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการ เท่าที่ทราบมีเพียงเรื่องเบี้ยความพิการเพียงเรื่องเดียว เนื่องจากเห็นเป็นรูปธรรม เพราะเป็นตัวเงิน มีน้อยรายที่ทราบเรื่องสิทธิอื่นๆ จึงอยากให้หน่วยงานภาครัฐลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการต่างๆ กับกลุ่มเป้าหมายในระดับพื้นที่” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.ปากร อ.สิงหนคร จ.สงขลา, 20-21 กุมภาพันธ์ 2554)

- การประสานงานเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายในจังหวัด

เนื่องจากสำนักงาน พมจ.เป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทหน้าที่เชื่อมโยงหน่วยงานของรัฐ สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน พื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ยังมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถตอบสนองและขยายบริการได้อย่างครอบคลุม ทัวถึง ดังเช่นข้อมูลที่เกิดขึ้นจากเวทีการสนทนากลุ่ม อ.ปรางค์ชัย ที่ว่า

“สำนักงาน พมจ. มีการให้บริการเชื่อมโยงกับพื้นที่ เช่น หมอที่บอกว่าหมอถูกทิ้งประสานกับตำรวจ ท้ายที่สุดตัวประสานหลักในพื้นที่ มาที่ พมจ. เราสามารถดูแลได้ ปัญหาคือในการดูแลไม่สามารถทำได้ครอบคลุม ทัวถึง เป็นเพราะเราเป็นหน่วยงานระดับจังหวัด การกิจค่อนข้างมาก เป็นงานที่ประสบทุกวัน ยอมรับว่าเป็นปัญหาด้านบริการ เช่น สมัยก่อนการจดทะเบียนคนพิการไม่ได้เข้าระบบ ไม่ต้องคีย์อะไรมา เราอยากใช้เทคโนโลยีมาแก้ไขปัญหาแทนที่จะสอดคล้องกลับกลายเป็นปัญหา เพราะสำนักงานพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) ให้เครื่องเดียว สำนักงาน พมจ. มีหนึ่งเดียว แต่โคราชน่าจะมีมากกว่า ยอมรับว่าทุกวันนี้เรายู่กับปัญหา ยิ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ทุกคนมาขอใช้สิทธิคนพิการกันอย่างล้นหลามมาก” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.นกกอก อ.ปรางค์ชัย จ.นครราชสีมา, 6-7 มกราคม 2554)

- หน่วยงานที่เกิดขึ้นจากภารกิจของกฎหมาย ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

ศูนย์ประชาบดี 1300 เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายด้านสังคม เช่น กฎหมายคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และมีอยู่ในทุกจังหวัด แต่ชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบและไม่เคยรับรู้ว่าเป็นหน่วยงานที่จะให้ประโยชน์อะไรกับคนในชุมชน ผลจากการส่งเสริมการให้ความรู้ด้านสิทธิและสวัสดิการภาครัฐของประชาชนจาก 4 เวที พบว่า ผู้นำชุมชน/กรรมการชุมชน/ประชาชนในชุมชนต่างสะท้อนว่า “เพิ่งทราบว่ากระทรวง พม. มีหน่วยงานในลักษณะนี้” บทบาทของ

หน่วยงานยังคงมีลักษณะเป็นการร่วมประสานงานส่งต่อให้ความช่วยเหลือสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่โทรศัพท์เข้ามาขอความช่วยเหลือ ดังตัวอย่างพื้นที่ที่ จ.นครราชสีมา ที่สะท้อนว่า

“ศูนย์ประชาบดี 1300 ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวง เป็นหน่วยงานของบ้านพักเด็กและครอบครัว กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชน มีหน่วยงานที่ซ้อนคือ ศูนย์ประชาบดี ทำหน้าที่ประสานส่งต่อ ข้อจำกัดที่มาจากความเป็นเมืองใหญ่ต้องอาศัยเครือข่ายในการเข้าถึงพื้นที่ อปท.จะเข้ามาในพื้นที่ก็ต่อเมื่อพบว่ากรณีสำคัญๆ ที่เกิดขึ้น เช่น มีภรรยาถูกสามีทำร้าย เมื่อรับทราบเราประสานสถานีตำรวจในพื้นที่ เพื่อให้ความช่วยเหลือเร่งด่วน หากมีปัญหา 1300 ช่องทางศูนย์ประชาบดีรับเรื่องราวทุกเรื่องทุกปัญหา แม้เป็นเรื่องอื่นๆ หากตอบได้จะยินดีให้บริการ รวมถึงเบี้ยผู้สูงอายุ และเบี้ยความพิการ บางครั้งเบี้ยความพิการที่ได้ล่าช้าก็รับประสานส่งต่อให้ ทั้งนี้ก็เพื่อต้องชี้แจงให้ประชาชนได้เข้าใจและเข้าถึงบริการ” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.นกออก อ.ปรางค์ จ.นครราชสีมา, 6-7 มกราคม 2554)

- **การมีส่วนร่วมในการติดตามกำกับกำกับการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ**

หน่วยงาน/องค์กรของรัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด (ท้องที่) มีพื้นที่ดำเนินงานชัดเจน จึงมีบทบาทร่วมติดตามกำกับการดำเนินงานการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ เช่น กลุ่มเป้าหมายใดที่ยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ การนำผลมาจากการทำเวทีประชาคมมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา/โครงการ ฯ และการผลักดันให้โครงการ ฯ ถูกบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น 3 ปี เป็นต้น ในระดับหน่วยงาน/องค์กรมีส่วนร่วมในการลงพื้นที่ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน แต่ยังขาดร่วมติดตามผล ทำให้การปรับรูปแบบและวิธีการเพื่อเข้าถึงสวัสดิการอย่างสะดวกรวดเร็วยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับเสียงสะท้อนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ว่า

“...เนื่องจากมีคนแกลมาใช้บริการที่ รพ. กว่าจะได้ทานข้าวเกือบเที่ยง ทางเจ้าหน้าที่มาคุยกันว่าทำอะไรให้ผู้สูงอายุได้รับบริการ ซึ่งนำมาสู่การปรับบริการเป็น รพสต. (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล) ลงพื้นที่เชิงรุก ที่ผ่านมามพบว่าความผิดพลาดของหน่วยงานคือ ขาดการติดตามผล” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.นกออก อ.ปรางค์ จ.นครราชสีมา, 6-7 มกราคม 2554)

- **“จังหวัด-ท้องถิ่น-ท้องที่” หน่วยงานภาครัฐที่เป็นความหวังของประชาชน**

การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกเรื่องส่วนใหญ่เป็นความร่วมมือกันของ “สามสหาย” คือ “พมจ.-ท้องถิ่น-ท้องที่” ซึ่งต่างร่วมไม่ร่วมมือกันทำบทบาทได้อย่างน่าชื่นชม เช่น

พมจ. : “คิด ทำอะไรไม่ได้ ถ้ามจากเจ้าหน้าที่ พมจ.”

ท้องถิ่น : “ส่งเสริมให้ประชาชนมาร่วมรับรู้ ร่วมเสนอปัญหาและความต้องการ เพื่อมาจัดทำเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น ท้องถิ่นต้องดูแลรับผิดชอบคนในพื้นที่ของท้องถิ่น”

ท้องที่ : “ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ร่วมรับฟังปัญหา เสี่ยงสะท้อนจากคนในชุมชน ติดขัดอะไรต่อนักถึงผู้ใหญ่บ้านก่อน ช่วยเหลือได้ไม่ได้ไม่ว่ากัน ส่วนใหญ่เค้าร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมช่วยเหลือให้คนในชุมชน” (ดังตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 กลไก และบทบาท/หน้าที่ของกลไกระดับจังหวัด ท้องถิ่นและท้องที่ต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ

ระดับ	กลไก	บทบาท/หน้าที่ของกลไก
จังหวัด	- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.)	- ส่งเสริม สนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายด้านสังคมในภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทุกฉบับ - ร่วมให้ข้อมูล ร่วมให้คำแนะนำปรึกษากับประชาชนและหน่วยงาน - มีคณะกรรมการระดับจังหวัดที่ทำหน้าที่ด้านนโยบายแผน ขับเคลื่อนงานแต่ละกลุ่มเป้าหมายตามกฎหมายแต่ละฉบับ - เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - สนับสนุนโครงการ โดยให้งบประมาณผ่านกองทุนคุ้มครองเด็กจังหวัด กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด (เป็นกองทุนเดียวที่สนับสนุนได้ในจังหวัด แต่อีก 3 กองทุนส่งให้ส่วนกลางพิจารณา) - ให้คำแนะนำ ปรึกษากับหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดตามภารกิจของกระทรวง - เชื่อมโยง ประสานงาน หนุนเสริมให้เกิดการทำงานตามเป้าหมาย ภารกิจเพื่อประชาชนกลุ่มเป้าหมาย - ติดตาม ประเมินผล กำกับงานตามที่กฎหมายบังคับใช้ - ส่งต่อยังเครือข่ายของจังหวัดเพื่อให้การสนับสนุน
ท้องถิ่น	- องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	- พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ม.17 ภายใต้อำนาจ ม.16 ให้ อบจ.มีอำนาจหน้าที่ ○ การจัดให้มีโรงพยาบาลจังหวัดรักษาพยาบาล การป้องกันและควบคุม โรคติดต่อ ○ การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ○ จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็น

ระดับ	กลไก	บทบาท/หน้าที่ของกลไก
		อำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ○ กิจกรรมอื่นใดที่เป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด - พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ม.45 กำหนดบทบาทหน้าที่ อบจ. ดังนี้ ○ ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย ○ จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ○ สนับสนุนสภาพัฒนและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น ○ ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาพัฒนและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ○ แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาพัฒนและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ○ อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 เฉพาะภายในเขตสภาพัฒน ○ จัดทำกิจการใดๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ○ จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
	- ท้องถิ่นจังหวัด	งานประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นและการถ่ายโอนกิจกรรมบริการสาธารณะ - การกำกับดูแลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย และหนังสือสั่งการเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น - การพิจารณาร่างแผนพัฒนาระยะปานกลาง (3 ปี) และแผนพัฒนาประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการตรวจสอบและกลั่นกรองแผนพัฒนาดังกล่าว เพื่อเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด - การสนับสนุนด้านวิชาการข้อมูลและให้คำปรึกษาแนะนำในด้านการวางแผนพัฒนาการประสาน

ระดับ	กลไก	บทบาท/หน้าที่ของกลไก
		แผนพัฒนาและการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - การรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศท้องถิ่น เช่น ข้อมูลบุคคล (สมาชิกสภา/ผู้บริหาร) ข้อมูลด้านรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการติดตามความก้าวหน้าโครงการอินเตอร์เน็ตตำบล - ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลมติคณะรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น - การดำเนินการตามโครงการถ่ายโอนกิจกรรมบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - การส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวทางที่ได้มาตรฐานในการจัดทำหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตาม ม. 52 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 - ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย
	- องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล	- ดูแลประชาชนในชุมชน พื้นที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 - ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร/ข้อมูลสิทธิและสวัสดิการกลุ่มเป้าหมายผ่านฝ่ายพัฒนาชุมชน/เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ - ร่วมจัดเวทีประชาคม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อจัดทำโครงการ เสนอเข้าแผนประจำปี/แผนพัฒนาท้องถิ่น 3 ปี ผ่านสภา อบต./สภาเทศบาลพิจารณาบรรจุเป็นแผนงาน/แผนงบประมาณประจำปีของท้องถิ่น - ประสานงานกับ พมจ./หน่วยงานอื่นให้การสนับสนุนโครงการ (งบประมาณบางส่วน) เพื่อให้โครงการมีความต่อเนื่องในพื้นที่
ท้องถิ่น	- ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน - ที่ทำการกำนัน - ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน - ที่ตั้งสำนักงานของราชการใน	- เป็นผู้ปฏิบัติงาน (ตัวแทนของกระทรวงมหาดไทย) ในชุมชน - ร่วมประชุมประจำเดือน ของฝ่ายปกครอง (ผู้ใหญ่บ้าน) ได้เข้าร่วมประชุม ราชการแจ้งเรื่อง

ระดับ	กลไก	บทบาท/หน้าที่ของกลไก
	ชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน หอกระจายข่าวในชุมชน ฯลฯ	ประชาสัมพันธ์ขอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับประชาชนผ่านผู้ใหญ่บ้านนำไปสื่อสารต่อผ่านทางหอกระจายข่าวในชุมชน - ติดประกาศประชาสัมพันธ์ในที่ชุมชน - แจกข่าวฝากไปกับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อไปกระจายต่อในชุมชน - ร่วมให้ข้อมูลด้วยภาษาชาวบ้าน เปิดโอกาสให้ไต่ถามได้ - แจกข่าวผ่าน อพม.ไปกระจายต่อในหมู่บ้าน

3. การมีส่วนร่วมของกลไกในชุมชน

กลไกในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่สำคัญ ๆ 3 ระดับ ได้แก่ ร่วมรับรู้ ร่วมเสนอโครงการ และร่วมดำเนินการ ดังนี้

3.1 บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร) + บ้าน-โรงเรียน-มัสยิด (บรม)

กลไกที่ขับเคลื่อนการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของภาครัฐที่รู้จักดีของคนในชุมชนหนีไม่พ้นแนวคิด “บวร” และ “บรม” โดยเฉพาะวัด/มัสยิดยังคงดำรงบทบาทของการให้บริการส่งเสริม สนับสนุน เช่น การให้พื้นที่ทำกิจกรรม เป็นศูนย์กลางของการรวมคนทุกเพศ ทุกวัยในการทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชน เห็นได้จากการที่เจ้าอาวาสวัดห้วยเกียง เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่พยายามส่งเสริมให้พื้นที่ของวัดเป็นพื้นที่ให้บริการต่างๆ กับคนในชุมชน วัดจึงเป็นที่รวมของคนในชุมชนตั้งแต่ ผู้ป่วย/คนพิการและญาติ/ผู้ดูแลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย ผู้สูงอายุมารวมตัวร่วมทำกิจกรรมทางศาสนา สวดมนต์ในวันพระ ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการมาจัดที่วัด คำบอกเล่าที่ว่า

“แม้ว่าจะมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเยาวชน ‘ละอ่อนใกล้วัด’ มีหมอเครือวัลย์เป็นที่ปรึกษาในการทำกิจกรรม แต่ยังไม่ได้จัดตั้งเป็นสภาเยาวชนอย่างเป็นทางการ คนที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นคนที่ไม่ค่อยมีปัญหา ส่วนคนที่มีปัญหาไม่ได้เข้าร่วม วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมและการรวมกลุ่มกิจกรรมที่จัดขึ้น เช่น การที่ให้เด็กไปจัดรายการวิทยุก็เพื่อให้เด็ก ๆ มีประสบการณ์ วันสำคัญ ๆ มีการจัดกีฬาเยาวชน เป็นต้น” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.นกออก อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา, 6-7 มกราคม 2554)

3.2 การเปิดโอกาสให้คนพิการของชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

มุมมองของชุมชนที่มีต่อคนพิการ โดยทั่วไปพบว่าเป็นการมองคนพิการเหมือนคนปกติ มองเหมือนลูกเหมือนหลาน แต่คนพิการเองต่างหากที่ตีตราตนเอง ไม่อยากออกจากบ้าน จึงทำให้ผู้พิการไม่ค่อยมีส่วนร่วมทางสังคม ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนพิการอายุ ขาดการส่งเสริมและสนับสนุน แม้ว่าชุมชนจะให้การยอมรับ จึงจะต้องเข้าไปเสริมพลังให้คนพิการมากขึ้น (เวทีสนทนากลุ่ม ต.นกออก อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา, 6-7 มกราคม 2554)

โดยสรุป กลไกของชุมชนที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐของประชาชนจึงเกี่ยวข้องกับ “บวร” และ “บรม” ซึ่งตามข้อเท็จจริงก็พบว่าหน่วยงานก็ยังคงใช้กลไกของโรงเรียน/วัด/มัสยิด เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ น้อย ส่วนใหญ่มักจะเป็นการให้วัด/โรงเรียนร่วมดำเนินโครงการ ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ จึงทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานในชุมชน (ดังตารางที่ 5.2)

ตารางที่ 5.2 กลไกและบทบาท/หน้าที่ของกลไกระดับบ้าน วัด/มัสยิดและโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ

ระดับ	กลไก	บทบาท/หน้าที่ของกลไก
บ้าน	- ที่อยู่อาศัยที่แสดงหลักฐานสิทธิ และการเข้าถึงสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมาย	- ดูแลสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่เด็ก เยาวชน คนพิการ ผู้สูงอายุ - สนับสนุน ช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว - ร่วมกิจกรรม/โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย - กรณาคคนพิการ/ผู้สูงอายุไปใช้บริการตามสิทธิ
วัด/มัสยิด	- ศูนย์รวมการทำกิจกรรมทางศาสนาของคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้หญิง	- เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมรวมกลุ่ม เช่น การนำเด็กไปจัดรายการวิทยุในชุมชน การจัดกีฬาเยาวชน การทำกิจกรรมผู้สูงอายุ - ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน
โรงเรียน	- การจัดการศึกษาในระบบ นอก ระบบกับคนในชุมชน	- ร่วมประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายของโรงเรียน ส่วนใหญ่ ยังมีการเชื่อมโยงน้อย เน้นเฉพาะกลุ่มเด็ก และเยาวชนในระบบ - โรงเรียนจัดให้มีการศึกษาหลายลักษณะ เช่น การเปิดโอกาสให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ โรงเรียนขยายโอกาสสำหรับเยาวชนที่ไม่สามารถเรียนในและนอกระบบได้ - โรงเรียนมีระบบการดูแลนักเรียน จัดครูเยี่ยมบ้าน นักเรียนทุกคนเทอมละ 1 ครั้ง ปีการศึกษาละ 2 ครั้ง เพื่อติดตามดูแลพฤติกรรมของนักเรียนร่วมกับผู้ปกครอง - โรงเรียนเฉพาะสำหรับคนพิการ เช่น โรงเรียนคนตาบอด โรงเรียนหูหนวก เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนคนพิการได้มีการพัฒนาตนเอง

- การมีส่วนร่วมส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐของประชาชนในชุมชน
กับผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ/ผู้นำธรรมชาติ

โดยทั่วไป พบว่า ในชุมชนมีผู้นำ 2 แบบ คือ ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในทางปฏิบัติ ผู้ใหญ่บ้านหลายพื้นที่ปัจจุบันได้เข้าสู่กระบวนการเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จึงทำให้เป็นที่รู้จัก/ยอมรับ/ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดี เช่น นายก อบต.โพธิทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการจึงถูกคาดหวังจากคนในชุมชน ส่วนผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุที่ชุมชนนับถือ ตัวแทน กลุ่มเด็กและเยาวชน ครู ฯลฯ มักมีบทบาทร่วมให้ความคิดกับผู้ที่มาขอคำปรึกษา แต่ไม่รับ ตำแหน่งใดๆ ของทางราชการ เนื่องจากผู้นำที่ไม่เป็นทางการมักเป็นผู้ที่คิดนอกกรอบของ หน่วยงานราชการ ผู้นำลักษณะนี้จึงกำหนดบทบาทของตนเองเป็นผู้สังเกตการณ์ และเข้าร่วม แสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะเสมอๆ (ดังตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3 กลไกและบทบาท/หน้าที่ของกลไกระดับชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่
เป็นทางการกับการมีส่วนร่วมต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ

ระดับ	กลไก	บทบาท/หน้าที่ของกลไก
ชุมชน	- ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	- ส่งข่าว/แจ้งข่าวทางราชการที่ได้จากการประชุมประจำเดือนเพื่อแจ้งต่อลูกบ้าน โดยเฉพาะสิทธิและสวัสดิการของรัฐที่มีการปรับเปลี่ยน - ฝากคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชนให้แจ้งต่อลูกบ้านที่อยู่ห่างไกล หอกระจายข่าวได้รับทราบ - เคาะประตูถึงบ้าน นำข่าว/ข้อมูลไปแจ้งยังกลุ่มเป้าหมาย เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุด้วยตนเอง พร้อมเยี่ยมเยียนลูกบ้าน
	- ผู้นำไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุที่ชุมชนนับถือ ตัวแทน กลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งผู้นำไม่เป็นทางการส่วนใหญ่ไม่รับ ตำแหน่งทางราชการ	- ร่วมเป็นคณะกรรมการชุดต่างๆ ในชุมชน เช่น เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำกับกลุ่มเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ ฯลฯ - ร่วมคิด ร่วมวางแผนให้กับคนในชุมชน - ร่วมทำในประเด็นที่สนใจ - ร่วมติดตาม ประเมินการทำโครงการต่างๆ ของภาครัฐ ภาคชุมชน ภาคประชาชน และเสนอผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้าน

4. การใช้กลไกให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย

ผลจากการประชุมเวทีสนทนากลุ่ม 4 ภาค พบว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐมีการรับรู้ กลไกที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย 4 ฉบับ ได้แก่ (1) พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (2) พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 (3) พ.ร.บ.ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2550 และ (4) พ.ร.บ.ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 (แก้ไขฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 แต่ชุมชน/ตัวแทนชุมชนยังไม่ทราบกลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะการให้ตัวแทนขององค์กร สวัสดิการชุมชน 3 คนมาร่วมเป็นคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ก.ส.จ.) การให้

อปท.ในจังหวัด ทำให้คนในชุมชนไม่รู้ ไม่ทราบและไม่ได้ใช้กลไกการมีส่วนร่วมเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มของตน (ดังตารางที่ 5.4)

- **พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546**

สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดได้มีการจัดตั้งและส่งเสริมให้มีตัวแทนเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมเป็น “คณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด” แต่กลไกดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมในระดับตำบล ในปี พ.ศ. 2554 จึงได้มีนโยบายขยาย “คณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล” เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนได้มีโอกาสเสนอโครงการ/กิจกรรม แต่เนื่องจากเป็นช่วงของการเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย ผู้นำเยาวชนส่วนหนึ่งจึงไม่สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องและไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ส่งผลให้การดำเนินงานดังกล่าวยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

- **พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพคนพิการ พ.ศ. 2550**

พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้มีตัวแทนคนพิการแต่ละประเภทเข้ามาเป็น “คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัด” ซึ่งมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผน โครงการ กิจกรรมสำหรับคนพิการในจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นกลุ่มที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่คนพิการบางส่วนยังคงถูกเก็บไว้ที่บ้าน ทำให้ขาดการรับรู้สิทธิและสวัสดิการคนพิการที่ตนพึงมีพึงได้

- **พ.ร.บ.ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546**

ผู้สูงอายุมีกลไกการทำงานที่เข้มแข็ง คือ “ชมรมผู้สูงอายุ” และ “สภาผู้สูงอายุ” “คณะกรรมการผู้สูงอายุ” ที่อยู่ใน ก.ส.จ. กลไกดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จึงจะได้สิทธิเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชมรม และได้รับการอบรมความรู้ รับรู้เรื่องข่าวสาร ข้อมูลสิทธิและสวัสดิการจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุจึงเข้าถึงข้อมูล/สิทธิและสวัสดิการของรัฐได้

มีข้อสังเกตว่า การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในชมรม มักมีรูปแบบ/ลักษณะกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน ส่วนใหญ่สมาชิกชมรมมักเป็นข้าราชการเกษียณอายุราชการแต่ยังไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาวะยากลำบากซึ่งไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมของชมรม

ตารางที่ 5.4 กลไกและบทบาทหน้าที่ของกลไกระดับเด็กและเยาวชน คนพิการและผู้สูงอายุกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ

ระดับ	กลไก	บทบาท/หน้าที่ของกลไก
เด็กและเยาวชน	- สภาเด็กและเยาวชน	- เป็นช่องทางให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนต่อผู้ใหญ่ ในปี 2554 มีการขยายสภาเด็กและเยาวชนระดับจังหวัดไปสู่ระดับตำบล เรียกว่า “คณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล” แต่ตัวแทนส่วนใหญ่ยังเป็นของเด็กในระบบโรงเรียน ส่วน

ระดับ	กลไก	บทบาท/หน้าที่ของกลไก
		เด็กนอกระบบและเด็กในโรงเรียนขยายโอกาสยังมีส่วนร่วมน้อย
คนพิการ	- ตัวแทนคนพิการแต่ละประเภทเข้ามาเป็น “คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัด”	- เป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กำหนด - ตัวแทนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผน โครงการ กิจกรรมสำหรับคนพิการในจังหวัด ส่วนใหญ่ยังเป็นกลุ่มที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่คนพิการบางส่วนยังคงถูกเก็บไว้ในบ้าน ทำให้ขาดการรับรู้สิทธิและสวัสดิการของคนพิการ
ผู้สูงอายุ	- ชมรมผู้สูงอายุ - สาขาสภาผู้แทนผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ประจำจังหวัด...	- ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ จึงจะได้สิทธิเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชมรม และได้รับการอบรมความรู้ รับรู้เรื่องข่าวสาร ข้อมูลสิทธิและสวัสดิการจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ครอบครัว	- ครอบครัว	- ร่วมดูแลสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่เด็ก เยาวชน คนพิการ ผู้สูงอายุ

5. การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่อปัญหาเด็กและเยาวชนยังไม่ชัดเจน

ข้อค้นพบของการศึกษายังเป็นประเด็นที่น่าห่วงใย คือ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ปัญหาของทุกพื้นที่ใกล้เคียงกัน เช่น เด็กติดยาเสพติด เด็กติดเกมส์ เด็กมีการตั้งครรภ์ในวัยเรียน (ท้องไม่พร้อม) เด็กหนีเรียน เด็กไม่เรียนหนังสือ เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ครอบครัวไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่ของการอบรมขัดเกลาทางสังคม ให้เด็กประกอบกับยังมีบางชุมชนและหน่วยงานของรัฐยังเชื่อว่า **เด็กและเยาวชนเป็นเรื่องของครอบครัวและของโรงเรียนมากกว่าเป็นเรื่องของสังคม** แม้ว่าในสังคมชนบทวิถีแบบชุมชนจะยังคงมีส่วนช่วยเหลือขัดเกลาได้บ้าง แต่การที่ครอบครัวส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการทำมาหากิน จึงทำให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนเป็นไปได้ไม่เต็มที่ ดังข้อมูลที่ปรากฏในเวทีสนทนากลุ่ม จ.ลพบุรี ที่ว่า

“ประมาณ 3-4 ปี มีเด็กได้รับทารุณกรรมในครอบครัว โดยครอบครัวแม่มีลูกติดไปแต่งงานใหม่ จากนั้นพ่อเลี้ยงก็ได้ลูกเลี้ยงเป็นภรรยาและมีลูก (กับลูกเลี้ยง) อีก 3 คน พ่อเลี้ยงชอบดุด่าลูก (ลูกที่เกิดกับลูกเลี้ยง) ทำให้ลูกมีอาการซึมเศร้า ไม่อยู่ใกล้พ่อ ป้าที่อยู่ละแวกบ้านได้ยินเสียงร้องของลูกแต่ไม่สามารถเข้าไปช่วยได้ ป้าไปเล่าให้เจ้าหน้าที่ภาคีราชการฟัง ปรากฏว่า สิ่งที่ได้รับคือ ทางเจ้าหน้าที่/โรงเรียนบอกว่ายังไม่หลักฐานที่ชัดเจน ไม่สามารถดำเนินการกับพ่อได้ ไม่สามารถแยกเด็กจากครอบครัวได้....จากสิ่งที่เล่า กลไกของชุมชน/ภาครัฐที่ไม่เข้าไปช่วย ส่วนหนึ่งมองว่าเป็นเรื่องในครอบครัว เรามีอำนาจเข้าไปแยกเด็กหรือไม่ หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่มองว่าต้องมีหลักฐานชัดเจนค่อยดำเนินการ ช่วงนั้นกฎหมายคุ้มครองเด็กไม่ค่อยได้รับความสนใจและไม่ค่อยเผยแพร่ ยังไม่รู้ต้องไปแจ้งใคร” (เวทีสนทนากลุ่ม ต.โพหนอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี, 27-28 กุมภาพันธ์ 2554)

6. การมีส่วนร่วมของกลไกในฐานะที่เป็นตัวแทนของคนพิการ/ผู้สูงอายุ

คนพิการ/ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีกลไกซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนที่ชัดเจนต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมาย แต่ยังคงขาดการขยายผลไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม/กองทุนสวัสดิการชุมชน

บทสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐยังไม่สามารถทำได้ครบตามแนวคิดและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง การส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและกลไกในแต่ละระดับได้มีความรู้ในสิทธิและสวัสดิการของภาครัฐอย่างถูกต้องครบถ้วน จะทำให้กลไกดังกล่าวสามารถทำหน้าที่สื่อสารไปยังประชาชนในชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้ตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายได้ใช้กลไกที่มีอยู่ไม่ว่ากลไกตามกลุ่มเป้าหมาย เช่น ชมรมผู้สูงอายุ สภาสาขาผู้สูงอายุ หรือ สภาเด็กและเยาวชน เป็นต้น การเข้าร่วมเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายจึงมีความสำคัญต่อการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสม

การนำเสนอในบทนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน คือ ส่วนสรุปผลการศึกษาและส่วนข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสม รายละเอียดมีดังนี้

ส่วนที่ 1 สรุปผลการศึกษา

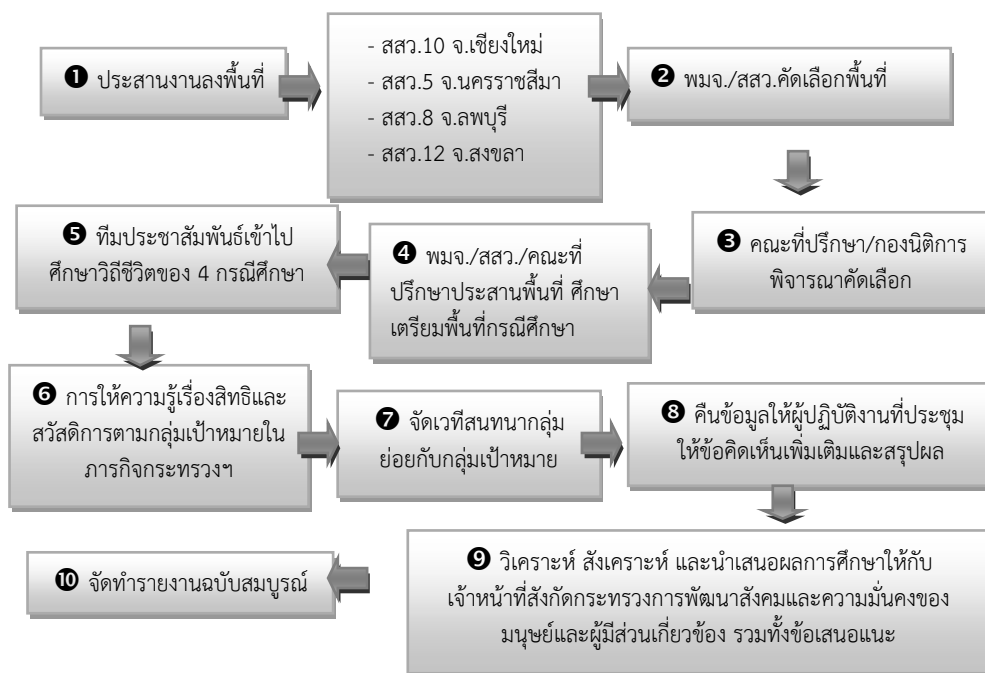
โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดขึ้นจากข้อเสนอแนะที่ได้จากโครงการติดตามการปฏิบัติงานเพื่อการคุ้มครองและพัฒนากลุ่มเป้าหมายตามกฎหมายในการกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2552 ที่เสนอให้มีการดำเนินงานในเรื่องสำคัญๆ ประกอบด้วย การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนระดับชาติ (ตามกฎหมายทั้ง 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550) และระดับท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจกับประชาชน/กลุ่มเป้าหมายและการปรับรูปแบบ วิธีการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การจัดเวทีสัญจรในระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด หรือร่วมกับเครือข่ายเปิดช่องทางให้ถาม-ตอบปัญหา โดยการสร้างแม่ข่ายให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย การจัดให้มีการให้ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ และการเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายทุกประเภท

เนื่องจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีกฎหมายที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิให้แก่ประชาชนและใช้เป็นกลไกในการป้องกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม รวมทั้งบังคับใช้กับคนทั่วไปและกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น จึงเป็นภารกิจสำคัญของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการสื่อสารให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ โดยโครงการส่งเสริมสิทธิฯ ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักๆ ไว้ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) การศึกษาสภาพทั่วไปในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายของกระทรวงฯ เช่น สิทธิเด็ก สิทธิผู้สูงอายุ 2) การมุ่งศึกษาช่องทาง กลไกในการขยายโอกาส/การสื่อสารให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ 3) การส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ 4) การจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สำหรับแนวคิดหลัก ๆ ที่ใช้เป็นกรอบการศึกษา มี 3 แนวคิด คือ แนวคิดการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย แนวคิดการสื่อสารในงานสังคมสงเคราะห์ และแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในด้านขอบเขตการศึกษา กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาที่เน้นการศึกษาสภาพทั่วไปในระดับพื้นที่ที่เกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการในการกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะสิทธิเด็ก สิทธิผู้สูงอายุ สิทธิคนพิการ และสวัสดิการสังคม รวมทั้งสิทธิและสวัสดิการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ช่องทาง กลไกในการขยายโอกาส/การสื่อสารให้กับประชาชนเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ รวมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิทธิที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ที่ศึกษาประกอบด้วย 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ที่ ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ ต.นกอออก อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา ภาคกลาง ที่ ต.โพนทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี และภาคใต้ ที่ ต.ปากรอก อ.สิงหนคร จ.สงขลา ประชากรที่ศึกษาประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 220 คน ตามกฎหมายคุ้มครองเด็ก กฎหมายส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กฎหมายผู้สูงอายุและกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ได้แก่ 1. กลุ่มผู้แทนด้านเด็ก กลุ่มผู้แทนด้านคนพิการ กลุ่มผู้แทนด้านผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้แทนด้านสวัสดิการสังคม รวม 142 คน 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เป็นผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชนและผู้แทนจากเครือข่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวม 78 คน และ 3. กลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมกลไกในการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของประชาชน ประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 140 คน

ระเบียบวิธีการศึกษา ศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวกับกฎหมายในการกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แนวคิดทฤษฎีและฐานข้อมูลของพื้นที่ ตลอดจนศึกษาภาคสนามด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกรณีศึกษาในพื้นที่ๆ กำหนด จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการ รวมทั้งการสนทนากลุ่มสำหรับ 4 กลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการจัดเวทีคืนข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและแกนนำ รวมทั้งการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอผลการศึกษาให้กับเจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงฯ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การสรุปผลและจัดทำข้อเสนอแนะโดยมีกระบวนการและขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 6.1 กระบวนการ/ขั้นตอนการศึกษา

ผลการศึกษาที่ได้สรุปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพทั่วไปในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการเด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุ และการจัดสวัสดิการสังคมตามกฎหมายในภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สภาพทั่วไปในระดับพื้นที่เกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายในภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า สภาพทั่วไปของพื้นที่เป้าหมายใน 4 ภาคที่ศึกษา มีจุดเด่นของแต่ละพื้นที่แตกต่างกันทั้งในด้าน **ทุนคน ทุนวัฒนธรรม และทุนทางสถาบันทางสังคม**ในชุมชน ซึ่งมีผลต่อระบบการดูแลช่วยเหลือผู้ยากลำบากในชุมชน โดยชุมชน มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า เพศหญิงเป็นเพศที่มีบทบาทต่อการดูแลคนในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายใดก็ตาม ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขในหมู่บ้าน (อสม.) รวมทั้งพระภิกษุและโต๊ะอิหม่ามต่างก็มีความสำคัญต่อการเป็นกลไกที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการต่างๆ อย่างไรก็ตามกรณีที่เป็น อสม.หาก อสม.คนใดที่เป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) อยู่ในคน ๆ เดียวกันด้วยแล้ว การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและการทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการรับรู้และเข้าถึงสิทธิก็เป็นเรื่องที่ไม่

ยากนัก เนื่องจากเป็นผู้ที่ประชาชน/กลุ่มเป้าหมายให้ความไว้วางใจและมีความรู้สึกสนิทสนมราวกับเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนรอบครัว

ด้านการรับรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ พบว่า กลไกภาครัฐโดยเฉพาะหน่วยงานส่วนกลางรับรู้สิทธิและสวัสดิการมากกว่าภาคท้องถิ่นและภาคประชาชน โดยสิทธิและสวัสดิการที่รับรู้ในส่วนใหญ่มักเกี่ยวกับสิทธิที่เห็นเป็นรูปธรรมในรูปตัวเงิน ซึ่งก็คือ เบี้ยต่างๆ เช่น เบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยความพิการ ที่น่าสังเกต คือการรับรู้สิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุ คนพิการ และเด็กมีมากกว่าสวัสดิการสังคม ส่วนกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ครองสิทธิโดยตรงนั้น พบว่า เลือกที่จะรับรู้สิทธิและสวัสดิการภาครัฐ เลือกใช้สิทธิและสวัสดิการภาครัฐที่ตรงกับความต้องการ โดยสิทธิและสวัสดิการที่รู้จักกันในวงกว้าง คือ เบี้ยความพิการ เบี้ยผู้สูงอายุ และสิทธิการรักษาพยาบาล ทั้งที่เจตนาารมณ์ของกฎหมายทั้ง 4 ฉบับมีการกำหนดสิทธิและสวัสดิการให้กับกลุ่มเป้าหมายอย่างกว้างขวางและมีบริการสังคมใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้กำหนดการคุ้มครองเด็กแต่ละประเภทโดยการจัดหาที่อยู่อาศัยควบคู่กับบริการการพัฒนาเด็กให้เหมาะสมตามวัย พ.ร.บ.ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เน้นการส่งเสริม สนับสนุนและคุ้มครองผู้สูงอายุ เช่น ส่งเสริมให้ลูกหลานดูแลพ่อแม่ มีการใช้มาตรการจูงใจทางภาษีในรูป “ภาษีกักตุน” การให้ลูกที่ดูแลผู้สูงอายุสามารถหักลดหย่อนภาษีเงินได้คนละ 30,000 บาท บริการการให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพประเภทรายกลุ่ม เป็นต้น ขณะเดียวกันกฎหมายได้ให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ของครอบครัวต่อการดูแลกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่การคุ้มครองเด็ก การคุ้มครองผู้สูงอายุ การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม แต่ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายยังมีความเข้าใจต่อสิทธิและสวัสดิการภาครัฐในสาระสำคัญของกฎหมายไม่ครบถ้วนและไม่ชัดเจน มีส่วนร่วมกับกลไกการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการเพียงบางเรื่อง ที่สำคัญยังคงเป็นฝ่ายที่ “รอรับประโยชน์” จากการ “ให้” ของรัฐ

2. ช่องทาง กลไกในการขยายโอกาส/การสื่อสารให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ

ช่องทาง กลไกในการขยายโอกาส/การสื่อสารการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ พบว่า มี 2 ช่องทางที่สำคัญ คือ บุคคล ซึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลไกของรัฐที่นำเรื่องราวต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐมาบอกต่อกับคนในชุมชน อาสาสมัครซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งที่ปรึกษาและผู้สื่อสาร สำหรับผู้นำท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกเทศมนตรีต่างก็มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงานสวัสดิการสังคมและการให้ความช่วยเหลือประสานงานกับ พมจ. นอกจากนี้ ผู้ดูแลเด็ก/คนพิการ/ผู้สูงอายุเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด ช่องทางที่สำคัญอีกช่องทางหนึ่ง คือ องค์กร/หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรท้องถิ่นระดับหมู่บ้านที่มีที่ทำการกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นที่พึ่งของประชาชนและเป็นศูนย์กลางการกระจายข่าวสารต่างๆ ของภาครัฐ นอกจากนี้ยังมีการ

บริหารส่วนตำบล (อบต.) /สมาชิกรองการบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) เทศบาล หน่วยบริการต่างๆ ในชุมชน ทั้งสถานีอนามัย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หน่วยงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) สามารถทำหน้าที่ในการสื่อสารได้ แต่สำหรับหน่วยงานเชิงพื้นที่ของกระทรวง พม. เช่น สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ (สสว.) ศูนย์พัฒนาสังคมจังหวัด (ศพส.) และศูนย์ประชาธิปไตย (1300) ที่ประชาชนยังไม่ค่อยคุ้นชิน เพราะอาจเนื่องจากเป็นหน่วยงานใหม่ สำหรับหอกระจายข่าวในชุมชนเป็นสื่อที่ประชาชนในชุมชนคุ้นเคยและผู้นำท้องถิ่นนิยมใช้มากที่สุด ส่วนวิทยุชุมชนแม้จะเป็นที่นิยมแต่สาระเรื่องราวเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายยังมีไม่มากนัก ที่สำคัญก็คือ สื่อที่คนที่ได้แค่ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ นั้น โดยทั่วไปเข้าถึงประชาชนได้ง่ายแต่เนื้อหาภาษาที่ใช้ยังไม่ทำให้ผู้รับเข้าใจดีพอ วิธีการสื่อสารเพื่อการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของประชาชนทราบว่ามี 2 แบบ คือ แบบราชการที่ใช้ในรูปแบบที่เป็นหนังสือราชการโดยภาษาราชการและเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งเป็นไปตามขั้นตอนการทำงานของทางราชการ แต่หน่วยงานที่เป็นผู้รับเรื่องต้องการการสื่อสารแบบสองทางในรูปแบบการประชุม พูดคุยชี้แจง ซึ่งพบว่า การสื่อสารแบบสองทางที่ใช้นั้นมีเฉพาะบางพื้นที่ที่ทำงานใกล้ชิดกับ พมจ.เท่านั้น มีข้อสังเกตว่าภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมักเป็นภาษากฎหมายซึ่งเข้าใจยาก ทำให้ยังเข้าไม่ถึงสาระสำคัญหลัก ๆ ของกฎหมาย

ด้านกลไกการขยายโอกาสเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า กลไกภาคท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) และภาคประชาชน (อส.ม.อพม./อพส./อพมก.) ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนและเข้าใจกลุ่มเป้าหมายมากกว่ากลไกอื่นๆ กลับมีการรับรู้สิทธิและสวัสดิการน้อยกว่า กลไกภาครัฐของหน่วยงานส่วนกลางจึงทำหน้าที่การขยายโอกาสได้ไม่เต็มที่ นอกจากนี้หน่วยงานในพื้นที่ที่สังกัดกระทรวงฯ โดยเฉพาะสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12 เขต (สสว.) ศูนย์พัฒนาสังคมจังหวัด (ศพส.) และศูนย์ประชาธิปไตย (1300) รวมทั้งอาสาสมัครในชุมชนยังขาดโอกาสในการเข้ารับการอบรมและโครงการอาสาสมัครยังขาดความต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะจากเวทีการสนทนากลุ่มต่อการขยายโอกาสการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการประชาชนจะเกิดขึ้นได้หากหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะหน่วยงานในระดับจังหวัดมีการทำงานเชิงรุก มีการเชื่อมโยงข้อมูลและฐานข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสามารถนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเลือกใช้-ผลิตสื่อที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและประชาชนในแต่ละพื้นที่ โดยสื่อที่สามารถเป็นช่องทางการขยายโอกาสและเสริมสร้างสิทธิและสวัสดิการได้ดี คือ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ โปสเตอร์ สายด่วน หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย และเวทีรับฟังความคิดเห็นเรื่องราวของชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการ พบในเวทีประชาคมในชุมชนในทุกพื้นที่ เนื่องจากเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นและความต้องการของคนในชุมชน โดยอาจถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของท้องถิ่นที่คนในชุมชนรับรู้ ประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมายที่ถูกหยิบยกมาพูดคุยกันจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่

1) **ร่วมให้ข้อมูลข่าวสารสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ**ตามที่กฎหมายแต่ละฉบับบังคับใช้ เช่น การสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 การให้ข้อมูลสิทธิและสวัสดิการคนพิการตามมาตรา 20 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ที่เอื้อต่อการส่งเสริมคนพิการให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ เช่น การได้รับเครื่องช่วยความพิการและสื่อส่งเสริมพัฒนาการของคนพิการแต่ละประเภท การส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ บริการล่ามภาษามือ บริการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพไม่เกิน 40,000 บาท ภายในระยะเวลา 5 ปี การให้ข้อมูลข่าวสารในมาตรา 11 ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เช่น สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การจัดการศพตามประเพณี 2,000 บาท การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ การปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่ยากลำบาก การให้ข้อมูลข่าวสารการขึ้นทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชนของพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรสวัสดิการสังคมที่ขึ้นทะเบียนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนโครงการ การดำเนินงานต่าง ๆ กับกลุ่มเป้าหมาย หน่วยงาน/องค์กร/ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจน ทันสมัย เพียงพอต่อการตัดสินใจที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายจะเลือกใช้บริการได้อย่างเหมาะสม การสื่อสารโดยใช้ช่องทางต่าง ๆ ในชุมชนจึงส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิของคนในชุมชน

2) **ร่วมแจ้งเหตุเมื่อพบเห็นเด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสที่ถูกทอดทิ้ง**ถูกแสวงหาประโยชน์ ถูกทารุณกรรม ประชาชนในชุมชนมีหน้าที่สำคัญในการเฝ้าระวัง เตือนภัย และร่วมแจ้งเหตุเมื่อพบเห็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ซึ่งผู้แจ้งจะต้องรู้ช่องทางการเข้าถึงบริการของรัฐ เช่น การแจ้งเหตุต่อศูนย์ฯ ประชาบดี 1300 เป็นต้น

3) **ร่วมคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชนในพื้นที่** คนในชุมชน/ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการเข้าช่วยเหลือ ดูแล ประสานงานให้กับหน่วยงานภาครัฐต่อการดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพของกลุ่มเป้าหมาย เช่น บทบาทของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ต่อการเข้าไปในเคสสถานเพื่อช่วยเหลือเด็กให้ปลอดภัย การแยกเด็กหากไม่มีผู้ทำหน้าที่คุ้มครองเด็กได้ การส่งเสริมให้คนพิการขึ้นทะเบียนคนพิการเพื่อให้เกิดสิทธิสวัสดิการคนพิการ เป็นต้น

4) **ร่วมเฝ้าระวังและเตือนภัย** คนในชุมชน/ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมต่อการเฝ้าระวังและเตือนภัยในชุมชน เนื่องจากผู้ใหญ่บ้าน/กำนันถือเป็นผู้นำชุมชนที่รู้จักคนในชุมชน (**รู้คน**) รู้จักกลุ่มเป้าหมาย/พื้นที่เสี่ยงในชุมชน (**รู้ที่**) รู้จักใจของคนในชุมชนและรู้ว่าต้องใช้ช่องทางใดต่อการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน (**รู้ใจ**) เช่น การเตือนผู้ปกครองให้ดูแลเด็ก การส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายกลุ่มเป้าหมายเพื่อช่วยดูแลซึ่งกันและกัน

5) **ร่วมติดตามกำกับ**การส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ หน่วยงาน/องค์กรของรัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด (ท้องถิ่น) มีพื้นที่

ดำเนินงานชัดเจน จึงมีบทบาทร่วมติดตามกำกับกับการดำเนินการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ เช่น กลุ่มเป้าหมายใดที่ยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการภาครัฐ การนำผลมาจากการทำเวทีประชาคมมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา/โครงการ และการผลักดันให้โครงการถูกบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น 3 ปี เป็นต้น ในระดับหน่วยงาน/องค์กรมีส่วนร่วมในการลงพื้นที่ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน แต่ยังคงร่วมติดตามผล ทำให้การปรับรูปแบบและวิธีการเพื่อเข้าถึงสวัสดิการอย่างสะดวกรวดเร็วยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับเสียงสะท้อนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. การส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้สิทธิและสวัสดิการ

การส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้สิทธิและสวัสดิการ ประกอบด้วย 1) การบรรยายให้ความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายในการกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้รับรู้ รับทราบสิทธิและสวัสดิการดังกล่าว 2) การสนทนาตามกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็ก กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสวัสดิการสังคม และกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน และ 3) การให้ความรู้ผ่านกรณีศึกษา เพื่อให้กรณีศึกษาได้รับรู้ รับทราบสิทธิและสวัสดิการ

ผลการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้สิทธิและสวัสดิการ พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการบางส่วนมีการรับรู้ในสิทธิและสวัสดิการที่ตนเองสามารถเข้าถึงสิทธิที่เป็นเรื่องเงินซึ่งตนเองได้รับเป็นประจำทุกเดือน แต่เรื่องอื่น ๆ เช่น การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทุนประกอบอาชีพ ทุนอุปกรณ์ ทุนการศึกษา หรือการสงเคราะห์อื่น ๆ ยังไม่เคยรับรู้ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นบางแห่งและอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ก็ยังขาดความเข้าใจในขั้นตอนการทำให้กลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่มได้รับสิทธิอย่างครอบคลุม

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

ในการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กับการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐของประชาชน ซึ่งมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1. **ควรมุ่งให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายมีโอกาสรับรู้สิทธิและสวัสดิการภาครัฐตามกฎหมายในการกิจของกระทรวง ฯ จากสื่อต่างๆ ในหลายช่องทาง สามารถเข้าถึงอย่างเป็นรูปธรรม จัดระบบและขั้นตอนอย่างง่าย สะดวก สอดคล้องกับคุณลักษณะของ**

กลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท ควรส่งเสริมการให้ความรู้อย่างต่อเนื่องตามนโยบายผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม

2. ควรปรับทัศนคติของคนในชุมชน/สังคมต่อ “สวัสดิการ” ภาครัฐ เนื่องจากประชาชนยังเข้าใจว่า “สวัสดิการเป็นเรื่องการสงเคราะห์” ให้มีมุมมองเป็นเรื่องของ “สิทธิ” ที่ประชาชนมี ประชาชนเป็นเจ้าของควรที่จะเป็น “ผู้ครองสิทธิ” โดยชอบธรรมบนพื้นฐานที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งมีหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อรัฐด้วยเช่นกัน

3. ควรส่งเสริมหน่วยงานของรัฐ เครือข่ายประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรภาคประชาชน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนเชิงบูรณาการเพื่อการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของประชาชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการใช้ช่องทางของกองทุนคุ้มครองเด็ก กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กองทุนผู้สูงอายุ และกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งภาคท้องถิ่นและภาคชุมชนยังมีความรู้ความเข้าใจต่อการเข้าถึงกองทุนแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน

4. ควรพัฒนากลไกอาสาสมัครของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยการรวม อพม./อพมก./อผส.ให้เป็น “อพม.” เพื่อทำบทบาทหน้าที่ดูแลทุกกลุ่มเป้าหมายในการกิจของกระทรวงฯ ควร กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงานของ อพม.ในรูป “ปฏิทินการทำงานเป็นรายเดือน” ที่ชัดเจน

5. ระดับจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลายระดับตั้งแต่ระดับตำบล (ชุมชน) ระดับอำเภอและระดับจังหวัด เน้นทำงานเชิงรุก ประสานงานพร้อมเชื่อมต่อการทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และระหว่างหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กับกระทรวงอื่น เชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างจังหวัด (สำนักงาน พมจ. และ/หรือหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และระดับท้องถิ่น ได้แก่ อบต. ผู้นำชุมชน/แกนนำ อาสาสมัคร และกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น เชื่อมประสานภาคธุรกิจ/องค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลประชาชนในพื้นที่ และส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน พมจ.มีความรู้และเข้าใจในกฎหมายที่อยู่ในการกิจของกระทรวงฯ ทุกฉบับ โดยสามารถนำตัวกฎหมายไปใช้ให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อประชาชนในชุมชน

6. ระดับท้องถิ่น-ชุมชน ควรจัดเวทีให้ความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการในระดับจังหวัด ชุมชน ควรจ้างผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) เพื่อช่วยส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของภาครัฐในระดับท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์สิทธิและสวัสดิการผ่านกลไกทุกระดับอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ช่องทางสำคัญ คือ บุคคล ที่ประชุมในเวทีต่างๆ บ้าน วัด มัสยิด โรงเรียน เป็นแหล่งสำคัญที่สามารถทำให้เกิดโอกาสได้เช่นกัน ไม่ควรเน้นสื่อประเภทใดประเภทหนึ่ง กรณีที่เป็นสาระหลักๆ ของกฎหมาย ควรแปลงให้เป็นภาษา “ชาวบ้าน”

7. **ควรส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐในมิติชีวิตความเป็นมนุษย์ที่เน้นความเป็นองค์กรรวมของครอบครัว** (ประกอบด้วยทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกเพศ ทุกวัย) มีใช้มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มเป้าหมายใดกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่เข้าถึงสิทธิเชิงปัจเจกบุคคล แต่ควรส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของบุคคลต่อการดูแลสมาชิกในครอบครัว เช่น เพิ่มมาตรการจูงใจกับชุมชนที่มีการดูแลคนในชุมชนผ่านการสนับสนุนในรูปของโครงการผ่านกองทุนทั้ง 4 กองทุน เป็นต้น เพิ่มมาตรการจูงใจให้บริษัทธุรกิจเอกชนได้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่อกลุ่มเป้าหมายในราคาที่เป็นธรรม เพื่อให้คนพิการ/ผู้สูงอายุ เข้าถึงอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น อุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ สื่อการศึกษาสำหรับคนพิการแต่ละประเภท ฯลฯ โดยรัฐอาจลดภาษีให้บริษัทหรือจัดเก็บภาษีในอัตราที่ต่ำกว่าบริษัททั่วไป

8. **ควรปรับ/เพิ่มตัวเงินในสิทธิและสวัสดิการ “เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ” และ “เบี้ยยังชีพความพิการ”** จาก 500 บาท เป็น 1,000 บาท เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยตามควรแก่อัตภาพ โดยรัฐควรมีการบริหารจัดการโดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ/คนพิการได้หักเงินส่วนหนึ่งเข้าสู่ “ระบบการออมในกองทุนสวัสดิการชุมชน” ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแลกลุ่มเป้าหมายที่ยากลำบากในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น หักเดือนละ 30 บาทเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชนแต่สิทธิประโยชน์ของกองทุน ฯ จะดูแล คนในชุมชนตั้งแต่เกิด เจ็บ สูงอายุ พิกัด และตาย หรือส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมสมทบเบี้ยยังชีพตามศักยภาพของท้องถิ่นที่จะดำเนินการได้โดยอาจจะต้องประสานเพื่อแก้ไขกฎหมายที่เอื้อต่อการทำงานของท้องถิ่น

9. **ควรส่งเสริมบทบาทขององค์กรภาคีเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือ การประสาน การส่งต่อกลุ่มเป้าหมาย** เพื่อให้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการได้อย่างเหมาะสม โดยการส่งเสริมให้ความรู้และจัดทำคู่มืออย่างง่ายที่ประกอบด้วยสาระสำคัญของสิทธิ กระบวนการ หลักเกณฑ์ การได้สิทธิตามกฎหมายที่กำหนด พร้อมทั้งคำถามที่พบบ่อย (Q & A) เพื่อปูพื้นฐานเบื้องต้นของให้ความรู้

10. **สิทธิและสวัสดิการภาครัฐสำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม** ควรมีการพัฒนา ดังนี้

10.1 เด็กและครอบครัว

- กรณีเด็กอยู่ในครอบครัวที่ยากจนและได้รับการศึกษาแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ครูควรมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการส่งต่อหรือประสานงานกับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เพื่อให้เด็กและครอบครัวได้รับสิทธิในการสงเคราะห์

- กรณีเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยง เช่น ได้รับการกระทำความรุนแรงจากครอบครัว ถูกทำร้ายร่างกาย ล่วงละเมิดทางเพศ ถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ทำงานเสี่ยง อันตรายต่อสุขภาพขัดขวางการศึกษาการโฆษณาเผยแพร่ที่น่าจะเสียหาย เป็นต้น ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง การแจ้งเหตุและการนำเด็กเข้าสู่กระบวนการของการคุ้มครองอย่างเร่งด่วน

10.2 ผู้สูงอายุ

- ท้องถิ่นควรปรับบทบาทในการทำงานเชิงรุกให้มากขึ้น เพื่อผู้สูงอายุ จะได้รับการดูแล ค้ำครอง ปกป้องสิทธิ รวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลด้านการบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ใน ชุมชนและนอกชุมชนให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

10.3 คนพิการ

- หน่วยงานระดับท้องถิ่น-ระดับจังหวัดควรให้ความสำคัญกับการจัด สิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการที่ต้องมาติดต่อด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังควรจัดการฝึกอบรมทักษะของผู้ดูแลคนพิการ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

- ชุมชนควรมีบทบาทในการกระตุ้นให้คนพิการออกมาร่วมกิจกรรม ทางสังคมในวันสำคัญต่าง ๆ ให้มากขึ้น

10.4 การจัดสวัสดิการสังคม

- ควรส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชน คนในชุมชนมีความรู้ต่อการขึ้น ทะเบียนองค์กรสาธารณประโยชน์ การขึ้นทะเบียนองค์กรสวัสดิการชุมชน การเขียนโครงการเพื่อ ขอรับสนับสนุนจากกองทุนสวัสดิการสังคมในจังหวัด/ส่วนกลางทั้งในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ รวมถึงสร้างเครือข่ายสวัสดิการชุมชน เป็นต้น

11.ทิศทางการพัฒนาสิทธิและสวัสดิการภาครัฐที่เร่งด่วน

11.1 ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารท้องถิ่น (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล/ นายกเทศมนตรี/ปลัด อบต./ปลัดเทศบาล) หรือเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านสวัสดิการชุมชนได้มี ความรู้เรื่องสิทธิและสวัสดิการภาครัฐตามกฎหมายในการกิจกรรมการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งมีความสามารถในการให้คำแนะนำในสิทธิและสวัสดิการของประชาชนที่ เกี่ยวข้องการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการประชาชนได้ง่ายขึ้น

11.2 ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ให้มีบทบาทหน้าที่ของการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ความรู้สิทธิและ สวัสดิการภาครัฐแบบชาวบ้านที่ใช้รูปแบบ วิธีการสื่อสารแบบง่าย ๆ อย่างเป็นรูปธรรม

11.3 ควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อประชาชนจะได้รับ ประโยชน์สูงสุด

11.4 ควรพัฒนาระบบการให้บริการให้มีความรวดเร็ว ไม่ยุ่งยากซับซ้อน สามารถสิ้นสุดกระบวนการได้อย่างเบ็ดเสร็จ ควรเป็นระบบที่เชื่อมต่อข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่ เข้าไม่ถึงสิทธิด้วยตนเอง

11.5 เพิ่มช่องทางการขยายโอกาส จากเดิมที่มุ่งเน้นตัวบุคคล องค์กร เครือข่ายที่เกี่ยวข้องผ่านสื่อออนไลน์และควร ประสานองค์กรด้านการเงินโดยเฉพาะธนาคารใน ท้องถิ่น กลุ่มสหกรณ์/กองทุนต่าง ๆ เพื่อกลุ่มเป้าหมายจะสามารถเข้าถึงสิทธิในลักษณะที่เป็น “ตัวเงิน” หรือ “เบี้ยยังชีพ” ได้ง่ายขึ้น

11.6 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรประชาสัมพันธ์สิทธิและสวัสดิการภาครัฐผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์โดยทำเป็น spot โฆษณา โดยผ่านช่องทางของความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของภาคธุรกิจ ซึ่งมีวิธีการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดี เช่น การส่งเสริมการประกวดโฆษณาด้านการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐต่อกลุ่มเป้าหมาย การส่งเสริมให้วิทยุชุมชนมีการนำสาระของสิทธิและสวัสดิการภาครัฐไปสื่อสารเผยแพร่กับชุมชน

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กองนิติการ. (ม.ป.ป.) **สิทธิและสวัสดิการเพื่อประชาชน**. กรุงเทพฯ: กองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- .กองนิติการ, (2553). **โครงการติดตามการปฏิบัติงานเพื่อการคุ้มครองและพัฒนา**
กลุ่มเป้าหมายในการกิจกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
กรุงเทพฯ: บริษัทมิสเตอร์ก๊อบบี้ (ประเทศไทย) จำกัด.
- โกวิทย์ พวงงาม และคณะ. (ม.ป.ป.). **รายงานผลการศึกษาวิจัย โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม**
ของประชาชนด้านการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: บริษัท
มิสเตอร์ก๊อบบี้ (ประเทศไทย) จำกัด.
- ปัญญา กางกรณและคณะ. (2554). **สิทธิและสวัสดิการตามกลุ่มเป้าหมายในการกิจกรรม**
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (อัดสำเนา).
- ระพีพรรณ คำหอม. (2552). **ทักษะการสื่อสารในงานสังคมสงเคราะห์**. กรุงเทพฯ: บริษัท พริก
หวานกราฟฟิค จำกัด.
- ระพีพรรณ คำหอม และคณะ. (2554). **โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมี**
ส่วนร่วมของชุมชน. (อัดสำเนา).

อิเล็กทรอนิกส์

- <http://www.nakhonratchasima.go.th/nakhonrat/index.php>
- <http://www.chiangmai.go.th/newweb/main/>
- <http://www.agriinfo.doe.go.th/year54/general/population/pop53.pdf>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

“โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน”

วันที่ 20 ธันวาคม 2553 เวลา 08.30-12.00 น.
ณ วัดห้วยเกียง ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

กลุ่มผู้แทนด้านเด็ก

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/ที่อยู่
1	นางสาวเบญจภรณ์ เสาร์ขัน	
2	นางสาวพิชิตินี สนธิคุณ	
3	นายชัยณัฐ สุรินทร์	
4	นายทศพร สุรินทร์	
5	นางเรณู สุรินทร์	
6	นางเบญจวรรณ สุรินทร์	
7	นางจินตนา กวงคำ	
8	นางไพล่ กวงคำ	
9	นางสาวไอรดา จิตรจง	

กลุ่มผู้แทนด้านคนพิการ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/ที่อยู่
1	นายพิชัย ธีระวัฒน์	พิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
2	นายทองอิน ปัญญา	พิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
3	นางลัดดา ธีระวัฒน์	ผู้ดูแลคนพิการ
4	นายถวิล โครัมย์	ผู้ดูแลคนพิการ
5	นางอาภาศรี สมบูรณ์ชัย	ผู้ดูแลคนพิการ
6	ดต.วินัย ศรีรักษา	ผู้ดูแลคนพิการ
7	นางปริศนา ปักขิณ	ผู้ดูแลคนพิการ
8	นายนิด นาคกร	
9	นายวินัย ศรีรักษา	

กลุ่มผู้แทนด้านผู้สูงอายุ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/ที่อยู่
1	นายทรัพย์ สมณะ	ประธานผู้สูงอายุ ม.8
2	ดต.สมยศ มะโนแสน	ประธานผู้สูงอายุ ม.7
3	นางพิสมร บุญทา	ประธานผู้สูงอายุ ม.13
4	นางสุพิศ อู่ปรานเคราะห์	
5	นางสุภาพร ขาวศรี	
6	นายบุญส่ง วงศ์คำ	ประธานผู้สูงอายุ ม.3
7	นายอุณเรือน นิวิรัตน์	
8	นายนิธย์ นาคกร	
9	นางสมหวัง โชคกาญจนา	

กลุ่มผู้แทนด้านสวัสดิการสังคม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/ที่อยู่
1	นางศรีพรรณ สุนันตา	ประธานแม่บ้านป่าขาม
2	นางไสว อูทรา	ผู้นำชุมชนห้วยเกียง
3	นางบัวลอย ทิตยวงศ์	กรรมการหมู่บ้าน
4	นายชุมพล สมบูรณ์ชัย	ประธาน อสม./ ประธานที่ปรึกษานายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหนองหาร
5	นางวาสนา กาบแดง	อสม.
6	นายวัฒนา หมูคำ	อสม.

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วันที่ 20 ธันวาคม 2553 เวลา 13.00-16.30 น.

ณ ห้องประชุมสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนทางวิชาการ 10 ชั้น 2 อ. เมือง จ. เชียงใหม่

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	นายอิฐศักดิ์ ศรีสุขโข	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่
2	นายทวิช จาตุรพฤษ์	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10
3	นายทรงยศ คำชัย	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
4	นางสาวจิตาภา พวงเพชร	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่
5	นางพิรุณ กิ่งสุวรรณพงษ์	กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครเชียงใหม่
6	นางสาวปิตาพร อยู่เย็น	โรงพยาบาลสวนปรุง
7	นายเจดีย์ สะสมรัมย์	เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
8	นางสกลมาศ เทียนชัย	โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย
9	คุณณลินี โล่หิขิงชัยฤทธิ์	ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
10	รศ.พญ.อภิชนา โฉมวิริยะ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
11	นายองอาจ อินทร	240 ม.12 ต.แม่แฝก อ.สารภี จ.เชียงใหม่
12	นางอัจฉราพร ชนะเลิศ	63 ถ.สนามกีฬา ต.ศรีภูมิ อ.เมือง จ. เชียงใหม่
13	นางสาวบุษกร กำศรี	66/1 ม.1 ต.ป่าบง อ.สารภี จ.เชียงใหม่
14	นางริกา อักษรพรหม	33/1 ม.13 ต.ท่าวังตาล อ.เชียงใหม่
15	นางสายทอง รังสี	16/1 ม.1 ต.ห้วยทราย อ.แมริม จ.เชียงใหม่
16	นางศรีโพ คำมูล	25/1 ม.2 ต.ริมเหนือ อ.แมริม จ.เชียงใหม่
17	นางปัทมา สุดดวงแก้ว	อบต.ดอนแก้ว อ.แมริม จ.เชียงใหม่

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วันที่ 7 มกราคม 2554 เวลา 08.30-12.00 น.

ณ ศูนย์สามวัยสาขาสายใยรักแห่งครอบครัวนกออก ตำบลนกออก อ.ปรางค์ชัย จ.นครราชสีมา
กลุ่มผู้แทนด้านเด็ก

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/ที่อยู่
1	ศิริพร หมั่นตะคุ	กลุ่มสตรี/81 หมู่ 7 บ้านทุ่งจาน
2	นายโนม ชัชวาลย์สนัม	ผู้ดูแลเด็ก/179 หมู่ 4 บ้านพระพิม
3	นางลมหวานคำริห์สรระน้อย	ผู้ดูแลเด็ก/70 หมู่ 3 บ้านโคกสรระน้อย
4	นางหล้า นมเกษม	ผู้ดูแลเด็ก/20 หมู่ 2 บ้านพระเพลิง
5	นางเพียร ปิยะนาจ	ผู้ดูแลเด็ก/19หมู่ 2 บ้านพระเพลิง
6	นางโปรง จรสรระน้อย	ผู้ดูแลเด็ก/144หมู่ 2 บ้านพระเพลิง
7	นายกวีรธีรยุทธ พันธุ์สรระน้อย	เยาวชน/131 หมู่ 3 บ้านโคกสรระน้อย
8	นางสาวเรือง งามสรระน้อย	ผู้ดูแลเด็ก/26หมู่ 7 บ้านทุ่งจาน
9	นายอนุสรณ์ แดนมมา	เยาวชน/94 หมู่ 3 บ้านโคกสรระน้อย
10	นายสิทธิชัย พงษ์ไทย	เยาวชน/10 หมู่ 3 บ้านโคกสรระน้อย
11	นายไตรสิทธิ์ รุ่งเรืองนิธิโรติ	เยาวชน/101 หมู่ 3 บ้านโคกสรระน้อย
12	ดช.สุทัศน์ พุฒสรระน้อย	เด็ก/25หมู่ 3 บ้านโคกสรระน้อย

กลุ่มผู้แทนด้านคนพิการ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/ที่อยู่
1	นางสมถ์ สอนจะโปร	ผู้ดูแลคนพิการ/257 หมู่ 7 บ้านทุ่งจาน
2	นางรำพึง ชัชวาล	ผู้ดูแลคนพิการ/39 บ้านสรระน้อย
3	นางสาวแต้ม ฉัตรสรระน้อย	ผู้ดูแลคนพิการ/35บ้านสรระน้อย
4	นางเข้า คุณกึ่ง	ผู้ดูแลคนพิการ/83 หมู่ 6
5	นางบาง ชายตะขบ	ผู้ดูแลคนพิการ/94 หมู่ 3
6	นางบุญส่ง ใจสรีด	คนพิการ/13 หมู่ 2
7	นายใจ อินทร์กึ่ง	

กลุ่มผู้แทนด้านผู้สูงอายุ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/ที่อยู่
1	นางซ้อย สอนจะโปะ	ผู้สูงอายุ
2	นายแก้ว ชินสรระน้อย	ผู้สูงอายุ
3	นายเพิม ลัดเกษม	ผู้สูงอายุ
4	นายสายพาน	ผู้สูงอายุ
5	นายสมควร น่วมเมืองฟ้า	ผู้สูงอายุ
6	นางสำเรียง แยกกะโทก	อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เลขที่ 51 หมู่ 3
7	นางแสง ราชระยอ	ผู้สูงอายุ /140 หมู่ 2
8	นางหมี พึ่งสำโรง	ผู้สูงอายุ /45 หมู่ 5 บ้านสรระน้อย
9	นางทิม แดงสรระน้อย	ผู้สูงอายุ /49 หมู่ 5 บ้านสรระน้อย

กลุ่มผู้แทนด้านสวัสดิการสังคม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/ที่อยู่
1	นางสุรีย์ ชดช้อยสรระน้อย	ประธานอสม.
2	สอ.ทศ หมั่นทอง	สารวัตร
3	นายบุญลือ รากผ้าแผ้ว	ผู้ทรงคุณวุฒิ
4	นายเชื้อ มัยพิศมัย	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.2
5	นายวินัย ยอดจริน	
6	นางสมหมาย ภายสำโรง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.3
7	นายอมรรัตน์ คำกิ่ง	สารวัตร/102 หมู่ 3
8	นายจักร ชัชวาลย์	ผู้ใหญ่บ้าน
9	นางทิวา พิณสรระน้อย	อสม.
10	นายวิเชียร พันธสรระน้อย	ผู้ใหญ่บ้าน
11	นายละเลิง อันเนียม	อสม.

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วันที่ 7 มกราคม 2554 เวลา 13.00-16.00 น.

ณ ศูนย์สามวัยสานสายใยรักแห่งครอบครัวนกออก ต.นกออก อ.ปึกธงชัย จ.นครราชสีมา

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	นางอังศุณิชา ศิริพุทธินา	หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา
2	นางสาวสุนิย์รัตน์ ดารวีกุล	นักสังคมสงเคราะห์ สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านนารีสวัสดิ์
3	นางรัชณี บุญเรืองศรี	นักสังคมสงเคราะห์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 5 นครราชสีมา
4	นายนิรุศ พรหมเนรมิต	รองอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัด สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา
5	นายสะอั้ง เข้มพุดซา	ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนพุดซา
6	นางยุพิน ไคลพิมาย	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5 จ.นครราชสีมา
7	นายภูริชญ์ นามใหม่	อบต.จั่ว อ.ปึกธงชัย จ.นครราชสีมา
8	นางรัตนา บุญยะผลานันท์	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา
9	นางสาวจงใจ สิงห์เรียงชัย	สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งบ้านเมตตา
10	นายอนุศักดิ์ อาษา	นักสังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา
11	นางสาวหัตถดาว ทองบุญขึ้น	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา
12	สอ.ทศ มั่นทอง	
13	นางสาววิตรี แสนสระน้อย	โรงเรียนวัดโคกสระน้อย
14	นางสาวรุ่งเรือง กาญจนวัฒนา	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกรวด อ.เมือง จ.นครราชสีมา
15	นายจิรวัฒน์ คำเกษ	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกรวด
16	นางอมรรัตน์ คำกิ่ง	สารวัตรกำนัน
17	นางสาวพรพิมล ย้อยจะโปะ	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล สถานีอนามัยพระเพลิง
18	นายโอกาส ต่างพันธุ์	หัวหน้าสถานีอนามัยพระเพลิง
19	นายจักร ชัชวาลย์	ผู้ใหญ่บ้าน
20	นางสาวเตือนใจ จรสระน้อย	นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลนกออก
21	นางสร้อยสุตา วรรณไชย	โรงพยาบาลปึกธงชัย จ.นครราชสีมา

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2554 เวลา 08.30-12.00 น.

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลปากกรอ อ.สิงหนคร จ.สงขลา

กลุ่มผู้แทนด้านเด็กและเยาวชน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	ดช.วีระ สุหวัง	นักเรียน โรงเรียนบ้านบางไทร
2	ดช.อินรอมิ สุขแสง	นักเรียน โรงเรียนบ้านบางไทร
3	ดช.ไพชอน และดี	นักเรียน โรงเรียนบ้านบางไทร
4	ดช.อิบรอน และดี	นักเรียน โรงเรียนบ้านบางไทร
5	ดญ.สิริยา ลาเต๊ะ	นักเรียน โรงเรียนบ้านบางไทร
6	ดญ.วีรวรรณ สุหวัง	นักเรียน โรงเรียนบ้านบางไทร
7	ดญ.อาชียะ นุ่นโย	นักเรียน โรงเรียนบ้านบางไทร
8	ดญ.จิวาริ นิยมเดชา	นักเรียน โรงเรียนบ้านบางไทร
9	นายยู ไล่พ์	ผู้ปกครอง
10	นางสมใจ สังข์ศิลป์เสริม	ครูโรงเรียนบ้านบางไทร
11	นายเอกชัย ชังชาสิทธิ์	ครูโรงเรียนบ้านบางไทร

กลุ่มผู้แทนด้านคนพิการ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	นายอุอับ ต้าแหละ	พิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
2	นายเจียร จันทสุวรรณ	
3	นางวันดี เตชะวันโต	พิการทางการเคลื่อนไหว
4	นางสาวช่อดาหนะ ขอบงาม	พิการทางสมองและสติปัญญา
5	นายวีระ บุญฤทธิ์	พิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย
6	นายรอนาด ปิตัส	ผู้ดูแลคนพิการ
7	นางสาวมลิลล์ สะชะโร	นักวิชาการศึกษาด้านเด็ก
8	นางสาวศรีภิญญา เผื่อคง	นักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดตำบลปากกรอ
9	นายชาลี วรรณเดช	นิติกร องค์การบริหารส่วนตำบลปากกรอ

กลุ่มผู้แทนด้านผู้สูงอายุ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	นายนิยม บัวงาม	
2	นางพยพ แก้วประกอบ	
3	นายเลาะ และดี	
4	นายอรรถการ เพื่อกง	รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตำบลปากกรอ
5	นางอุไร แซ่ลิ้ม	
6	นายตะโหะ หวังนุรักษ์	
7	นายสัน และดี	รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตำบลปากกรอ
8	นางละมล บุญ	ผู้ดูแล
9	นายมนี สุขเสริม	ผู้ดูแล

กลุ่มผู้แทนด้านสวัสดิการสังคม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	นายวิเชียร นวลละออง	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลปากกรอ
2	นายบุญเลิศ วรเดช	ผู้ใหญ่บ้าน
3	นายวิจัย เพ็งจำรัส	
4	นายยาฬาด คำแหลม	
5	นายวีรศักดิ์ เสียงดัง	
6	นายวิจัย เพ็งจำรัส	ผู้ใหญ่บ้าน
7	นางสมฤดี ยกทอง	ประธานกลุ่มสวัสดิการสังคมจะลดรายจ่ายวันละ 1 บาท ต.ปากกรอ
8	นายไพโรจน์ ชีวาลัย	กรรมการ

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2554 เวลา 13.00-16.30 น.

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลปากอ อ.สิงหนคร จ.สงขลา

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	นางสาวเกษกายจน์ นิลสะอาด	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา
2	นายประชด เกื้อกุล	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา
3	นางสาวนิภาภรณ์ แสงวิเชียร	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา
4	นางพิสมัย สุวรรณรังษี	รองผู้อำนวยการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12
5	นางสาวนพรัตน์ กอวัฒนากุล	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12
6	นางสาวเจตนาถ แซ่เจีย	สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา
7	นายเถลิงศักดิ์ เจริญวงศ์	หัวหน้าสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขนุน
8	นางสุมาลี ช่วยเนียม	โรงพยาบาลสงขลา
9	นายณัฐวัตร รัตกี	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1
10	นายสมมาตร ย่องแข่ง	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปากอ
11	นายสนั่น บุญช่วย	ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน ต.ทำนบ
12	นายบรรเจิด แก้วบุปผา	เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
13	นางสีดา สัมคั่น	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปากอ
14	นางยุภาติ กิระบุตร	ครูผู้ดูแลเด็ก
15	นางสาวน้องนุช วิชาติคุณ	อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ/คนพิการ
16	นางจำเนียร แก้วชูศรี	อสม.
17	นายสังสิทธิ์ สุวรรณเจริญ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทำนบ
18	นายสัญญา อินสระโร	องค์การบริหารส่วนตำบลทำนบ
19	นายธนา ไชยานวงศ์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากอ

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2554 เวลา 8.30-12.00 น.

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี

กลุ่มผู้แทนด้านเด็กและเยาวชน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	นางรุ่งเพชร มีสวัสดิ์	ผู้แทนด้านเด็ก
2	นางน้ำผึ้ง สาริกา	ผู้แทนด้านเยาวชน
3	นางสุนันทา มินทบุญ	ผู้ปกครอง
4	นางสาวหทัยรัตน์ เชิดโฉม	ผู้ปกครอง
5	นางสาวพูนสุข พิมพ์ทนต์	ผู้แทนเด็กและเยาวชน
6	นางภทธีรา เชื้อเย็น	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพหนอง
7	นายธงชัย แดงดีมาก	หัวหน้าสำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง
8	นางปิยะมาศ เลิศจามัก	นักวิชาการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง
9	นายสุลักษณ์ เตียรราช	สนง.พมจ.ลพบุรี
10	นางสาววันเพ็ญ	ผู้แทนเด็กและเยาวชน องค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง
11	นางสุนันทา มินทบุญ	ผู้แทน องค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง

กลุ่มผู้แทนด้านคนพิการ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	นางทองใบ สิงห์ทอง	ผู้ดูแลคนพิการ
2	นางสาววันเพ็ญ กระเป่าทอง	ผู้ดูแลคนพิการ
3	นางสาวบุญส่ง สุขใจ	ผู้ดูแลคนพิการ
4	นายเสน่ห์ วงษ์เลี้ยง	ผู้ดูแลคนพิการ
5	นางสาววาสนา สมัครการ	กรรมการคนพิการ
6	นางสาวอารี คุณเดช	ประธานศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาคนพิการและผู้สูงอายุ
7	นางผ่องใส นิยมจินดา	อพม.
8	นางสาวจารุณันท์ คำมีรักษ์	อพมก.

กลุ่มผู้แทนด้านผู้สูงอายุ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	นายสุเทพ นิมจินดา	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง
2	นายบุญชู ป่าระมี	ผู้สูงอายุ
3	นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน	ผู้สูงอายุ
4	นางศรีสง่า แปนนาค	ประธานผู้สูงอายุ
5	ร.ต.ต.สนิท ชวนชม	ผู้สูงอายุ
6	นายประเจ็ด สาริกา	ผู้ทรงคุณวุฒิ
7	นางวินัย คำสี	อสม.
8	นางปฏิบัติ เนตรยัง	ผู้สูงอายุ

กลุ่มผู้แทนด้านสวัสดิการสังคม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	นางปราณี ปี่แก้ว	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง
2	นางสาวชวณัฐรา พลจตุรัส	นักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง
3	นางอัญญาดา ประสพศรี	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง
4	นางสาวสรลชนา เวียงสันเทียะ	นิติกร องค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง
5	นายบรรณรัตน์ เก่งกลกิจ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุน วิชาการ 8
6	นางบุปผา ทัพภุณย์	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์จังหวัดลพบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2554 เวลา 13.00-16.30 น.

ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลโพทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1.	นายบรรณรัตน์ เก่งกลกิจ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8
2.	นางปทุมมาลย์ ปานเม	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนบ้านหมี่
3.	นางสาวอรดี ตรีวิสูตร	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนบ้านหมี่
4.	นางรำไพ ปานนัย	ผู้อำนวยการศูนย์บริการสวัสดิการสังคมเฉลิมพระเกียรติพระชนมพรรษา 5 รอบฯ
5.	นายวินัย มหหมนต์เจริญ	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี
6.	นายธานินทร์ แสงวิภาณภาพร	ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน ต.ชอนม่วง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี
7.	อาจารย์ฉัตรชัย ทานะมัย	รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหมี่วิทยา
8.	นายฤกษ์ เมธาประดิษฐ์สกุล	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโพทอง
9.	นายทวีป เฉลิมมนนท์	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโพทอง
10.	นายสำราญ เชิดโฉม	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโพทอง
11.	นางปราณี ปี่แก้ว	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโพทอง
12.	นางแจ่ม ศรีสุพรรณ	รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโพทอง
13.	นายสมบุรณ์ ตรีฤกษ์งาม	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโพทอง
14.	นางสาวชนัญญา พลจตุรัส	นักพัฒนาชุมชน อบต.โพทอง
15.	นางสาวจารุณันท์ คำมีรักษ์	ประธานอพมก. ลพบุรี
16.	นางน้ำผึ้ง สาริกา	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพทอง
17.	นางฟ่องใส นิยมจินดา	ประธานอสม.
18.	นายบุญชู ปาระมี	
19.	นางเสมียน มาลัยวงศ์	
20.	นางสาวอัญธิสา สมศรี	นักสังคมสงเคราะห์ โรงพยาบาลบ้านหมี่
21.	นางบุปผา ทักฤกษ์	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลพบุรี
22.	นายสมโภชน์ บุญแสง	ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 50 จ.ลพบุรี
23.	นางสาวสุทธิณี นุชนารถ	นักสังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดลพบุรี
24.	นายสุริยา ฮ่องทอง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
25.	นายวีรพงษ์ พวงแก้ว	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
26.	นางทองแหวว ประดับมุข	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เรื่อง “การส่งเสริมกลไกขยายโอกาสในการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของประชาชน”

วันที่ 20-21 มีนาคม 2554 เวลา 8.00-16.00 น.

ห้องประชุมกรุงเทพ โรงแรมรอยัลซิตี ถนนบรมราชชนนี เขตตลิ่งชัน กทม.

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
1	นางนันทินี เพ็ญไพศิษฐ์	ผู้ตรวจราชการกระทรวง
2	นางญาณี เลิศไกร	ผู้ตรวจราชการกระทรวง
3	นางเพ็ญศรี โกมลทัต	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาสังคม
4	นางเกษรา ชัยเหลืออุไร	รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมสวัสดิการสังคม
5	นางขวัญวงศ์ พิกุลทอง	รองผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ
6	นางธนิสรา ญัฐสันต์	ผู้อำนวยการกลุ่มการศึกษาและพัฒนาดัชนีคุณภาพชีวิตและทุนทางสังคม
7	นางชลาทิพย์ ปุณณะบุตร	ผู้อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
8	นายอนุกุล ปิตแก้ว	ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการเพื่อการป้องกันและการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว
9	นางศุภลักษณ์ จันทร์เจริญ	ผู้อำนวยการกลุ่มการวิจัยและพัฒนา
10	นางรชธร พลสิทธิ์	ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองสวัสดิภาพหญิงและเด็ก
11	นางศิริดา ทรงธรรมเสนีย์	ผู้อำนวยการกลุ่มประชาสัมพันธ์
12	นางวรรณภา สุขคง	หัวหน้ากลุ่มงานประชาสัมพันธ์
13	นายกันตพงศ์ รัชชีสว่าง	หัวหน้าฝ่ายนิติการ สค.
14	นายสุภัทร แสงประดับ	ฝ่ายนิติการ สค.
15	นายชินทร์ เกษตรลักษณ์	สำนักพัฒนาสังคม
16	นางสาวประไพศรี สุทธิพิพัชรกุล	สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ
17	นางสุวรรณี ห่อวิวัฒน์	สำนักบริการสวัสดิการสังคม
18	ว่าที่ร้อยตรีหญิงกิริณา หล้าเนียม	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
19	นางสาวจุฬาร ละครพล	นิติกรชำนาญการ
20	นางจันทร์ฉาย แยมอยู่	สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
21	นางวรรณทนา นวลย่อง	สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
22	นางสาวอมรารักษ์ ตันติวิภาส	สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
23	นางสาวนันท์นภัส การะเกตุ	สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
24	นางสาวอมรรัตน์ จิระปัญญา	สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
25	นางสุชาดา มีสงฆ์	สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก
26	นางเบญจวรรณ บุตรเพชรรัตน์	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
		แห่งชาติ
27	นางสาวจิตตกาญจน์ สุขคง	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม แห่งชาติ
28	นายสมชาย อ่อนบาง	กลุ่มประชาสัมพันธ์
29	นายสันติศิริ จารุจินดา	กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
30	นางสาวศรัณย์พัชร ทองสุวรรณพ	
31	นางสาวนริชา มหาพรหม	สำนักพัฒนาสังคม
32	นายอานนท์ อาจหาญ	กลุ่มงานประชาสัมพันธ์
33	นายภูวดินทร์ สิริยานัน	กลุ่มงานประชาสัมพันธ์
34	นางสาวพัชยา อัศเรษฐ	สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก
35	นางสาวอารียา ขรคำภา	นักสังคมสงเคราะห์/สปป.
36	นายนิติ ชวรงค์มี	นักสังคมสงเคราะห์/ศูนย์ประชาบดี
37	ว่าที่รต.สุเมธ ศรีदारอด	นักประชาสัมพันธ์
38	นางสาวทิพวรรณ วีระกุล	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
39	นางสาวชูลี สงวนกิจ	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
40	นายพงศ์เทพ พนากุลวิจิตร	นิติกรชำนาญการพิเศษ
41	นายนวพล ปัญญาพงศ์นาวิน	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
42	นายประหยัด ดือออง	ผู้อำนวยการกองนิติการ
43	นายปัญญา กางกรณ	ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ
44	นายชัยนต์ เนตรประไพ	ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนากฎหมาย
45	นางอรธิชา วิเศษโกสิน	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
46	นายมาโนชญ์ คงรัตนชาติ	นิติกรชำนาญการ
47	นายอนุชิต ศรีรักษ์	นิติกรชำนาญการ
48	นางสาววิลาวัลย์ ลิปณะวรรณกุล	นิติกรชำนาญการ
49	นางสาวสุทธาคินี สีดาว	นิติกรชำนาญการ
50	นางสาวสุรีย์ ครอบตริก	นิติกรชำนาญการ
51	นางสาวภิรมณ์พร อาตะวัง	พนักงานราชการ
52	นายวิรวงศ์ วงศ์สวัสดิ์	พนักงานจ้างเหมา
53	นางสาวพรนิภา อ่อนเกิด	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 จ.ปทุมธานี
54	นายธนพล โล่ห์สุวรรณ	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 กทม.
55	นางสุกัญญา คัดคำ	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 จ.ชลบุรี
56	นางสาวบุญยวีร์ ลูมาตกมลพันธ์	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4 จ.นครปฐม
57	นายสมศักดิ์ พรสัจจะ	ผู้อำนวยการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6 จ.ขอนแก่น
58	นายสมคิด สมศรี	ผู้อำนวยการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8 จ.ลพบุรี

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
59	นางสาวปิยะนุช แสนนุก	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9 จ.อุตรดิตถ์
60	นางพิสมัย สุวรรณรังสี	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ/สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12 จ.สงขลา
61	นางภัทรปภา นิลงาม	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย
62	นายสวัสดิ์ ด่านพิทักษ์	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพะเยา/ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพะเยา
63	นางกัญญ์ฐญาณ์ ภูสวาสดี	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก
64	นางสาวจิตรตรี อนุจันทร์	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแพร่
65	นางจารุณี จันทร์เจนจบ	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
66	นางสาวลออ น้อยปวง	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำปาง
67	นางสาวศิริพร จันทิมา	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุโขทัย
68	นางศิวตรา แก้วนกสิกรณ์	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ/สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุตรดิตถ์
69	นางสาวมณฑิรา สมะนารี	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ/สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุตรดิตถ์
70	นายสุรเดช กลัษชัยนาท	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุทัยธานี
71	นางสาวจิรพันธ์ พลแสน	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกาฬสินธุ์
72	นายสิทธิธรรม พิลาบุตร	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น
73	นายฤทธิรงค์ แก้วฉวีชัย	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครพนม
74	นายณพรัตน์ พรหมหิรัญ	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา
75	นางไพวรรณ พลวัน	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดบุรีรัมย์
76	นายมานิต วรหาญ	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
		มุกดาหาร
77	นางพรชนก เชิงหอม	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ยโสธร
78	นายเสริมศักดิ์ อมรรวนาถ	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเลย
79	นางจิรภา มุ่งมา	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สุรินทร์
80	นายมงคล จันทน์บำรุง	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หนองบัวลำภู
81	นางสาววัชรีย์ บุลราช	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด อำนาจเจริญ
82	นายณรงค์ คงคำ	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุดรธานี/ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด อุดรธานี
83	นายศุภสรณ์ ศรีผา	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุบลราชธานี/ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด อุบลราชธานี
84	นายพนม สอดเอี่ยม	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ชลบุรี
85	นางจุฑารัตน์ ศักดิ์โชติสินนท์	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด นนทบุรี
86	นางสาวอารีรัตน์ นฤตมพงศ์	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ปทุมธานี
87	นางสาวชลธิชา ชมเขียว	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ปทุมธานี
88	นายอนุสันต์ เทียนทอง	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปราจีนบุรี/ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ปราจีนบุรี
89	นางสาวดรุณี มนส์วานิช	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ/สำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสงคราม
90	นายพงษ์พิชญ์ ทองหิตานุวัฒน์	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระแก้ว/ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สระแก้ว
91	นางปานจิต อภิบุญสุวรรณ	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระบุรี/ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สระบุรี
92	นางสาวสุธารทิพย์ พลอยดีเลิศ	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ/สำนักงานพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสิงห์บุรี

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
93	นางปีลันธนา วสุรัตน์	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด อ่างทอง
94	ว่าที่ ร.ต.หญิงพิสมัย ฤทธิพิศ	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สระบุรี
95	นางสาวลลิตพร ธนาราย	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด นนทบุรี
96	นายกิตติ ทวีทรัพย์	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ/สำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกระบี่
97	นายสมเด็จ แนนอุดร	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดชุมพร สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ชุมพร
98	นางสาวสุภาภรณ์ ณ นคร	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด นครศรีธรรมราช
99	นายเหมันต์ อาจิม	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด นราธิวาส
100	นางสาวศิริวัลย์ ชูเกิด	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พัทลุง
101	นายสุรศักดิ์ อรรถชัยยะ	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ภูเก็ต
102	นายธวัชชัย งามผ่องใส	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ/สำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดระนอง
103	นายชูเกียรติ สุวรรณรังสี	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา/ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สงขลา
104	นางปณัยจีรี ขุนเพชร	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สุราษฎร์ธานี
105	นายเสรี วิชรการวชัย	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่/ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เชียงใหม่
106	นางอรนุช ชัยชาญ	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ/สำนักงานพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร
107	นายสถาพร คำแห่ง	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองคาย/ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หนองคาย
108	นางสาวไพลิน เอื้อสม	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ฉะเชิงเทรา
109	นายประสิทธิ์ มีช้าง	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ชัยนาท

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/หน่วยงาน
110	นางบุปผา ทัทฤกษ์	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลพบุรี
111	นางสาวชนัญญา พลจตุรัส	อบต.โพนทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี
112	นางสาวจารุณันท์ คำมีรักษา	อาสาสมัคร /ต.โพนทอง อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี
113	นางสาวอรุณา ณะวิชัย	อบต.ดอนแก้ว อ.แม่วิม จ.เชียงใหม่
114	นางสาวบุญศิริ ศรียอด	อบต.ดอนแก้ว อ.แม่วิม จ.เชียงใหม่
115	รศ.ดร.ชัตติยา วรรณสุต	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
116	นางธิดา ศรีไพพรรณ	สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย
117	นางสาวสุดิดา พรเจริญ	สหทัยมูลนิธิ
118	นางวิมลมาศ เวชศรี	กองการพัฒนาชุมชน กทม.
119	รศ.ระพีพรรณ คำหอม	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
120	อ.ดร.ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
121	รศ.สุรางค์รัตน์ วศินารมณ	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
122	นางประกายทิพย์ วงศ์หอม	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
123	นางสาวโฉมสุดา สาระปัญญา	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
124	นางสาวพิมพ์ระพี บำรุงศรี	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
125	นางสาวอุษณีย์ น้อยอยู่นิตย์	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
126	นางสาววารภรณ์ ก่ออ่อน	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
127	อาจารย์ชานนท์ โกมลมาย์	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
128	รศ.ดร.โกวิทย์ พวงงาม	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
129	อาจารย์น้ำผึ้ง มีศีล	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
130	นางสาวสุทธิมา วุฒิการ	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
131	นายรัฐกฤษณ์ ศรีจันทร์	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
132	นางสาวปิยภัทร คุณเจริญ	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
133	นางสุนันทา สาระบุตร	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
134	นางวิภาวี โพธิ์ทอง	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
135	นายสันต์ แซ่ลิ้ม	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
136	นางสาวสมลักษณ์ ลิ้ม	มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย
137	นายชูศักดิ์ จันทยานนท์	ประธานสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
138	นายไชยพร ภูวรัตน์	สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
139	ผศ.ดร.พิมพ์า ขจรธรรม	วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล
140	นางสาวภาสินี วรรณทอง	พนักงานราชการ กองนิติการ

ทีมที่ปรึกษา

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน/ที่อยู่
1	นายปัญญา กางกรณ	กองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
2	รศ.ระพีพรรณ คำหอม	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3	อ.ดร.ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
4	นางประกายทิพย์ วงศ์หอม	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5	น.ส.โณมสุตา สารปัญญา	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6	น.ส.สุรีย์ ตรองตริก	กองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
7	นางอรธิชา วิเศษโกสิน	กองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
8	น.ส.วิลาวัลย์ ลิปนะวรรณกุล	กองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
9	นายสุพล บริสุทธิ์	สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
10	นายกันตพงศ์ รังษีสว่าง	สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
11	นางวรรณภา สุขคง	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
12	นายอานนท์ อาจหาญ	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ภาคผนวก ข เครื่องมือชุดที่ 1 ประเด็นคำถามสำหรับกลุ่มเป้าหมาย

เครื่องมือชุดที่ 1 ประเด็นคำถามสำหรับกลุ่มผู้แทนเด็กและเยาวชน

โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

โดย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ร่วมกับ กองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ที่อยู่ ห้อง 511 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ โทรศัพท์/โทรสาร 0-2613 2517

ประเด็นคำถามโครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ในชุมชนของท่านมีเด็กที่ต้องให้การสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือไม่ อย่างไร (เด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบาก / เด็กเร่ร่อน / เด็กกำพร้า / เด็กถูกปล่อยปละละเลย / เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด เช่น เด็กติดสารเสพติด / เด็กประพฤตินอกระบบ)
ในกรณีที่พบเด็กตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือพบเห็นความรุนแรงในครอบครัว ได้มีการดำเนินการอย่างไร (ขั้นตอน/กระบวนการ ผลที่เกิดขึ้น และปัญหาอุปสรรค)
2. ชุมชนของท่านมีช่องทาง/กลไกในการขยายโอกาส การสื่อสารให้เด็กเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการ ตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร
3. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของเด็กควรเป็นอย่างไร

เครื่องมือชุดที่ 1 ประเด็นคำถามสำหรับกลุ่มผู้แทนคนพิการ

โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

โดย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ร่วมกับ กองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ที่อยู่ ห้อง 511 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ โทรศัพท์/โทรสาร 0-2613 2517

ประเด็นคำถามโครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ในชุมชนของท่านมีคนพิการที่ต้องให้การดูแลหรือไม่ อย่างไร (ผู้พิการทางการเห็น / ผู้พิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย/ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย/ ผู้พิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมหรือออทิสติก/ผู้พิการทางสติปัญญา/ผู้พิการทางการเรียนรู้)
2. ชุมชนของท่านมีช่องทาง/กลไกในการขยายโอกาส การสื่อสารให้คนพิการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมาย หรือไม่ อย่างไร

สิทธิสวัสดิการ ม.20

- 2.1 บริการสาธารณสุข การฟื้นฟูสมรรถภาพ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล
 - 2.2 การศึกษาทั่วไป การศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ
 - 2.3 การส่งเสริมอาชีพ การมีจ้างงานคนพิการ
 - 2.4 การยอมรับ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม
 - 2.5 เทคโนโลยีสารสนเทศที่อำนวยความสะดวก
 - 2.6 บริการล่ามภาษามือ
 - 2.7 การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทางภูมิสถาปัตย์ สิ่งอำนวยความสะดวก
 - 2.8 การจ่ายเบี้ยยังชีพคนพิการ
 - 2.9 การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ
3. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของคนพิการควรเป็นอย่างไร

เครื่องมือชุดที่ 1 ประเด็นคำถามสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

โดย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ร่วมกับ กองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ที่อยู่ ห้อง 511 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ โทรศัพท์/โทรสาร 0-2613 2517

ประเด็นคำถามโครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ในชุมชนของท่านมีผู้สูงอายุที่ต้องให้การดูแล หรือ สงเคราะห์หรือไม่ อย่างไร
2. ชุมชนของท่านมีช่องทาง/กลไกในการขยายโอกาส การสื่อสารให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

สิทธิผู้สูงอายุ ม.11

- 2.1 การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่สะดวก รวดเร็ว
 - 2.2 การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
 - 2.3 การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
 - 2.4 การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่ม
 - 2.5 การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ
 - 2.6 การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
 - 2.7 การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
 - 2.8 การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์
 - 2.9 การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มตามความจำเป็น
 - 2.10 เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
 - 2.11 การสงเคราะห์ในการจัดการศพ
3. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุควรเป็นอย่างไร

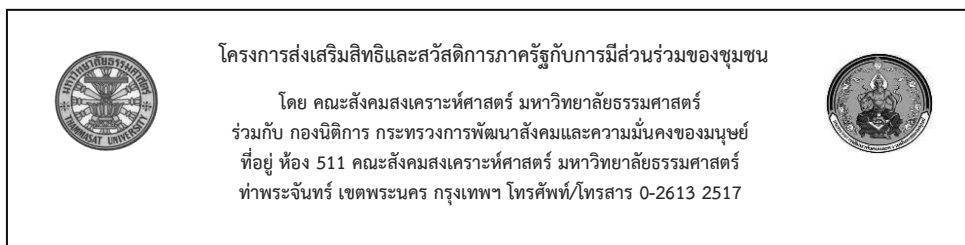
เครื่องมือชุดที่ 1 ประเด็นคำถามสำหรับกลุ่มผู้แทนองค์กรสวัสดิการสังคม

	โครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ กองนิติการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่อยู่ ห้อง 511 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ โทรศัพท์/โทรสาร 0-2613 2517	
---	---	---

ประเด็นคำถามโครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ในชุมชนของท่านมีองค์กรสวัสดิการสังคมหรือไม่ อย่างไร
2. ชุมชนของท่านมีช่องทาง/กลไกในการขยายโอกาส การสื่อสารให้เข้าถึงสิทธิ สวัสดิการตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร
3. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของสวัสดิการสังคมควรเป็นอย่างไร

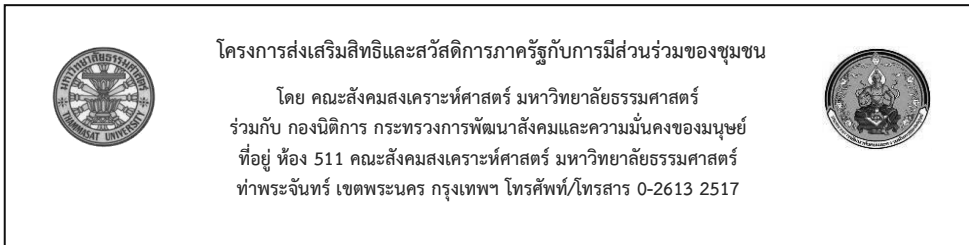
ภาคผนวก ค เครื่องมือชุดที่ 2 ประเด็นคำถามสำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน

ประเด็นคำถามโครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนกลไกของจังหวัดต่อการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐได้อย่างไร
 - กลไกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
 - กลไกตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550
 - กลไกตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546
 - กลไกตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550

ภาคผนวก ง เครื่องมือชุดที่ 3 ประเด็นคำถามสำหรับจัดทำกรณีศึกษา

ประเด็นคำถามโครงการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ประเด็นคำถามสำหรับ 3 กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มเด็ก คนพิการ และผู้สูงอายุ)

1. วิถีชีวิต (ชีวิตความเป็นอยู่ บริบท/สภาพแวดล้อม)
2. สิทธิสวัสดิการที่กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงและ/หรือที่ไม่สามารถเข้าถึง
3. การสนับสนุนจากแกนนำ/หน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่
 - กลไกอาสาสมัคร
 - กลไก : หน่วยงานภาครัฐ/ท้องถิ่น
4. ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น
5. ข้อเสนอต่อการพัฒนาสิทธิ สวัสดิการเพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการดังกล่าว

2. ประเด็นคำถามสำหรับองค์กรสวัสดิการสังคม

1. สภาพการณ์ขององค์กรสวัสดิการสังคมในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร การจดทะเบียนองค์กรสวัสดิการเป็นอย่างไร
 - ขั้นตอน/กระบวนการยื่นขอจดทะเบียน
 - ปัญหาอุปสรรคของการยื่นจดทะเบียน
2. สวัสดิการสังคมที่ท่านและ/หรือครอบครัวสามารถเข้าถึง/ใช้สิทธิประโยชน์เป็นสวัสดิการสังคมประเภทใด
 - ลักษณะสวัสดิการสังคมที่ท่านได้รับเป็นแบบใด
 - ท่านสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร
3. ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีบทบาทและแนวทางร่วมกันต่อการจัดสวัสดิการสังคมอย่างไร
 - มีหน่วยงานหรือบุคคลใน อปท.ที่รับผิดชอบดูแลด้านการจัดสวัสดิการสังคมหรือไม่ อย่างไร
 - ในชุมชนมีกลไกที่ดูแลด้านการจัดสวัสดิการสังคมหรือไม่ อย่างไร
 - ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดสวัสดิการสังคมหรือไม่ อย่างไร

4. ช่องทาง/กลไกในการสื่อสารให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการตามกฎหมายเป็นอย่างไร

4.1 ช่องทางการสื่อสารเป็นอย่างไร สามารถเข้าถึง/ใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด

- ช่องทางบุคคล เช่น ผู้นำ อพม. อพมก. เจ้าหน้าที่ อบท. เป็นต้น
- ช่องทางองค์กร/หน่วยงาน เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน

ภาคประชาสังคม ศูนย์รับแจ้งเหตุในชุมชน ศูนย์ประชาธิปไตย 1300 ศูนย์หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 1330 ระบบสุขภาพฉุกเฉิน 1669 เป็นต้น

- ช่องทางสื่อ เช่น สื่อชุมชน สื่อสาธารณะ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ

4.2 กลไกการขยายโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการเป็นอย่างไร

4.2.1 กลไกอาสาสมัคร (อสม. อพม. อมพก. อผส. อพปร.) และกลุ่มต่าง ๆ ใน

ชุมชน

4.2.2 กลไกศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.)

4.2.3 กลไกองค์กร/หน่วยงาน/สหวิชาชีพ

5. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุควรเป็นอย่างไร

ภาคผนวก จ ภาพประกอบการเก็บข้อมูลภาคสนาม

จังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดสงขลา

จังหวัดลพบุรี

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200